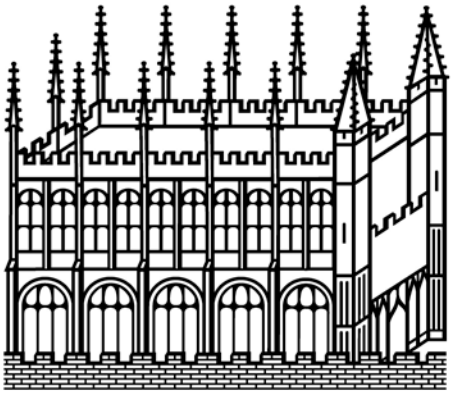

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

~~269 e 14~~
~~283 e 14~~

SWE 6 D STR 41

Stockholm. Albert Bonniers förlag. — Pris 3 kr.

SKÄRKARLSLIF

AF

AUGUST STRINDBERG.

SKÄRKARLSLIF.

BERÄTTELSER

AF

AUGUST STRINDBERG.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

TREDJE TUSENDET.

STOCKHOLM.
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1888.

Innehåll.

Inledning . . . . . VII.

Skärkarlslif:

Den romantiske klockaren på Rånö . . . . . 1.

Min sommarprest . . . . . 91.

Pastorns elg . . . . . 105.

En brottsling . . . . . 121.

Vidskepelse . . . . . 145.

Höjer tar gården sjelf . . . . . 155.

Sjönödslöftet . . . . . 171.

Skräddarns skulle ha dans . . . . . 183.

Uppsyningsman . . . . . 201.

INLEDNING.

Stockholms skärgård, från hvilken trakt jag hemtat scenerier och motiv till denna bok, har alltid haft en särdeles tilldragning på mig. Kanske derför att min hemort, Stockholm och dess omgifningar, sjelfva utgöra en del af skärgården. Mälaren var ju ursprungligen en hafsarm, som genom vattendragen vid Södra Telje, och Stocksund vid Stockholm stod i förbindelse med hafvet, och Kedjeskär, nuvarande Riddarholmen, bar, genom sitt namn, minnet om dess äldsta natur, af ett skär, likasom man än vid en färd genom Mälaren med dess tusenden af öar och holmar, erinras

om det landskap, som blandadt af land och vatten, öster om hufvudstaden sträcker sig omkring sju milar ut till hafvet.

Hela denna sönderrifna kuststräcka hvilar till allra största delen på urformationen: gneiss, granit och jernmalmer, af hvilka senare man endast funnit Utös tillräckligt rika att bearbeta. Granitvarieteten pegmatit uppträder stundom i så stora samlingar, att den tillvaratages för fältspatens skull som går till porslinsfabrikerna.

Frånvaron af de yngre formationerna med deras horizontela lagringar i ljusa lätta färgtoner, förlänar skärgårdslandskapet detta drag af vildhet och dysterhet, som åtföljer urformationen. Landskapskonturen blir af de lösslitna, råa, oregelbundna blocken kam- eller vågformig på höjderna, flat, kullrig, knagglig der hafvet utfört sitt slipningsarbete. Gneissens partiella skiffrighet utsätter äfven strandklipporna för isens sprängningar, så att grottor, håligheter och djupa remnor öka det vilda i landskapskarakteren, som derigenom aldrig blir enformig såsom kalk- eller sandstensfalaisen vid Franska Nordkusten. Denna vildhet afbrytes dock bjert af den rika jorden från qvartärperioden med morängrus och glacial-leror, snäcksand, moss-

mylla och tångförvandlingar, hvilkas bördighet ofta ökas genom affall från årtusendens storfisken, bildande rika gyttjor på uppgrundningar, och längst ut på kobbarna af sjöfoglarnes guano. På detta jordlager växa tall och gran, ehuru granens gothik förlänar den inre skärgårdsnaturen dess mera framträdande karakter, om ock tallen är härdigare och går längst ut i hafsbrynet, vridande sig på de sista hällarne efter den mest rådande vinden.

I dalsänkorna blir ängsmarken särdeles praktfull af uppslamningar och saltvatten, och den naturliga ängen erbjuder en rik blomsterflora med alla det mellersta Sveriges vilda praktväxter, af hvilka kanske orkideerna och blåvifvan äro de förnämsta. I stränderna lysa fackelblomstret och lysingen, i skogarne frodas blåbäret, på öppna hällarna lingonet, och i mossarna är hjortronet icke sällsynt. Lågländta öar med bättre mylla antaga en särdeles leende karakter, genom rikedomen på löfträd och buskar. Eken lifvar här med sina mjuka linier och sitt ganska ljusa löfverk barrträdslandskapet; och hagen, denna nordens egendomlighet, en korsning af skog, småskog och äng, utgör kanske det täckaste man kan se, då under

en blandning af björk och barrträn hasselbuskarne bilda löfsal öfver körvägen, hvilken här bär namnet drog. Det är stycken af en engelsk park man spatserar igenom tills man stöter på strandklippan med dess granar och tallar på hvitmossa och dernedanför hafsvikens sandupplag med tångbältet. Skjuter en vik af fjärden längre in i land, är den alltid skönt kantad med alar och rika vassbänkar.

Det är denna omvexling af dystert och leende, af fattigt och rikt, af täckt och vildt, af inland och hafskust, som gör Sverges östra skärgård så fängslande. Och dertill kommer att de merendels steniga stränderna hålla vattnet så rent, genomskinligt; och äfven der sanden går ut i vattnet är den så tung och så ren, att en badande icke behöfver vämjas, som han får göra vid franska nordkusten, der ett hafsbad är ett gyttjebad. Man saknar här det öppna hafvets flesta obehag och eger upplandets flesta fördelar, hvilket ger ett företräde åt den östra skärgården framför den uthuggna ödsliga vestkusten.

Den vilda djurverlden företer inga rofdjur af oroande natur. Räfven, lon och lekattorna äro de grymmaste. Lysande jagttillfällen gifver

elgen, hvilken flyktat hitut och tagit ståndqvarter i de större öarnes kärr och skogar. Gräflingen, haren, uttern och skälarna släppa äfven till sina skinn, och harjagten på Biskopsö är berömd. Af skogens foglar äro orren och tjädern mycket talrika, men kunna ej jagas af infödingarne, hvilka sakna hundar af det rätta slaget och uteslutande egna sig åt sjöfogelsskyttet, helst med bulvan (vette), hvarvid den strykande ejdern icke skonas, den liggande deremot ömt omhuldas, ehuru ett och annat ägg får lemna proviant vid en längre jagttur. Äggning i holk utöfvas mest mot skraken, som tåligt låter begagna sig till värphöna.

Köttet af ejdern blir godt om det feta skinnet flås af och fogeln blir liggande i mjölk en natt. Det smakar då som renstek och har förlorat all anstrykning af tran. På samma sätt behandlade bli äfven skrak, prack och svärta mycket ätbara i synnerhet om de i likhet med anden späckas med persilja. Skärgårdens värsta roffogel är fiskljusen eller fiskörnen, som anställer förödelse på gäddorna i vassvikens lågvatten. Hafsörnen synes mera sällan och jagar helst i hafsbandet. Obehaglig och stundom farlig är den ymnigt förekommande reptilen huggormen,

hvilken träffas såväl i blåbärsriset som i stranden, nästan öfverallt kan man säga, och hans djerfhet ute på de yttre skären är sådan, att han resande sig på stjerten har med hugg velat hindra fiskare att stiga ur båten. Folket skonar honom ej, fastän de tro att han suger gift ur jorden, och någon vördnad för den annorstädes tillbedda snoken visar skärkarlen icke.

I denna provins af omflutna orter lefver nu en befolkning, som efter förmögenhetsförhållandena kunde delas i tre klasser: de som öfva jordbruk, mest boende på de stora öarne, de som odla jord och fiska, eller medelklassen, och slutligen de egentliga skärkarlarne, hvilka mest lefva på fiske och jagt, men dertill föda en ko, ett får och några höns eller så.

Jordbruket, der det kan drifvas, är icke alls dåligt. Präktiga leror gifva ett godt hvete och den mindre bonden har ändock alltid något spelt till husbehof. Saltsjöbetet är berömdt och smöret blir utmärkt af de kali- och natronhaltiga strandväxterna, hvarförutom korna ju alltid hafva det gränslösa saltsleket att tillgå. Fårens kött blir af de snaggiga hårdvallsströn-

derna fast och läckert, såsom det franska *pré salé* på liknande marker.

Kommer härtill ett jemförelsevis mildt klimat, som betydligt afviker från inlandets på samma längdgrad, i så måtto att våren kommer senare, stundom fjorton dagar efter Stockholms, så att sommargästen får uppleſva två löfsprickningar samma år, och att hösten inträder senare, emedan hafvet då är uppvärmdt och tjenstgör som en kalorifer. Eljes har man anmärkt en olägenhet vid skärgårdens klimat för jordbruket och det är, den torra försommaren och den regniga eftersommaren, hvaraf sånings- och växttiden blir lidande af torka, men slåtter- och skördetiden af regn.

Särdeles mildt klimat har Nynästrakten, der murgrönan öfvervintrar vild och vinet ofta mognar på spalier.

För fiskaren eller den egentliga skärkarlen äro naturligtvis hafvets frukter af större betydelse, och storfisket utgöres egentligen af strömmingen, hvilken fångas i ofantliga nät, ankrade på djuptliggande grund (grynnor) om vår och höst. Eljes tages gädda och abborre i not, gäddan äfven på stångkrok och abborren på nät. Flundrorna, af mindre värde, fångas i nät,

ålen ljustras eller narras i ryssja och mjärde. Laken klubbas på glansis, genom hvilken den slemmiga fulingen kan märkas der han ligger på botten. Iden blir föremål för en alldeles särskild sport som kallas badfisket. När vattnet på eftersommaren blir värmdt i vikarna, går nemligen iden upp att bada som det kallas. Vid denna tid hållas utkik i uddarna från trädtoppar, och när observatorn märker, att det lefver i vattnet, varskor han kamraterna som nu komma med sina flata ekor från båda uddarna, årlommarna väl omlindade med ullstrumpor att icke fisken skall skrämmas. Och så spännes nätet öfver vikens mun till den verkan det hafva kan.

Befolkningen i denna isolerade, väl undangömda lilla verld utan regelbundna kommunikationer, synes i flera hänseenden vara mycket blandad. Ett beständigt urval har nemligen här alltid gjort sig sjelft, så att den intelligentaste delen af ungdomen gått åt till flottan, lotsverket och tullen. De qvarvarande stationära, lugnare andarne, hafva fortsatt fädrens rörelse, gått till Stockholm eller sökt tjenst uppåt land, ty skärgården har icke varit någon säker plats der familjer och jordegendom kunnat

grundas, då landet legat öppet för fienden och eganderätt och lif just icke åtnjutit skydd af den aflägset boende rättsvårdaren. Det saknas derför spår af lokalpatriotism, om ock invandraren har de vanliga svårigheterna att bekämpa.

Mig synes äfven, att döma af ortnamn, typer och sedvänjor, såsom om skärgården varit ett slags tillflyktsort för en del folk uppifrån land, hvilka af en eller annan orsak uppsökt ensligheten. Något egentligt landsmål märkes ej, men en blandning af många, och många enkla seder och rättsbegrepp från naturstadiet, tyda på att här ute, långt bort från samhället, hopkommit en stack af osällskapliga, för ordnadt samlif svårtillgängliga, friluftsälskare, eller helt enkelt praktiska motståndare mot ordnad krigstjenst och tullväsen. Åtkomsthistorierna till vissa öar tyckas äfven röra sig om kapare, märkvärdiga sjöbedrifter, äfven privattjenster till kungliga personer, och jordeböckerna lära på sina ställen icke vara riktigt säkra rörande jordens natur af krone eller skatte.

Andra tecken finnas äfven som tyda på invandringar eller kanske bara strandhugg af Finnar, Estländare, Ryssar och dylika Öster-

ländare. Särskildt bär man än i dag afgjord motvilja mot Estländarne, dessa skuggfigurer, gråa i sig sjelfva, spökande fram i gråa farkoster såsom hopslagna af gamla nerfallna plank och med rigg af lappade kolsäckar. När en dylik flygande holländare tar i land på en kobbe, ror fiskaren gerna ut och ser efter att elden blir väl släckt, och han vädjar hellre till bränvinsflaskan än till bössan mot sådana hafvets löskemän, hvilka anses, med eller utan grund, smuggla salt till Ryssland.

Förmögna skärkarlar finnas, men många äro nära fattigdomen, och några ytterligt fattiga, lefvande om vintern på saltlake, sillhufven och potatis. Fiskarens yrke, som liknar spelarens, ger icke grund till sparsamhet. En kupp gör honom förmögen i dag, och tron på lyckan uppstår genast med dess farliga följder. Långt bort från rättvisans skipare har han i nödvärn sin egen lynchlag, och af ekonomiska skäl friar han hellre än han fäller, äfven i hopp att sjelf bli friad när hans olycka kommer. Och öfverseendet med andras förbrytelser har jag icke hört uttryckas vackrare, än då grannarne talade om att en mördare begått ett »felsteg» en gång, då han dränkte sin hustru.

Skärkarlen är en ensling; har långt till tingshuset, långt till kyrkan och långt till skolan; långt till grannarna och långt till staden. Badorten är hans närmaste civilisationscentrum, men der får han endast lära lyx och afund mot menskor, som han ser hålla fest i tre månader, ty han ser icke den arbetande ledamoten som är i staden.

I ensligheten skulle han bli tänkare om han hade ledning, men han blir fantast i stället, och huru skicklig han kan vara i sitt yrke, huru klarseende i hvardagslaget, blir han ett lätt rof för sina subjektiva förnimmelser, blir »fremsynt», besynnerlig, såsom klockaren på Rånö, och han gör felaktiga slutledningar, oftast förvexlande orsak och verkan, så att om det fiskar godt efter att slanten är lagd under stenen, så är slanten den mägtiga orsaken. Han är vidskeplig, och hedendomen sitter så djupt i honom, att den kristna kyrkans symboler ännu äro för honom lika med signerier, läsningar och trolldom.

Familjen bygger sig sjelf på gammal sedvänja och naturens enkla kraf, der icke ekonomisk beräkning kan medfölja som faktor. För-

hållandet mellan könen är otvunget och äktenskapet afslutas vanligen med barnet, om flickan eljest visar sig ordhållig och böjd för familjs grundande. Är så icke förhållandet, uppstå understundom svåra förvecklingar, hvilka kunna sluta med barnets totala försvinnande och andra ledsamheter, hvilka komma till hela verldens kännedom utom länsmannens, hvilken för öfrigt ingenting kan göra åt saken der vittnen icke kunna framskaffas.

Börjar det brista i familjebanden långt borta från grannar, och tvingas starka lidelser länge, inträffa stundom hemska utbrott af naturkrafterna, då den vid död och förderf vande skärkarlen icke räknar så noga med medlen. Då uppföras derute tysta sorgespel, om hvilka man endast får höra antydningar, och hvarom jag glunkat något i ett par af dessa berättelser. Då springa blodsband sönder, förbjudna hägn öfverhoppas, naturen griper med hård hand hvad han kommer öfver, och för hungern och kärleken existera icke längre hänsyn eller lagar.

Det ljusa, leende i skärkarlens lif, när det gestaltar sig ljust, har jag i förra delen, Hemsöborna, skildrat; i denna del har jag gifvit halfskuggorna; möjligen kan jag komma längre

fram under för litteraturen ljusare förhållanden att ge sjelfva slagskuggorna, som måste finnas för att ge bilden fullfärdig!

Holte i Danmark, September 1888.

Författaren.

SKÄRKARLSLIF.

DEN ROMANTISKE

KLOCKAREN PÅ RÅNÖ.

Första Kapitlet.

Augustimånen stod öfver Vestra Storgatan i Trosa en afton på 50-talet när de fördröjda bondkärrorna skramlade ut ur portgången från handelsmannens gård, der de haft qvarter. Inne i boden var förste bokhållaren ännu i farten med att betjena stadens jungfrur, som i sista stunden sökte minnas hvad de kunde behöfva till morgondagen. Men uppe på vindskammaren af det lilla envåningsträhuset inåt gården, satt yngste bokhållaren vid det öppna fönstret med handen under kinden och betraktade månen, som lyste på taken midt emot och visade skorstenarnes rökhufvar i en rad fantastiska framställningar, skiftande hamn allt efter som den ljumma hafsvinden krängde om dem. Än tog den stora plåt-

hufven form af en påskkäring med svart karpus, än stack flögelns ormhufvud fram ur kåpan, visade tänderna och den utsträckta gadden, än svängde balansen med sin runda skifva fram och profilerade sig som säkerhetsventilen på en ångmaskin; och så dansade hexorna rundt med drakarne kring den fyrkantiga pipan, ur hvilken röken bolmade fram som ur ett påskbål. Den svärmande unge bokhållaren vände snart sitt ödmjuka ansigte ifrån de mörka bilderna på takåsen och betraktade månens fulla rundel med dess ljusa verldskarta tecknad på ljus botten, och han tyckte sig lugnare när han såg den, som ett vänligt stort ansigte med ett bredt godmodigt leende, se ner till honom, som i denna afton skulle lemna den tysta skärgårdsstaden och de små förhållandena i den obetydliga handelsboden för att resa upp till Stockholm och vid Musikaliska akademien och Seminarium utbilda sig till organist och skollärare.

Han lät derefter hufvudet sjunka, lyfte armbågen från fönsterbrädan och vände sig inåt kammaren, hvars enkla möblemang bestod af tre sängar, en byrå och en rakspegel, på hvilken senare ett talgljus med en stor tjuf stod och rökte. I en af sängarne låg nattsäcken af mattväf, färdigpackad med öppet gap ännu, som en stor padda, hvilken storknat på ett dussin ullstrumpor och en notrulle som syntes mellan de jernbeslagna käftarne.

Den unge mannen stod ett ögonblick i mjeltsjuka betraktelser öfver sin tömda byrålåda, hvars botten var täckt med ett par nummer af Svenska Tidningen, då en röst hördes genom språkröret vid dörrpanelen, frågande:

— Är Lundstedt der?

— Ja, patron! — svarade ynglingen; hvarpå röret gentog:

— Nu är jag ledig!

På sin runda skrufstol ner i bodkammaren satt patronen och bläddrade i res-contran när bokhållaren steg in och undergifvet väntade hvad herren skulle ha att förkunna.

— Sitt ner, Lundstedt! — började patronen.

Den räddhågade ynglingen vågade icke sätta sig genast, 'dels derför att det stridde mot sed, dels derför att han fruktade en efterräkning på några okända förseelser i bokföringen. Men patronens lugna runda ansigte och välvilliga blickar erinrade i denna stund om månens nyss, så att han fattade mod, då husbonden åter tog till ordet:

— Lundstedt har varit en trogen tjenare och har fört sin kladd ordentligt. Fortsätter han på samma väg, skall det gå honom väl i lifvet, och det är dertill jag önskar honom framgång, då han nu går upp till Stockholm der frestelserna äro större än här nere i landsorten. Jag vill nu lemna Lundstedt sin lön, — det är trettitre riksdaler och sexton skil-

lingar banko, — till hvilka jag från egen hand vill lägga tio riksdaler riksgäld såsom dusör för Lundstedts visade redlighet och nit i affären. Se der: håll till godo och lycklig resa!

Lundstedt mottog med rörelse de stora vackra gröna tiorna och tryckte patronens hand, viljande säga något som ej kunde komma fram, medan handelsmannen sakta sköt honom ut genom dörren.

— Det är bra, det är bra! Gå nu och säg adjö åt frun och kamraterna, jag tror att Svärdsbron har brådt att komma hem.

Lundstedt gick ut och steg uppför den lilla trätrappan, der han knackade på dörren till våningen, och mottogs af frun med ett talgljus i händen.

— Kära hjertans är det Lundstedt, — jag satt och skala syltlök, — och herre Gud, jag tror jag har tårarne i ögonen än. Jaså, Lundstedt ska resa från oss nu, och komma upp till Stockholm, — der får han se mycket saker som en aldrig har drömt om, — Gud vare med honom nu då, — och må han se sig före när han ska ut i lifvet. Gud vare med Lundstedt och må han trifs i sitt nya!

Frun torkade sina ögon med förklädssnibben och räckte handen till afsked, hvarpå Lundstedt gick baklänges ner för trappan, alltjemt helsande och rörande läpparne utan att kunna få dem att frambringa några begripliga ord.

Nere i boden stod Svärdsbron redan med en tuggad Cuba i ena mungipan och knäna stödda mot disken, kastande rörliga blickar på vågskålen, medan bokhållaren vägde upp kaffet, och hans vickande hufvud följde balansens rörelser upp och ner, så att han slutligen kände sig vimmelkantig och med venstra handen sökte ett stöd att hålla sig i. Och med krökt pekfinger grep han om det nerhängande segelgarnssnöret, mot hvilket han ville luta sig, med påföljd att rullen i taket vindade af, så att Svärdsbron sjönk på knä och lade sitt trötta hufvud med cigarr på disken.

— Hvad fan, tänker farbror gå till altars på lördagsafton! — utbrast bokhållaren, som såg den grå figuren sjunka, men strax derpå resa sig, kastande lömska blickar uppåt segelgarnsvindan.

— Sätter en långref i kryddbon nu också? — brummade bonden och släppte garnet, som lagt sig i ringlar öfver hans frukostskärm.

— Visst fanken gör man det! Vet inte farbror, att de fula fiskarne gå utanför disken.

Bonden vimlade med ögonen och tänkte en lång stund på svaret som han inte fann hemma; hvarför han tycktes besluten affordra en förklaring:

— Ska de vara åt mej, det?

— Var så god och håll till godo, — svarade den slagfärdiga bokhållaren och sköt kaffepåsen

åt bonden, som behöfde en stund för att komma ur det förra tankespåret in i det nya, men ej hann fram förrän bokhållaren klippte till med ett nytt:

— Det är tjugufyra skilling banko, jemt som en pinal; pengarne på disken! Ta hit dosan nu ska farbror få lite grofsikt.

Detta var för långt och för häftigt, så att Svärdsbron, som ännu bara var vid kaffepåsen, efter att den fula fisken var lemnad i sticket, tog varan i handen och vägde den.

— Tjugufyra skilling banko; fram med pengarne gubbe lilla, för här är ingen kredit! Och så dosan! Eller vill du ha det i truten med detsamma?

Nu hade bonden kommit fram till penningfrågan och fått näfven i byxfickan sedan högra rockskörtet omsorgsfullt blifvit uppvikt.

— Tjugufyra skilling riksgälds var det?

— Nej banko, du! Kaffet har stigit!

— Ja, men när jag var barn ... så kosta det inte mer än en plåt.

— Ja, ser du, det är länge sen det du, om jag får tro hvad din käring säger!

— Käringen! Hvad håken säger käringen?

— Hon säger att du ska betala kaffet genast, annars går du och super opp pengarna!

— Su ... super jag?

— Inte alls! Jag har aldrig sett dig ta en sup! Men raska nu på, och visa att du

är nykt när Lundstedt kommer, annars får du troligen ingen sup af honom. Nu skrapar Blacken på dig!

— Lundstedt! Hvad har jag med Lundstedt att göra . . . tpo! tpo! — står du stilla du din rrrackare!

— Vet du inte af, att Lundstedt ska med dig till Svärdsbro, för han tar till Stockholm i afton.

— Stockholm! — Tpo! tpo! hvad går det åtт dej, din fuling!

Blacken skrapar gatstenarne af otålighet, och borgmästarns piga kommer in, snafvande öfver tömmarne, som bonden bundit i dörrhakarne.

— Se god afton, lilla Lina! Hur kan det stå till på en sån här månskens-torsdags-afton!

— Det står inte alls till — ta bort hand — annars så . . . hur står det för Kindgren?

— Det går undan för undan för mig! Men hvad kunde behagas så här sent på dagen?

— Det behagas ett halft lod kardemummor!

— Så, det ska vara fremmande i morgon . . . lägg opp pengarne nu, Svärdsbron, och stå inte och reta opp sina ädlare känslor när han tittar på flickan.

Svärdsbron har båda händerna i byxfickorna, cigarren upphifvad som en klyfvarbom, och står, gungande på vikta knän, omfamnande den kattunklädda jungfrun med sina

stora smörjiga ögon, ibland skickande blickar åt taket som om han räknade brödkakorna på spettet.

— Hörr nu! Hörr nu! hm! — Tpo! Tpo! står du still du! yh! yh!

I detsamma kommer Lundstedt in:

— Är inte farbror färdig att köra än? Klockan blir ju tio, innan vi få ge oss i väg!

— Klockan tio!

— Ja, för jag ska till båten i Södertelje klockan nio i morgon bitti!

— Södertelje; ge mej si!

Lina har rodnat vackert och Lundstedt har märkt henne:

— God afton, Lina! Nu kom hon lagom för att jag skulle få säga adjö.

— Nej, ska han resa!

Medan Lina och Lundstedt gå ut i boddörren för att se på månskenet, har Svärdsbron fått upp portemonnäen, och börjar nu att plocka upp slantarne på disken.

— Der ha vi — ge mej si, tolf skilling.

— Och så kommer du med bankovittnar med hål i; dom kan du gömma till håfpengar . . . fjorton och sexton, tjugo . . . trettio-två. Hit med fyra skilling till nu.

— Fyra sk-illing t-ill! Nej! Det är alldeles för durt! Po-ah! Po-ah! flickan lilla, po-ah!

Patron kommer ut i boden och Svärdsbron rätar ut knäna och kniper fram med pengarne som om han sett sin husbonde.

— Nå, Svärdsbro, är du färdig att köra än? — frågar handelsmannen.

— Ja, herr patron, genast!

Och med en kraftansträngning samlar han ihop armar och ben och går ut till vagnen, tar tömmar och piska, klifver opp på hjulet för att öfverskåda lasset och se om Lundstedt är der.

— Stå inte på hjulet din inskränkta fan, — ropar Kindgren från boddörren, — du faller ju om kraken rycker till.

— F . . . aller jag?

Blacken rycker verkligen framåt i ett anfall af hemlängtan, och Svärdsbron, som har händerna fästade, kommer ner gränsle öfver hjulringen:

— Po-ah! Po-ah! — ropar han i djupet af sin nöd, och Lundstedt som stått under gatlyktan med Lina skyndar till och stannar Blacken, som har gröppåsen qvar om halsen och derför icke är så begifven på att springa, helst Svärdsbrobonden bromsat framhjulet med sin venstra axel.

— Tror någon menniska vi kommer ur stan i denna dag? — utbrister Lundstedt med mild otålighet. — Stig opp nu farbror så få vi åka!

— Nå, så bjur han på något då?

Lundstedt lofvar att bjuda vid första gästgifvargård, men Svärdsbron vill inte lemna kredit, och tillnyktrad efter sin kontusion erinrar han sig det utlofvade snuset, hvarpå han inträngер i boden med piska och tömmar, på samma gång som han efter patronens aflägsnande fattas af nyväckt hopp att kunna pruta på kaffet, hvilken omständighet leder hans tankesnurra baklänges upp till minnet om ett glåpord, som stod i sammanhang med segelgarnet, men som han ej kan minnas, hvarpå Blacken gör ett nytt framryckande mot hemmet, hvilket besvaras af bonden med en inhalning af de medförda tömmarne, med påföljd att hästen stryker vagnen in mot glasdörrarne, som klinga, allt under det kusken skriker po-ah! utan annan verkan än att boddrängen bryter in, ger Svärdsbron en halskaka så att cigarren kryper baklänges in i munnen och den kiknande rökaren kommer ut på gatan i samma ställning som en magisterhoppare. Dermed anses diskussionen afslutad, och sedan vagnredet blifvit svängdt tillrätta, lyftes farbrodern på lasset, tömmarne lemnas åt Lundstedt, som trycker de närvarandes händer och under allas välönskningar sätter Blacken i gång framåt!

* * *

Lundstedt hade aflemnat sin värd i Svärdsbro, sedan han bultat upp den bekymrade makan, och utan att afvakta tillfället att göra hennes närmare bekantskap gått till gästgifveriet med snabba steg för att beställa skjuts till Södertelje. Som det fans hästar inne, satt han snart på en ny liten pinnkärra och ruskade i väg norrut mot hans längtans mål. Månen hade sänkt sig något och färden gick genom svarta granskogar, som susade tungt i nattvinden, under blinkande stjernor med Karlavagnen öfverst. Rak låg vägen som en kägelbana, lång och ljus som ett lakan på bleke, när månskenet föll på det torra dammet; stundom steg i fjerran en hvit sky, upprifven af ett mötande åkdon och när hästens hufvud dök upp och silfvermolnet nalkades, skymtade strax efter några mörka inhöljda gestalter som i förbifarten kastade ett god afton som en slant åt en grindpojke. I vägkanten följde telegrafstolparne med sitt sjungande tackel, en ändlös eskader af enmastare utan stänger och rår, slutande med eselhufvun som vinterliggare.

Så kom en grind och en sofvande stuga med äppelträn, hvilkas frukter lyste i guld som apelsiner, och så smälde grinden igen; kärran rullade fram och det enformiga skallrandet försatte den unge resenären i sömn.

Och så drömde han, att han satt på sjustjernorna och åkte upp för himlahvalfvet, der

han hörde en fiol spela, som hade strängar så långa som landsvägen, med ljudpinnar höga som mastträn och stallen voro af hvitt porslin, och nordanvinden var stråken, hartsad med isbarkar; och fiolen gaf melodier i nya tonarter med tre qvarts toner i stället för halftoner, och det fans både eiss och hiss, som han alltid undrat öfver hvart de tagit vägen, när Gud lät menniskan skapa klaveret. Men vägen var brant och han kände hur det värkte i ryggen när han föll bakåt, och det blåste kallt i halsgropen, och han hörde en hund skälla och en uggla skrika och när han vaknade, förnam han icke mer det dofva orgelljudet från granskogen, utan det dallrade som när fiolerna spela sextiofjerdedelar i applikaturen, och kärran hade stannat i en björkhage som slutade af »malmen», hvilken nu sänkte sig och öfvergick till ett stort slätt åkerland. Och i fyrsprång bar det nedför backen, ner på slättlandet, der rågskylarna stodo i troppar och kolonner, grupper mot rytteri, bataljoner med skyttegrafvar emellan; ändlöst och som ett slagfält utbredde sig sädesregionen, som härifrån kunde öfverskådas genomskuren af en å, hvars båda stränder tycktes bevakade af rågkärfvarnes tiraljörer, bildande en kulle intagen af en detacherad afdelning; här lågo hela led kullblåsta och betäckte marken med döda och sårade, här kommo de på krakstörar och sågo ut som pikenerare från trettioåra

kriget med axens långa plumager fladdrande för vinden. Och nya trupper defilerade alltjemt, förstärkningar ryckte fram och nere i sänkorna låg dimman som kanonrök efter dagens batalj.

Herr Lundstedt, hvars drömmande och lekfulla sinnelag vi ofvan antydt, roade sig, för att fördrifva tiden, att leka det han var Napoleon, som nu på en släda ilade från det brinnande Moskva, föreställdt af den sjunkande månen bakom en klockstapel i fjerran, och han helsade då och då med en nickning och ett dystert ögonkast sina tappra trupper, som syntes göra uppmarscher i häck på ömse sidor om landsvägen utan att någonsin hinna fram förr än kärran redan var förbi.

Under det den stora armén defilerade utan att ta slut — och herr Lundstedt visste nog att han kunde åka ända upp till Norrland på denna årstid utan att se något slut, — hade det börjat ljusna i öster, och trött af att leka soldat med rågskylar, föll herr Lundstedt i en liten morgonslummer, hvarur han snart vaknade med en frossbrytning, med solen midt i ögonen och en qvittrande lärka öfver hufvudet. Och nu var slagfältet betäckt af hästar och vagnar, som af landtfolket utförts att hemta upp fallna och sårade, hvilka fördes till de stora röda ambulanserna när och fjerran.

Men nere vid en nu synlig hafsfjärd, som tycktes sakna stränder och flyta under alar och pilar, låg ett hvitt slott med röd- och hvitrandiga bolstervars-markiser för fönsterna. Der bodde grefven, eller kammarherrn, eller excellensen, lekte herr Lundstedt, och derinne fans oljefärgstaflor och marmorbilder, porträtt af Lennart Torstensson och Karl den niondes andra gemål; och der innanför balkongfönstren stod säkerligen en flygel som van Boom spelat på, och en harpa som grefvinnan ärft af sin farmor som varit hoffröken hos Gustaf III; och der i flygeln sofvo fröknarna som guds englar, under lapptäcken af rosenrödt siden och skulle snart dricka kaffe med saffransbröd på sängen — och Gud var god som kunde låta några människor också vara lyckliga! Och så ställde sig en lund björkar framför trollslottet och det syntes bara björklöf och näfver en lång, lång stund, tills ett stort blått vatten skymtade och skjutspojken pekade med piskskaftet på ett kyrktorn och sade att det var Södertelje.

* * *

Några timmar senare stod herr Lundstedt på den rosenröda ångbåten Hermoders fördäck när Kungshatt passerats och Stora Essingen, och man under Marieberg fick första synen på Stockholm. Morgonen hade varit tryckande

het, solen hade skinit på vestermoln, och sedan hade den ena molnvagnen efter den andra kört upp på himmelen, höll stilla och skockade sig som en artilleripark på de intagna höjderna. Och när hela batteriet var samladt, gafs eld, gnistan flög i zigzag öfver kyrktorn och takåsar, och dundret hördes innan man räknat till fem, luften suckade, böljorna väste till och ångbåten darrade; nya molnvagnar bröstade af, ryckte fram, och glatta lag gåfvos gång på gång. Så brusto de svarta skyarne, och när ångbåten lofvade in åt Skinnarviksbergen låg den stora staden fläckvis i qvastar af solsken och fläckvis skuggad af åskmolnen, och i en krets af ljus, som under en lampskärm, låg Riddarholmskajen med sina ångbåtar i alla regnbågens färger, sjögröna med cinnoberröda vattengångar, lysande af blankskurad messing och hvitt jern, svarta skorstenar och kopparröda ångpipor; gamla Gripen och Kommendörkapten, den långa smala Aros med för och roder i båda ändar, Prins Gustaf och Upland, och längst bort vid simskolan den lilla Tessin; och öfver master, skorstenar och flaggstänger höjde sig de två hundraåriga lindarnes gröna kupoler, under hvilka bärargillets ledamöter togo skugga; och der bakom gymnasiihusets åldriga façad, och högst öfver alla, Riddarholmskyrkans jerntorn. När Hermoder lossat sina nickhakar under södra bergen och lupit in till kransen att förtöja,

kände herr Lundstedt sig beklämd, och när han lemnat biljetten vid landgången och gick med sin nattsäck i land, var han nära att qväfvas såsom en nybörjare i simskolan när han känner lukten af vattnet. Husen voro så stora och menniskorna så många; långkärrorna skallrade på de kullriga gatstenarna, så att det värkte i hufvet när man hörde dem; hundarne skälde, höns, nyss lossade i burar, kacklade, grisar på skrofkärror skreko, och uppåt backen skyndade alla fordon med landtmannaprodukter under polisens bevakning och pådrifvande, ty holmen och hamnen skulle afspärras.

Herr Lundstedt följde med folkströmmen okunnig om hvart det bar, och uppkommen på torget såg han en ofantlig läktare klädd i svart och med silfverkronor, och portalen till Riddarholmskyrkan var bevakad af två led drabanter i björnskinnstschakåer. Folkmassan tätnade, och på bron blef det trängsel, ty en afdelning af gardet i pickelhufvor med hvita korsbandolér tågade fram med förstämda trummor i sorgflor; hästarne stegrade sig och hundar trampades, mångelskor skreko, och så började klockorna ringa i ett torn och i två torn och slutligen ringde det öfver allt, hvart man kom, ty kungen skulle i dag begrafvas.

På Riddarhustorget fick herr Lundstedt veta vägen med roddbåtarne öfver till Klara, der han skulle söka sitt qvarter hos en kamrat från

Nyköping, och efter lång väntan befann han sig slutligen vid Röda Bodarne. Som han skulle till Norra Kyrkogatan och såg på kyrkans sträckning hur altaret låg der det var öster, tog han korn på byggningen och gick öfver kyrkogården tills han krokat om tornet och sett den port, som måste leda ut åt norr, och der låg en gata sluttande ner för en backe och i fjerran afstängd af en massa gröna träd som stucko upp öfver ett plank.

Med lättare hjerta gick han på för att hinna numro fyrtiotre, som måste ligga på venster hand, efter som det var udda nummer, och när han anlände till ort och ställe skulle han in genom en dånande portgång för att komma in på gården. Der sökte han en klocksträng eller något annat tillhygge att ge luft åt sin otålighet få komma under tak. Men han såg bara små bruna dörrar med trappsteg framför, och han knackade på dem, den ena efter den andra, utan att få svar. Han gick in i en farstu, knackade på tre dörrar igen, hvaraf en var borrad som en fisksump eller ett såll, och måste leda till ett skafferi. Han gick en trappa upp, bultade så det gaf eko genom trappgången, men utan att någon öppnade; gick en half trappa till och stötte på vindsdörren. Tydligen voro alla innevånarne ute på begrafningshögtidligheterna.

Något nedslagen, ehuru icke alltför, gick herr Lundstedt ner på gården igen och sökte en sittplats. Men midt i gårdsrummet stod en trädgård med ett grönt staket, skuggad af en brandmur med ankarjern smidda i form af bokstäfverna x och i; och ini trädgården låg ett lusthus med tak som en pickelhufva, och på vakt reste sig två kanelpäronträd, bland hvilkas gallrade löf ännu syntes hängande några qvarblifna frukter i solnedgångens färger. På rabatterna stodo dahlier och på sängarne växte purjo och selleri. Tyvärr voro grindarne låsta med hänglås och herr Lundstedt måste stanna utanför lustgården på de knaggliga fältstenarne, hvilka icke kunde erbjuda någon hvila. För att fördrifva tiden gick han då omkring och spejade genom fönstren på nedra botten, hvilket dock hade sig svårt, då afundsjuka jalousier stängde utsigten. Slutligen kom han till en fönsterluft hvars ena fönster stod på gläntmed en stormhake, så att han kunde obehindradt skåda in i rummet. Der rådde ett visst hemtrefligt slarf. På en matta med mera hål än väf syntes en urblekt gondol med en herre och en dam från riddartiden, och längre bort under sängen visade sig ett palats, som kunde vara Venedig efter som det gick kanaler inunder, och huset var grönt och rödt, men ett par stöflar och ett nattkärl stängde all utsigt till en bro, som kanske eljes var Suckarnes. Ett

rundt bord af alrot skrefvade med tre ben öfver gondolieren, som om det dansat trestegsvalsen till riddarens luta, och på bordet lågo ett par byxhängslen, en nattkappa, en guitarr, och der bredvid stod en tom punschbutelj och sex glas. Öfver gungstolen hängde ett par grå byxor, och på fönsterposten fans ett bläckhorn med gåspenna, och en bok med hvitt papper omkring permarne, på hvilken stod skrifvet ett namn. Herr Lundstedt, hvars nyfikenhet var väckt, stack in två finger och makade boken så att han kunde läsa namnet, och hans glädje blef obeskriflig när han läste sin gamle skolkamrats namn, Frans Oscar Lindbom, i stora prentade, anglosachsiska bokstäfver som Dagbladets titel var tryckt med.

Utan att tveka, lyfte han af haken och praktiserade sig med nattsäcken in i kammaren, drog af stöflarne och sökte genast en beqväm ställning på utdragssoffan, der han snart föll i en djup och stärkande sömn efter en genomvakad och genomskakad natt.

Andra Kapitlet.

Följande morgon gick herr Lundstedt vid half åtta-tiden nere i Kirsteinska trädgården och afvaktade med hjertat i venstra armgropen att klockan skulle ringa åtta och akademiens portar öppnas. Han hade ännu hufvudvärk efter nattens samspråk med kamraten, hvilken hemkommit klockan tio om qvällen och icke släppt den af resan sönderskakade landsmannen, förrän denne omtalat allt hvad som i Trosa sig tilldragit under de tre åren de varit skilda, omtalat sin mors död, sin faders, fiskarens små svårigheter, sina egna läroår i handeln och slutligen sin oöfvervinneliga böjelse för musiken, som vid Musikaliska akademien skulle bringas till fruktgifvande examen.

Genom staketets spjelor såg han nu att det började komma folk; äldre herrar med

håret på axlarne, sannolikt professorer, unga män med solbränd hy som tycktes vara från landet, unga flickor och äldre mamseller med lockar baktill och portföljer framtill. Rädd var han när han såg dessa massor, med hvilka han skulle täfla, och han lutade sig mot staketet, spelande med fingrar det stycke han öfvat för orgelnisten i Trosa om söndagseftermiddagarna på stadskyrkans orgel, sedan han först repeterat på handelsmannens klaver under veckan. Hans lärare, som sjelf gått igenom akademien och kände professorns smak, hade som en klok man bestämdt tillrådt lärjungen att lägga band på sin romantiska böjelse för vacker musik och svurit vid sin frälsning, att Lundstedt skulle gå igenom med pukor om han vid profvet kom med en fuga af Bach, och oaktadt lärjungens sinne rest sig mot det aritmetiska problemet, hade han dock fogat sig och lydt sin mästares råd.

När nu klockan ringde åtta i tornet, och gasverket blåst ut frukost, ljusfabriken släppt ut ångan och tvätterskorna drogo upp från Klara sjö med sina bykar, ansåg herr Lundstedt tiden vara inne, och med vingliga ben styrde han öfver planen in i den stora porten, der så många kallade inträdt före honom, men kanske så få utkorade skulle komma ut igen. I stora trappan hörde han redan två pianon och minst tre fioler, och uppkommen i stora

salen der orgeln stod bredvid en flygel var profvet i gång.

Professorn, som satt på en stol bredvid instrumenten, hade ett rörligt ansigte som om det sköttes af en dragsko, och i samma minut det uttryckte belåtenhet, förmörkades det och sammandrogs af raseriets kramp utan att någon egentligen kunde utleta orsaken. Just när herr Lundstedt kröp bakom sista ledet, satt en ung man vid flygeln, der de som ännu icke spelat på en orgel fingo profva, och med smältande blickar mot takkransen framsmekte han Jungfruns bön. Hans långa hvita fingrar ströko tangenterna på ryggen som om han kliat kattungar, och han skakade emellanåt sitt polkahår, slängande hufvudet bakåt, och med foten på pedalen så att alla toner sjöngo kör skulle han just saxa händerna för att »spela i kors» då professorn icke kunde styra sig längre, utan sprang upp och smälde igen locket så att det skrälde i salen. Han ville på samma gång säga någonting, men endast läpparna rörde sig och hufvudet nickade, hvarpå han satte sig igen och åhörde Jungmanns Sjöjungfru, Abts Aftonklockorna, sonater af Clementi och Kalkbrenner, under det hans ansigte uttryckte outsägliga lidanden. Klockan blef både tio och elfva innan Lundstedt kom fram. Men när han slog sig ner vid orgeln ljusnade professorn och skickade den långe med Jungfruns bön till att trampa. Lundstedt ställde sitt nothäfte

på ställaren, drog ut några stämmor, refvade upp svarta byxorna för att komma åt pedalen och satte i gång.

När han spelat några längor af temat och första upprepningen i underqvart tog vid, kände han en hand stryka venstra kinden och en andedrägt flåsa vid örat; men af fruktan att komma af sig vågade han ej vända på hufvudet, utan gick på, oförskräckt, genom »motsatsen» och »återslaget»; och dux eller temat kom igen, gick ibland framlänges, ibland baklänges, än på händerna än på fötterna som en konstmakare, än hjulade det, än gick det kräftgången, fläkte sig, flådde katt, stupade kullerbytta och blef borta, lemnande ett moln af tonstumpar och ackordbitar efter sig på valplatsen, och så stack det fram igen beledsagad af Comes och så brottades de, satte käringknep, backade, släppte och röcko, stodo och tjurade, löpte efter hvarandra, hoppade bock öfver hvarandra, och slutade omsider i en lång omfamning, föreställd af en allt försonande orgelpunkt.

— Wundervoll! Prachtvoll! — lät det från professorn, hvilken log som mot ett barn. — Hvad kallas den unge man?

— Alrik Lundstedt, — svarade den blyge unge mannen och rodnade öfver sitt skälmstycke, ty han kände sig falsk mot läraren när han mot öfvertygelse lagt an på profes-

sorns kända smak för de i hans eget tycke odrägliga fugorna.

När namnet var uppskrifvet tog professorn Lundstedts hand och bad honom vara välkommen, anvisande honom sekreterarens rum, der han skulle få lektions-schemat och inskrifva sig i matrikeln.

När detta var öfverstökadt återvände Lundstedt strålande till sin beskyddare, som tog honom i famn, strök håret undan pannan för att se huru hög denna var, lade upp hans händer på bordskifvan för att mönstra om de räckte till oktaverna, och slutligen synade professorn hans stöflar, begärande »vacker fot» för att se om de räckte till pedalerna, och Lundstedt befans ha »stora sköna fötter» hvilka lofvade godt för blifvande fugor.

Lundstedt måste nu lofva att komma nästa söndag på Jakobs orgelläktare, der professorn residerade som orgelnist, och, när han bugade för att taga afsked, fattade professorn hans arm och drog honom med sig till ett fönster, der preses i akademien stod, till hvilken han hviskade med hörbar stämma: Ett jättesnille.

När Lundstedt ändtligen kom ut på gatan, tyckte han att det sken sju solar på himlen, och att lifvet inte alls var så mörkt, som elaka menniskor påstodo. Han ville sjunga på Rödbotorget, och skulle ha dansat öfver Norrbro, der vaktparaden nu passerade, men han lugnade

sig och stack af ner till Storkyrkobrinken, der han inträdde i en mössbutik för att få sig den blå mössan med lyran på sammetsranden. Och när mamsellen passade den på hans hufvud kände han sig som om skönheten krönt den ädle konstnären. Och när han kom ut på gatan, kände han som om det strålade eld och ljus från pannan, der den gyllene lyran satt, och menskorna värmdes vid hans åsyn, jättesnillets, som skulle göra dem bättre och lyckligare med tonkonstens underbalsam. Öfverfyld af saliga känslor, hvilka trängdes om att få löpa ut, gick herr Lundstedt gata upp och gata ner, och allt hvad han såg och hörde stämde han i ton med sin sjungande ande; rådstuvakten gick i gevär klockan tolf för att hylla honom med skyldring och trumhvirfvel, klockorna ringde till hans triumftåg, kanonerna på Skeppsholmen dundrade hans ära, och folket helsade på honom när de lyfte hattarna. Men hur han gick och gick, kom han in på en smal, mörk gata, der husen sågo ut som de voro från Gustaf Vasas tider, med stenfigurer öfver portarna och små rutor, skiftande som perlemor, insatta med bly; och i fönstren lågo sköna jungfrur, borgardöttrar och rådsfruar i röda sidenklädningar med bara halsar efter tidens sed; och de nickade vänligt åt segraren, vinkade med fickdukarna och bjödo honom in. Herr Lundstedt gick stolt som en

riksmarsk sin gata framåt, lyfte på mössan och mottog damernas hyllning, hvilken längre fram yttrade sig, enligt tidens enkla bruk, i penninganbud. — Tjugufyra skilling, trettisex skilling, — ljöd det från fönstren, och här och der lockade en kaffepanna af nyskurad koppar. Det var en förtrollad gata, och aldrig hade Lundstedt varit så observerad af sköna fruar som i denna dag, och lekande, att han var i Venedig derhemma på mattan med riddaren och damen, stannade han i ett hörn för att läsa namnet på plåten, och just som han stafvat Tyska Prestgatan, slogs ett handfat ut genom fönstret och kastade ett stänkregn framför hans fötter. Utan att afvakta någon förklaring på det ledsamma misstaget, styrde herr Lundstedt ner i brinken igen, satte öfver på en gondol till Röda Bodarne och sökte sig ner till kryddbon i Klara Bergsgränden, der kamraten skulle mottaga hans hjertas fullhet. Men boden var fyld med folk, patronen var inne och det kunde icke bli något utlopp för det öfversvallande hjertat, derför gick herr Lundstedt in på restaurationen Solen att äta middag. Han satte sig vid disken, der skänkjungfrun hade sin plats, och begärde stekt fläsk med bruna bönor. Men han måste tala om sin lycka, ge luft åt sina känslor, och i en qvinnas varma sköte lemna förstlingen af sin glöd. Medan

han rörde om i senapsburken tänkte han öfver hvad han skulle säga.

Men han stannade i valet och qvalet, om han borde börja med att tala om vädret, fråga om jungfrun varit på kungens begrafning, ta reda på om jungfrun tyckte om musik, om det var dyrt att lefva i Stockholm eller något sådant oskyldigt, tills han slutligen, just som han ämnade besluta sig för kungens begrafning, röck tillsamman och till sin icke ringa häpnad och med en ton, som om han begärt låna pengar, frågade hvad klockan var.

Jungfrun, som var af den sorten kallad näsperlor, svarade med en blick bortåt en tacksam åhörare vid fönstret, att hennes klocka var på stampen. Herr Lundstedt, som icke ville röja sin okunnighet, och som trott att svaret passade fullständigt till frågan, tackade med en lätt Trosabugning för upplysningen, hvilket hade till följd att åhöraren vid fönstret, som åt kallt refbensspjell med lingon, fick något i halsen, en tydlig uppmuntran till jungfrun att fråga herr Lundstedt hvad potatisen kostade.

— Åtta skilling kappen, gälde han i Trosa när jag for, — svarade herr Lundstedt, tacksam öfver att det blef något samtal af, ehuru han behöfde anstränga hela sitt harmonivetande för att kunna leta en öfvergång från potatispriset till Musikaliska akademien och jättesnillet.

Jungfrun som var fullflätad och älskade löjet, hängde sig envist vid ämnet, hvilket lika mycket intresserade henne som åhöraren vid refbensspjellet.

— Nå, men då är det russinpotatis väl, efter den kostar åtta skilling? — upptog hon frågan.

Herr Lundstedt sökte i det af förmiddagens berusande triumfer grumlade minnet efter någon ledning till bedömandet af en sådan okänd potatissort, och blef orolig när han icke fann det ändamålsenligaste svaret. Lyckligtvis reste sig refbensätaren och bad att få betala, hvilken förrättning han utförde lutad öfver disken och alla på densamma stående karotter, som innehöllo bitar af allt läckert från helkokta ägg till kräftor och köttbullar.

Herr Lundstedt, lemnad åt sig sjelf, kände ett obehag vid att höra hviskningar, hvilkas betydelse han ej fattade, och sedan han druckit sin välgång i ett glas starköl, steg han också upp för att gå. Som han dock ville afrunda sitt farväl, sökte han ett vänligt ord, men fann intet, klappade i dess ställe gästens råtthund och frågade, som om han gjort mannen en tjenst med sin nyfikenhet:

— Hvad är det för en slags hund?

— Det? — svarade gästen, — det är en senapshund.

— Jaså! Hm! Ja! Det fins så många raser, som jag inte känner. Adjö, jungfrun! Adjö, herrn!

Och dermed gick han hem.

Men som han måste ha något utlopp för sina känslor satte han sig vid fönstret att skrifva bref till sin gamle fader för att berätta honom om sin lycka. Och hur han skref, värmdes han upp, både af starkölet och det lättrörda sinnet, och hans lekfulla natur tog sig till att spela. Han lekte, att han var en mägtig och rik man, som icke kunde glömma i medgångens solsken, att han hade en gammal fattig far, som skänkt honom lifvet och nu satt i tarflighetens skugga, och han erinrade sig sonens första pligt mot sin upphofsman, besvor fadren att genast sälja sin stuga och sin ko, sina nät och båtar och komma upp att bo med sonen i Stockholm. Af fruktan att denna hans lifliga önskan icke skulle förverkligas, gjorde han en kolorerad teckning af hufvudstaden, af dess märkvärdigheter i gator, torg, byggnader, handelsbodar och restaurationer, afskildrade sin bostad med dess venetianska matta, trädgården med dess kanelpäron och lusthus, samt slutade med att besvärja fadren icke stå i solen för sin lycka utan genast bryta upp och fara direkt på ångbåten, icke sparande på styfvern, utan ta salongsbiljett, äta en biffstek och dricka

porter i försalongen, så att han kom fram frisk och sund.

När brefvet var slutadt vek herr Lundstedt det i fyra delar, fäste ihop det med munlack och bar det i kryddbon, glad i hågen som om han betalat en skuld, qvitterat en räkning, hvilken han icke mera behöfde tänka på.

Tredje Kapitlet.

Första infallande söndagsmorgon stod herr Lundstedt i orgeltrappan till Jakob väntande med en svärm skolungdom på professorns ankomst, emedan ingen insläpptes på läktaren förrän vårdaren af helgedomens musikaliska aldra heligaste sjelf anlände. Klockorna hade ringt annangången, när mästarens steg hördes nere i trapporna, och ungdomen öppnade aktningsfullt lederna medan professorn, nickande helsningar till höger och venster, uppnådde dörren, der han stannade, kastade en blick öfver hopen, som om han vore frälsaren och bjöde stormen lägga sig; derpå tog han fram en nyckelpung med perlbroderi, öppnade den med en betydelsefull min, som om han vore Petrus och hade himmelriket på andra sidan dörren, stack nyckeln i hålet, men vände sig derpå hastigt ut mot den otåliga,

nådehungrande skaran för att se efter om han kunde få förkasta några. Och mycket rigtigt, der funnos några verldsliga sinnen, som icke gåfvo sig tid att afvakta nådeordningen, utan ville bryta in, och derför fattades i kragen och utvisades. Nu öppnades dörren och sakta släpptes sångarkoret in förbi den mönstrande dörrvårdaren, som med lyftadt finger och sträng min stod redo att störta olydiga andar ut ur paradiset, att de skulle erfara sanningen, att många voro kallade men få utkorade. När Lundstedt passerade den stränge portvakten ljusnade dennes ansigte, och han tog honom ur ledet, ställde honom på sin högra hand och visade honom ett godt behag.

Herr Lundstedt, som icke hade sett en så stor kyrka förr, blef betagen af en helig rysning inför det väldiga rummet, der jättarna kunde gått raka och satt upp psalmnummer ofvanför pelarblommorna, men han fick icke leka längre med sina tankar förrän professorn tog honom i ficklocket och drog honom med sig att beskåda instrumentet. Uppför en liten trappa började vandringen och stannade först vid bälgarna, som lågo der likt jättens lungor färdiga att flåsa, när foten sattes på bröstet; uppför stego de, förbi rosettfönstret öfver portalen, tittade in genom en bräddörr och sågo väderlådan, på hvilken principalstämmorna stodo på ett led med contra-basunens trettiotvå fots

pipa som flygelman; stego högre och högre, tills de kunde skåda in i hela skrofvet, rymligt som bröstkorgen på en hvalfisk, der man såg refben, senor, muskler, luftrör, knotor, blodkärl och nerver företrädda af alla dessa pipor, koppel, abstrakter, regeringar, vinkelhakar, vippor, vällarmar, pumpeltrådar och andrag; en gigantisk organism, som behöft tusen år att vexa till, med några alnar hvart hundrade år, sättande en blomma hvart sekel som aloën, lemnande ett frö i mansåldern, skjutande en gren, ett blad, hvarje decennium; ett mensko-verk utan uppfinnare liksom katedralen, utan byggmästare som pyramiden, ett ofantligt samarbete af hela kristenheten, som ärft grundtanken af hedendomen. Nu steg den brant upp som ett fjell af stalaktiter, och lärjungen hissnade när mästaren ledde honom upp på spetsen, der de hade hvalfbågarne en handbredd öfver hufvudet, och plötsligen sågo sig stå i skymningen omgifna af nakna menskokroppar med vingar på ryggen, öfvermenskligt stora barn, som blåste i basuner, och qvinnor, som slogo harpor och cymbaler; och när de trängt sig fram och skådade ner i kyrkan, der små menskor krälade in i båsen med böcker i händerna, greps lärjungen af svindel, så att han måste fatta en cherub i armen; men mästaren log som frestaren på berget när han visade sin sköna verld för menniskones son. De

stodo ett ögonblick deruppe i halfmörkret och när lärjungen hemtat sig, pekade frestaren ut under de svärtade spetshvalfven, der dunklet kämpade med ljuset underifrån, så att man tyckte sig se hur de blandade sig såsom den kalla och varma luften öfver åkern, der vårsolen bränner, och när ögat vant sig en stund, trängde en stor ljus sky igenom; skyn delade sig som ett ångmoln och färger kondenserade sig, togo kropp och blefvo Kristus och de två lärjungarne i förklaringens ögonblick, sväfvande genom dunklet på allt det ljus som insläpptes genom det höga korets väldiga fönster. I detsamma hördes ett dån öfver deras hufven, en lätt skakning kändes under fötterna och nu gingo alla tornets klockor till sammanringning, så att orgelverkets trätak svigtade och den smala trätrappan knarrade, när de båda vandrarne stego ner. Och lärjungen hade känslor af att ha varit uppe i himlen bland englarna och sett Kristus förklarad och ljuset segra öfver mörkret.

Nu, när han nerifrån såg det stora musikverket, som icke liknade någon annan sak i naturen eller konsten och derför oroade honom, tryckte honom, och gjorde att han kände sig under denna menniskohandens verk, som dock först blef lefvande under en menniskohand, ville han utreda hvad han såg, återföra dess former på andra kända och dermed närma sig

den, få ner den till sig och bli lugn. Kyrkan hade han redan klar för sig, att den var urskogen, i hvilken hedningarna offrade menniskor, pelarne voro träd och hvalfven grenarne, men orgeln var orgeln. Det var ingen vext, intet djur — om icke en korall — icke en byggnad — om icke en mängd hängtorn från riddarborgarne — dessa tureller med façadpiporna, af hvilka en del voro blifna stumma, men qvarsittande såsom rudiment från äldre stadier, numera utan bruk. Hvarje sats småpipor kunde likna Pans syrinx, som väl var grundformen, men de stora i de framspringande hörntornen påminde om en vapensamling utan att likna den, och ornamentiken i förgyldt trä från förra århundradet, med snedkaflade snäckor och spiralformiga blommor som kineserna bruka, klippte genast af tanketråden, som ville binda ihop de olika lederna i detta virrvarr af former, i hvilket ett mera bildadt sinne än den unge handelsbetjentens kunnat läsa hela instrumentets historia från den latinska hedningens vasspipa, genom den keltiske barbarens säckpipa, byzantinske kejsarens vattenorgel, med upphemtande på vägen af minnen — dunkla visserligen — från medeltidskyrkans emporer, triforer, klocktorn, altarskåp, tabernakel; från sachsiska rococo-porslinet och första kejsardömets romerska vapensmak.

Professorn hade satt sig vid manualen i dess tre etager, dragit ut principalstämman och gifvit lärjungen en vink att sitta bredvid; bälgarne pustade och knarrade och nu sjöngo façadpiporna preludiet enstämmigt; snart intonerade flöjten, och harmonierna svälde; gamban tog i näston upp ett solo för bariton, trompeten smattrade och bordunan brummade; derpå tystnade de en efter en, och när det blifvit lugnt, hördes kantorns stämma sjunga upp första strofen i Upp psaltare och harpa; och när han dallrat ut på sista tonen, brusade orgeln ut med fullt verk under det församlingen föll in i sången. Och med kopplad pedal och alla fyrtiotvå stämmorna andragna höll orgeln sin symfoni med alla orkesterns instrument, lydiga under en mans händer och fötter. När presten sedan vid altaret tog upp att läsa Helig, Helig, föreföll hans röst som om någon obehörig ställt sig att prata under en koncert, och när man ändtligen hann till predikan, satte sig professorn med ryggen mot orgelverket och blundade, visande med en min, att han tyckte sig bli störd. Men när så gudstjensten var slut, alla psalmer sjungna och ordet var fritt, som professorn kallade det, när han fick spela utgången, då måste herr Lundstedt sitta bredvid och sköta andraget när stora fugan rullade på. Och då spelade han för sin enda åhörare utom tramparen, ty när

ändtligen allt var öfver, stod kyrkan tom. Detta såg professorn i sin reflektor, men han var van vid det, njöt af det och skulle ha blifvit ond, om hela publiken skulle ha stannat och vågat låtsa begripa det han ensam förstod uppskatta.

Herr Lundstedt lemnade kyrkan med ett intryck af att han sett något oerhördt stort, hört något öfvermenskligt skönt, fullt öfvertygad numera, att om han också inte rigtigt till fullo kunde njuta af fugalmusik, så var det derför att han var obildad, men han var stolt öfver hoppet, att han en gång skulle kunna tillhöra de få utvalda som kunde det.

Fjerde Kapitlet.

Herr Lundstedt hade tillbragt ett halft år i Stockholm. Tiden hade lupit undan, ty göromålen voro många, och det minsta blef orgelspelning. Seminarium tog nemligen drygaste tiden, och på Musikaliska akademien blef det hufvudsakligen harmonilära och sång, emedan professorns timmar voro mycket eftersökta och eleverna voro många. Kom dertill att kassan snart var till ända och herr Lundstedt måste som så många andra gå och sjunga i kören på Stora Operan, sjunga på begrafningar och knipa in en tolfskilling på sånglektioner med handelsbokhållare, som ville göra qvartetter, hvilka då voro högt på modet.

Men som en verklig sabbat midt i arbetet stod söndagen, då han fick sitta på Jakobs orgelläktare bredvid professorn och hjelpa med andraget. Då tyckte han sig vara näst den

vigtigaste personen i kyrkan, och orgelns majestät lyfte honom, förstorade honom, liksom satte en skarf på hans själ. Och han älskade det stora verket som något som var starkare än han; satt och lekte att luften kom ur hans lungor, tonerna ur hans strupe, och professorn blef blott en del af mekaniken, som öfverflyttade hans musikaliska önskningar på pedal och manualer, och han vande sig tänka att de tusen menniskorna dernere i kyrkan måste sjunga det han ville, presten vara tvungen tiga när han spelade.

Den långa predikan åhörde han med otålighet eller också inte alls; fick en söndag på södra läktaren se en flicka, som var skär i hyn, hade fina kläder och såg ut som en fröken. Han såg henne hvarje söndag på samma plats och blef slutligen van att betrakta henne som sin åhörare, som kom för att sjunga till hans ackompagnemang (som professorn spelade), och tyckte sig märka att hon såg åt orgelläktarn hela tiden. Ehuru det icke var svårt att få veta hvad hon hette, genom att se på anslaget i bänken, tyckte han att det var roligare icke veta det, utan få ge henne ett vackert namn sjelf, och han kallade henne Angelika efter Malmströms poem. Men så skulle han ha ett tillnamn åt henne; och efter långt letande hittade han på De la Gardie till minne af att kyrkan blifvit bygd af en grefve med

det namnet. Om juldagen såg han hennes far och mor, och fadren, som hade hvita tandborst-mustascher som franska marskalkarne, beslöt han utnämna till general-löjtnant, det högsta han visste. Och Angelika hade två små systrar, som han kallade Gurli och Fanny. När han så tyckte att de varit vänner och bekanta tillräckligt länge, företog han sig en högmässopredikan att fria, hvilket gick så till att han slog upp en psalm i psalmboken, för att se om nummern kom udda eller jemna, och som der kom jemna hade hon sagt ja. Återstod bara fadrens bifall och för att utröna det, skulle han räkna piporna i principalstämman. Men det blef ett tvärt nej, just som presten sa Fader vår och man skulle luta pannan i handen. Herr Lundstedt försökte mellan fingrarne räkna om dem baklänges, men det blef nej ändå. Nu hade han fått en sorg, och den kändes skön som det stilla lidandet, det oförskylda som förädlar menniskan och renar sinnet från sjelfviskhet. Men när en söndag gått beslöt herr Lundstedt ta ut lysning utan föräldrarnes samtycke, och när presten läste upp lysningarne, men icke nämnde Angelikas och Alriks namn, utan två helt andra, valde herr Lundstedt sig två andra, som han kallade deras pseudonymer, och ansåg att han numera var förlofvad pseudonymt. Och måndagsmorgonen när han gick från semina-

rium till akademien, gick han till en juvelerare på Drottninggatan och utvalde två ringar, men eftersom förlofningen var pseudonym, gick det inte an att ha släta ringar, helst inga sådana lågo i fönstret, utan valde han två med rosenstenar.

Angelika var nu hans, och han var lycklig. Han sjöng om henne på akademien, sjöng till henne i kyrkan, på seminarium, på serenaderna, men bröllopet ville han uppskjuta tills han blifvit något stort och mägtigt. Och som han samlat nära ett hundra riksdaler fattade han det beslutet att ta direktörsexamen och bli professor och riddare. Men innan han hunnit ta första steget på den lysande banan, hade oväntade händelser inträffat, som gjorde en stor del drömmar om intet.

Det var nemligen en söndagsafton i april då herr Lindbom bjudit på »sångfock» hemma i bostaden vid Norra gatan. Bland de inbjudna märktes andra tenoren, sadelmakaren, och första basen, finbagaren, hvilken icke var någon annan än mannen med senapshunden från näringsstället Solen, och hvilken senare aldrig tröttnade att berätta historien om russinpotatisen och senapshunden, hvarvid herr Lundstedt ödmjukt böjde sitt hufvud under löjet och bedyrade, att han aldrig plägade ljuga, och derför trodde att alla menskor talade sant, för så hade han lärt af sina föräldrar.

Emellertid hade man nu sjungit långt in på qvällen och druckit ganska mycket, hvarför man bröt upp, att gå till Solen och äta qväll. Man hade dukat af och tagit in punsch samt stod just i färd med att sjunga igen, då dörren till salen öppnades och in trädde en gammal man, med böjd rygg, en påse i gehäng på axeln och en tung käpp i handen.

— Ut! här ges ingenting, — mottog honom jungfrun, innan den gamle hunnit helsa och framföra sin fråga om Alrik Lundstedt träffades här.

När denne hörde sitt namn, steg han upp ur sångkretsen och skred emot den gamle, dock utan att öppna sina armar (hvilket aldrig brukats på Rånö, annars än mellan ståndspersoner), utan snarare med ett slags förlägen långsamhet, och det slags bryderi man erfar vid åsynen af mindre bemedlade slägtingar.

— Nu är jag här! — helsade den gamle, utan att räcka handen. — Kan du nu ge mig något att äta, för jag har inte fått något ordentligt sedan jag kom ut ifrån Kalmar.

— Kalmar? Hvad har far gjort i Kalmar? — sporde Alrik med en nedslagen blick på den gamles dåliga yttre.

— Herre Jesus, det är en lång historia, må jag sitta först, — svarade gubben.

Herr Lindbom, som åhört samtalet och i sitt lättrörliga sinne gripits af ett så oväntadt

sammanträffande mellan far och son, fattade tillfället att ge luft åt det öfverskott af känslor, som icke hunnit strömma ut i sång, och med en artig bugning nalkades han den gamle, bjöd honom sin arm och talade:

— Detta är herr Lundstedt, hör jag; min ungdomsväns köttslige fader, vår allas förträfflige väns upphofsman, att jag så må säga; tillåt oss unge, som ännu icke äro torra bakom öronen, att i vårt glada lag se den gamle som vår gäst, vår högt värderade hedersgäst, för hvilken jag beder sångarbröderna höja ett glas och helsa med ett fyrfaldigt hurra!

Hurraropet utbragtes och gubben fick lägga ifrån sig påsen och käppen och sitta upp i högsätet, som skinnsoffan kallades.

— Herr Lundstedt kommer direkt från Kalmar, — tog jag mig friheten höra, — uppslog herr Lindbom konversationen, då både far och son tycktes förstummade af det ståtliga mottagandet. — Resan var angenäm? Vädret godt? Inga äfventyr?

— Jo, det var en färd, vill jag lofva!

— Si der, si der! — afbröt herr Lindbom, som var en stor älskare af äfventyr. — Berätta, berätta! — Och han gjorde en gest med handen, som om han bjöd kamraterna på något godt han sjelf lagat.

Men den gamle var ingen berättare, utan meddelade i få ord att han tagit galen ångbåt

i Nyköping och kommit till Kalmar i stället för till Stockholm, och att han måst gå till fots emedan pengarne tog slut, medan han väntade i åtta dagar på ångaren.

— Hör, hör! — afbröt herr Lindbom, inkastande små detaljfrågor för att få litet kolorit på äfventyret, men utan att lyckas, ty när gubben sagt hur det förhöll sig, så var det slut. Och vid uppmaningen att dricka punsch föreföll han likgiltig och kastade blickar omkring sig som om han sökte något, och då finbagaren erinrade sig ett förflutet, då äfven han begagnat sådana blickar att uttrycka samma behof, räckte han sin hjelpsamma hand åt den hungrige och hviskade till Lundstedt junior, som strax reste sig, och inbjöd den gamle stiga fram till disken att välja af herrligheterna. Bländad af så mycket läckerheter på en enda gång, stannade gubben i ett långt begrundande, som måste afbrytas af Alrik, hvilken tog en stor flat tallrik, och lade upp en bit af hvar sort, så att det hela såg ut som en kolossal sillsalat, satte bränvinsflaska och svagdricka framför gubben och lät honom mätta sig.

När det var gjordt, brast bacchanalen lös igen; och man sjöng för gubben »Mitt lif är en våg», icke glömmande att med nickningar och accentueringar anspela med »i svallande tåg vid vindarnes strid», på det yrke som Alriks upphofsman valt och öfvat.

Derpå dracks, och herr Lindbom höll tre tal i rad; det första om ålderdomen, dess företräden och oomtvisteliga rang jemförd med ungdomen; det andra om hafvet, dess storartade naturscenerier och dermed förknippade faror — inflickande en berättelse om sin första seglats till Blockhustullen, med kantring och räddning — sakta öfvergående till fiskarens hårda lif (hvarvid sadelmakaren vädrade en ordlek och ropade bravo!), målande efter mälarförhållanden nätens läggning och upptagning, notdrägten och norsfisket i Norrström, samt hoppade derpå in i skålen för hafvets son, vikingalynnet, jernviljan och stormbetvingaren, hvartill följde som illustration sången »Hur med väldigt raseri, stormens åskor ru-u-u-u-u-u-uulla!» hvarvid finbagaren fick briljera med sitt förstabas-solo, direkt tillegnadt Rånöaren. Det sista talet var en deklamation af Malmströms Angelika, i hemlighet rigtad till herr Alrik, som när talet var slut, höjde sitt glas och med tårar i ögonen och en betydelsefull min uttalade det enda ordet: Angelika!

Hvilket intryck dessa upprepade hyllningar gjorde på Lundstedt den äldre, skulle varit svårt för en öfvad betraktare att afgöra, ty den gamle syntes sluten inom sig, och nickade endast till sångens takt med sitt gråa hufvud, och några yttringar af djupare förståelse, sympati eller tacksamhet kunde icke spåras. Men

herr Lindbom, som med all magt ville pressa några äfventyr, något intresse ur denne hafvets son, kramade honom som en citron med sina vänskapsfulla tilltal, mjölkade honom, men den känslolöse rullade ihop sig som en igelkott och blef oåtkomlig. Slutligen inskränkte sig herr Lindbom att i krypande ordalag anhålla som den största hedersbetygelse att få begagna det ganska brukliga tilltalsordet farbror, hvilket han bedyrade skulle adla honom, sjelf en folkets son, att han derigenom skulle känna sig mera värdig att ega till bror ett jättesnille som Alrik Lundstedt. Och när ceremonien var öfverstånden erbjöd den varmhjertade unge mannen sin säng åt upphofsmannen till en oförgätlig afton.

Derpå bröts upp och tågades hem med sång, hvarpå sångarkretsen skingrade sig och de två rumskamraterna införde sin hedersgäst med påse och käpp i den lilla kammaren. Herr Lindbom öppnade sitt sängtäcke och anvisade gästen sofplats, tog sjelf en nattsäck, kastade sig på mattan med gondolen, ref af rock och byxor, samt lade sig, som han anmärkte, bredvid riddarens fru, och bjöd godnatt.

Den gamle blef länge sittande på sängkanten och funderade. Sonen deremot, som hela qvällen förhållit sig ytterst tillbakadragen såsom om han fruktat få veta något ledsamt, tog nu mod till sig och framskrufvade frågan:

— Nå, far, har du sålt stugan och grejorna?

— Ja visst, — svarade fadren, — alldeles efter som du bad mig.

— Och pengarne? — hördes Alriks slocknande stämma.

— De ha gått åt!

Nöjd med detta klubbslag mellan hornen lade sig unga Lundstedt ner och låtsades sofva. Men han sof icke den natten utan tänkte; tänkte öfver hvar han skulle placera den vilsekomna, som han lockat ut i verlden, och hur han skulle nära honom; tänkte på sin direktörsexamen, professuren och sin Angelika, om det nu var den i Jakobs kyrka eller någon annan.

Medan nattens timmar så förgingo, afbröts tystnaden då och då af herr Lindbom, hvars varma hjerta haft tid att svala af sig i golfdraget, och hvars saknad af den varma sängen gaf sig luft i enstaka ord, slungade på måfå. Och vid femtiden, när det ljusnat, reste sig den barmhertige samaritanen med ett miserabelt lynne, hoppade i byxorna, fick fatt i en särskild nyckel och sprang ut på gården.

Inkommen igen slog han upp fönstren, satte sig i gungstolen och talade i mörka ordalag för sig sjelf om fattigvårdslagstiftningen, försvarslösheten och folkets bristfälliga uppfostran, icke så mycket i bokliga kunskaper som i folkvett. Lyckligtvis var herr Lindboms vältalighet alldeles för djupgående

att fattas i dess innersta kärna af de halfsofvande åhörarna, och när klockan blef half sju måste den dystre talaren gå, sedan han kastat en blick af rysligt förakt på den gamles kläder och vid utgången smällt dörren i lås så att huset skakade.

När far och son vaknat dervid, uppstod en rådplägning dem emellan om hvad som skulle göras, och med resultat att sonen aflemnade sina åttiofem riksdaler till fadren och uppmanade honom resa hem igen emedan fisket i hufvudstaden var stadt på nedgående. Gubben, som drömt sig ett angenämt stockholmslif, men icke vidare reflekterade öfver hvad som skedde, fann sig i att få en penningsumma i handen och lofvade bryta upp så snart han besett stadens märkvärdigheter, och dermed skildes de för att råkas på Solen till middag.

När Alrik kom till middagen fans ej den gamle der, men när han kom hem om aftonen, låg gubben i herr Lindboms säng, och när sängens egare infann sig vid tiotiden, då tog det varma hjertat eld, och röken tycktes qväfva den känslofulla, ty han blef stum, så stum att han icke besvarade helsningar. Och sedan han sparkat stöfvelknekten upp på kakelugnskransen, spottat framför sig en mängd gånger, lossnade tungans band, men för att icke visa sig obelefvad gåfvo hans känslor sig luft på det fremmande språk han var någorlunda mägtig. Och

oförstådd af sin omgifning luftade han sig liksom i enskilda samtal med sin genius.

— Der alte Schlingel stinkt wie ein Aas, und der kleine Bube ist ein blödsinniger Schmarotzer.

— Är du vid dåligt humör, Lindbom? — frågade unge Lundstedt, som satt och skref harmoni vid sitt bord.

— Jag! Nej! Inte alls! Tvertom!

— Du kan ju ligga i min säng, så tar jag mattan! — svarade Alrik.

— Nå, efter du önskar det, så låt gå! Men jag ska säga dig en sak: jag tycker inte det är artigt att bjuda en långväga resande att krypa in så här obeqvämt, och du som har pengar i strumpa kunde ha varit så artig och tagit ett rum åt din gamla far.

Herr Lundstedt den yngre invände, att gubben snart skulle resa och att det inte lönade sig bråka. Och dervid blef det.

Emellertid voro Alriks äregiriga drömmar slut, och han måste i hast forcera en enkel organist- och skollärarexamen, ty gubben, som slagit sig ner på Solen, kom sig aldrig för att resa, och herr Lindbom, som ledsnat på samboningen, bröt upp en vacker dag, sedan han uppsagt farbrorskap och kamratskap och tog sig ett nytt rum.

Efter åtta dagar hade gubben ätit och druckit upp alla pengarne i sällskap med en

krets af vänner, som bildat sig omkring hans bord, och hvilka alla, af huru olika samhällsklasser de än voro, ledo af en strykande aptit och en osläckelig törst.

Alrik såg sig derför en vacker dag i bekymmer och ungefär i samma ställning som en far till ett vanartigt barn, ty gubben gjorde honom verkligen förtret och dök upp allestädes som fredsstörare, der man icke väntade honom, och krånglade sig in öfverallt. Stod Alrik en afton på stora Operan uppe på Alperna i Wilhelm Tell och väntade entrée, såg han på andra sidan scenen uppe i molnen den gamle stå med en lina i handen, färdig att hissa på; gick han öfver Norrbro en middag och en folksamling stod vid barrieren och tittade ner i strömmen, fick han se gubben ihop med tullvaktmästare sitta i en båt och fiska nors; och en söndag fann han fadren stå och alternera med orgeltramparn i sjelfva Jakobs kyrka. Öfverallt fans han, och tycktes gå genom lykta dörrar, tyst utan talförhet slank han in och blef aldrig utkörd. Helst träffades han dock vid disken på Solen, der han blifvit bergtagen af den lefvande matsedeln framför skänken.

Emellertid hade Alrik tagit afsked af sina drömmar, och han satt numera under den långa gudstjensten och lekte att han uppsköt giftermålet med Angelika på obestämd tid tills hon

kanske blefve gammal och ful, och ingen ville ha henne mera, och hon då kanske toge honom; och han satt och pröfvade hur hon skulle se ut som gammal; rynkade omkring munnen, sätte kaffefläckar under hårfästet, lade umbra om ögonen, som han lärt i statistlogen på operan. Men när hon var vacker ändå, hittade han på att ruinera hennes far, såsom fru Schwartz brukade, när en man af folket skulle få en högadlig. När hoppet ändock icke ville nalkas honom och han fick se fadrens, grefvens, raka, ståtliga figur i den fina öfverrocken med sidensarge i ärmarne, beslöt han att förföra henne som Lasse Lucidor, men för att kunna det måste han vara en storhet, en talang, och han hade ännu icke fått spela på Jakobs orgel utan bara dragit ut stämmorna. Detta blef nu hans närmaste mål att få spela utgången åtminstone, och nu flyttade sig all hans längtan och åtrå öfver på orgeln, och i åtråns hetsfeber antog instrumentet alla fullkomligheter, som den älskade brukar ta. Tennpiporna blefvo silfver, mahognyt blef palissander, det finaste träslag herr Lundstedt kände namn på, men som han aldrig sett; stämman vox humana kallade han numera vox angelica, och det var hennes röst, som han aldrig hört. Registerknapparna med deras i porslinsskyltar inskrifna namn, hvilka närmast liknade en apotekshylla, antogo mystiska former, vexlande

alltefter den brinnande åskådarens sinnelag. Ibland voro de ringklockor till dörrar i ett stort hus, der det bodde sköna qvinnor, hvilkas namn stodo skrifna på plåtarna, ibland knapprader i is-drottningens klädning; is-drottningen visste ingen mer än herr Lundstedt hvem det var, och han hade aldrig sett henne heller, men hon borde vara mycket stor, och elfenbenstangenterna voro hennes tänder; hade någon frågat huru de kunde vara det, då de sutto i tre manualer, skulle herr Alrik svarat, att is-drottningen hade tre gommar, ty han kunde svara på allting, och de svarta tangenterna voro gamla murkna tänder, som icke blifvit utdragna, för is-drottningen var tusen år fyld, men ändå temligen ung; det berodde alldeles på hur man tog det, menade herr Alrik.

En gång hade han sett i Meyers Universum hos herr Lindbom, medan dennes hjerta ännu var varmt och öppet för hafvets son, och der hade han sett basaltgrottan på Staffa. Sedan den dagen var orgeln en stor basaltgrotta och orgeltramparen var Eolus, som gjorde stormen; men djupast ner på grottans botten bodde ett troll, som kunde komma fram om man tryckte på en knapp, och kom det fram, skulle grottan störta samman. Anledningen till denna sista tankelek var den, att professorn en gång visat lärjungen en registerknapp, som ledde en stämma, hvilken icke fick utdragas

samtidigt med vissa andra, med risk att eljes orgeln skulle gå sönder och golfvet måste brytas upp för att instrumentet skulle kunna lagas. Det var trollknappen, som herr Alrik kallade den, och han kunde sitta ooh stirra på den långa stunder, fingra på den när ingen såg det, och när han var ledsen önskade han dra ut den, höra dånet och braket som skulle uppstå när orgeln med sina tunga basalt-pelare störtade öfver honom och han fick dö en herrlig, berömd död i sin ungdom, inför Angelikas ögon, och i Guds eget hus.

* * *

Under sådana lekar och mycket arbete försvann studietiden så temligen hastigt och en vacker dag stod herr Lundstedt färdig med sin examen, på hvilken sjelfva krönet skulle bli att han en afton finge spela på kyrkans orgel i professorns närvaro, för att sedan gå ut i lifvet och tillträda klockarbefattningen i Rånö kapellförsamling der han hade indigenatsrätt.

Femte Kapitlet.

Klockargården ligger på en udde vid Kyrkviken med utsigt åt fjärden, som nu är isfri efter vårstormarna. Den röda träbyggningen är rätt stor, ty den innesluter sockenstuga, skolsal och boställe, och nu om eftermiddagen, när den är tom, ser den ändå större ut och ödsligare, och herr Lundstedt går omkring den och ser genom de nakna fönsterna, hvilka utan gardiner stirra som insjunkna ögon; och när han stannar utanför skolstugan och för att liksom söka sällskap tittar dit in, ser han de långa bänkarna fullsatta med barn, och sig sjelf i katedern, ty han kan se allt hvad han vill numera. Ensam på gården, dit endast en gumma kom för att bära mat och städa, hade herr Lundstedt haft svårt att finna sig första tiden, ty han egde ingen

att språka med, och pastorns på andra sidan viken tog endast emot honom som en tjenare och kallade honom Lundstedt rätt och slätt, hvilket nu icke skulle gjort honom olycklig efter som han kände sin ställning och fann sig godt vid den, men det underordnade i hans läge hindrade honom att fritt söka upp förmannen, och något intimt eller dagligt umgänge kunde således icke komma till stånd. Skolläraren fann sig sålunda hänvisad på sina lärjungars sällskap, och med sin otroliga lekfullhet fann han snart på att upplifva sina stockholmsvänners minne genom att döpa om barnen efter vissa likheter de kunde förete med de frånvarande originalen. Den skickligaste lexläsaren kallade han sålunda professorn, den starkaste sångaren hette Lindbom; och Angelikas systrar funnos der också, men hon sjelf fick icke sitta i skolan när hon varit så nära att bli gift.

Herr Lundstedt hade sålunda alla sina bekanta dagligen och stundligen inför sig, och när vänkretsen blef för trång, tog han sig till att ge lif åt personerna i de böcker han läste, och som han nu ett år ur sockenbiblioteket lånat Cooper, hade han hela klassen full med Skalpjägaren, Spårfinnaren, Läderstrumpan, Hjortdödaren och så vidare. Pojkarne flinade visserligen först, men snart vande de sig vid dessa pseudonymer och begagnade dem sins emellan.

När han nu fördrifvit en stund med att befolka den toma skolsalen och eftermiddagen blef honom lång, gick han ner till kyrkan för att spela orgel. Gudshuset är en liten träkåk, som liknar en ändrad storbåt, upptagen från ett större djup efter en längre sumpning, utan torn och med små fyrkantiga verldsliga fönster. Det största på kyrkan är nyckeln, stor som en dragg och gjord att bäras med två händer, för att icke tappas bort.

Det inre är deremot mera lifligt och påminner om ett leksaksstånd i julmarknan, eller en dockteater, eller i vissa delar af en gammal flickas toalett, Kina slott på Drottningholm, ett schweizeri, ett klädstånd. Taket är nemligen en ryggås med tvärbjelkar, bemålade med stora sjöormen, torskhufven, läderlappar, springbockar; och under bjelkarne hänga amiralsskepp, trädufvor som Prinsens Gubbar sälja till flugfällor, ljuskronor, skeppslyktor; altaret är en stor toalett, med ljusstakar, parfymflaskor, porslinsdockor, karamellsdeviser, pappersblommor; väggarne äro behängda med sköldar och svärd med sorgflor, taflor med får, herdar, kungar och drottningar.

Allt detta gör det husligt inne i den toma byggnaden, som ser bebodd ut, gör att skolläraren trifves der som i ett rum, der någon bott länge och suvenirer samlats. Men orgeln har han behöft längre tid att göra om i sitt

sinne. Med starkt minne af Jakobs basalt-grotta, der stormar och böljor kunde släppas lösa, kom han hit och såg en liten hvitmålad chifonnier med två andrag, den ena en fyra fots principal, den andra en valdflöjt på två fot. Omfånget var tre och en half oktav. Detta senare var det sorgligaste; det var som att simma i en sump, der man inte kunde ta ut tagen utan att stöta emot. Sorgliga tangenter, bruna som käringtänder och direkt angjorda på abstrakten, så att man kände hur man öppnade ventilerna, och kände hur de smälde igen, som när man blir utkörd och någon kastar igen dörren bak efter en. Det låg något tvärt, ovänligt i anslaget; och tonen skrikande som fiskmåsar och tärnor, en riktig skärgårdsorgel, ibland också snattrande som en and, ibland tjutande som en räf; ja de lägsta basarne uppförde sig ibland oanständigt när det var sjövind och mekaniken fuktade.

Men herr Lundstedts allt omskapande sinne försåg orgeln med alla de fyrtiotvå stämmor som Jakob hade och han satte upp en spegel öfver notställaren, så att han kunde se hvad som tilldrog sig i kyrkan, och var han der ensam och ingenting tilldrog sig, så kunde han se Jakobs kyrka i sin trollspegel, som han kallade den. Då såg han Westins Kristi förklaring i fonden, såg magister Lundberg gå upp i predikstoln och Angelika komma med

sin far på läktaren, såg kyrkvaktaren, nattvardsbarnen, kantorn och skolgossarna. Och så spelte han den fugan han utförde sista aftonen efter examen, och samma rysningar af vördnad för sin egen storhet och magt intogo honom nu som då, och fötterna arbetade på obefintliga pedaler, händerna togo oktaven, der tonen fattades, och drogo ut stämmor der inga funnos.

När han så tröttnat på spelet, gick han ut i stränderna, helst de yttre, som vette åt hafvet. Der hade han så mycket att se på och leka med, och ingen störde honom. Hittade han på tångsträngen, hvilken låg som en svart garnering der vågskummet stannade, en kork, så kom den från Ryssland och gaf anledning till en half timmes betraktelser huruvida den suttit för czarens frukostvin, eller om en af hjeltarnes afkomlingar i Fänrik Stål haft sin korkskruf i den; hittade han en afbruten årtull, målade han upp ett skeppsbrott under upprörande omständigheter; en tombutelj undersöktes alltid om den icke skulle innesluta någon skrift af en förlist, som i den nedlagt sin sista önskan. När denna hafvets soplår icke mer försedde leksaker, lade han sig på strandklippan och tecknade om molnen, målade om vågorna, gjorde om stranden och gaf kobbar, skär och vikar namn. Der hade han lagt Kastellholmen, der Strömsborg och Årstaviken; och Lands-

orts fyr, som vid solsken lyste hvitt, kallade han Tandpetaren till minne af obelisken i Slottsbacken och så vidare.

Men under det herr Lundstedt lekte, försummade han i hög grad sina jordiska angelägenheter. Sålunda låg hans trädgård ännu vid midsommartiden ogräfd; hans fiskvatten obegagnadt och hans båt gissnad.

Sjette Kapitlet.

Kånö var endast bebygdt af tre hushåll fiskare med en half mil mellan hvarje, pastorns och herrskapets. Om detta senare hade herr Lundstedt hört ett och annat utan att lyckas få se dem. Det var icke heller lätt, ty herrskapet bestod endast af omyndiga, hvilka uppfostrades i Stockholm, och herrgården, hvilken låg långt uppe i land, hade han icke haft anledning besöka. Men nu kom det en order från pastorn, att klockaren på lördagarne skulle hemta sockenposten uppifrån gården, och sålunda befann sig herr Lundstedt en eftermiddag på väg inåt skogen och mossarna, der den okända herrgården skulle ligga. Han ginade öfver ett kärr, der han höll på att trampa på morkullorna, skrämde upp en elgkalf, såg gräflingen gå ut på aftonpro-

menaden, allt under det han åts af myggen som dansade i solnedgången rundt om pors och odon. Tufvorna stucko ur det svarta vattnet som små barngrafvar och gungade när han hoppade på dem, för att snappa ett hjortron.

Bären lyste allt gullgulare, och de yngre hade ännu den röda kinden vänd mot solen; herr Lundstedt lockades allt längre in på mon, der endast unga tallar, raka som metspön och med en ruska i toppen, prickade ut den våta vägen, som var lagd med grenar och ris som en rörlig pontonbrygga. Plötsligen hörde han hundskall och såg en skorstensrök, hvaraf han slöt, att det underbara slottet låg i närheten. Och då han kom närmare, såg han snart två långa skorstenar sticka upp ur ett moln af lönnar, hvilkas näsor dinglade för aftonvinden och skramlade som ärter i en torkad gåsstrupe, pigorna bruka nysta tråd på. Herr Lundstedt blir blyg och stannar att betänka sig hvad han skall säga när han kommer fram; och när han står der, tycker han, att lönnarne räcka lång näsa åt honom, sätta näsorna i vädret, romerska näsor, norrköpingsnäsor, grekiska, judnäsor, prestnäsor, som sitter bak på gåsen, och han står der och leker med näsorna tills en betjent kommer och frågar hvem han söker.

På herr Lundstedts höfviska svar ledsagar betjenten honom förbi hundgården, upp till byggningen. Det är ett lågt, hvitt stenhus med

en stensköld i pannan, på hvilken ett kamfiokort och ett hjorthufvud äro huggna under en furstlig krona. Herr Lundstedt införes i en förstuga, som är målad med riddare som sticka vildsvin med spjut, under det rapphönshundar hålla dem i öronen och landsknektar blåsa valdhornssolon med näfvarne i klockstycket. Betjenten visar honom en bambustol att sitta på, och går in genom en dörr, som tyckes leda till köket, efter som det luktar lök när han klämmer ut luften med dörren.

Men en annan stor dörr står öppen på högra sidan, och från bambustolen ser herr Lundstedt hörnet af ett ekskåp, som står på svarta klot, och när han lutar sig fram varsnar han ryggen af en stol och axlarne af en herre, som då och då visar de utkrokade testarne af en snusbrun peruk och han hör en äldre mansröst tala:

— Detta är ingenting mindre än Rüdesheimer af sjuttonhundra och fyrtiofem, mina herrar och fröken Beate, som hans majestät, högstsalig konung Fredrik i lifstiden här nedlade i källarne, under detta golf, mina herrar och fröken Beate, och en hel pipa, från högstdensammes arfland Hessen med binamnet Kassel, att ha vid jagttillfällen och äfven andra oförutsedda tillfällen härute på högst densammes älskade Frösnäs. Vinet är delikat, högt öfver vår — må jag säga ordet — horizont, mina herrar

och fröken Beate, . . . hvad är det frågan om? »Någon som vill tala vid fröken!» — Fröken Beate! Det är någon som vill tala vid fröken!

Strax efter trädde en dam ut med tre korkskrufvar på hvar tinning och bad herr Lundstedt stiga in i hennes enskilda rum. Skolläraren följde och kom igenom en sal, som öppnade sig öfver en veranda utåt hafvet och fyren, och inträdde derpå i ett kabinett med hvita möbler, mycket små och klädda med rosenfärgadt kattun, ett pastellporträtt och en silhuett ofvanför soffan.

— Var så god och sitt ner, herr organist! sitt ner på soffan, och var välkommen till oss; — började fröken Beate. — Löjtnanten har några till jagt hos sig och är upptagen för ögonblicket. Herr organisten kommer från Stockholm nyligen och har gått på akademien. Det har jag också och spelat för van Boom, men nu har jag glömt bort allt hvad jag har kunnat. Nå säg, hvad är det här nya med postväskan? Ska kyrkoherden ha den på lördagen? Det är synd det, för vi brukade alltid läsa bladen. Hvad tycker organisten om vår pastor?

Herr Lundstedt hade nu så många frågor att besvara på en gång att han blef tigande. Men fröken Beate, som såg den unge mannens blyghet, fattades af medlidande, och med sin hand stödd på hans knä och med sina ögon

drunknande i hans, intalade hon honom mod och sjelftillit, hvilket allt dock tycktes ha ett annat inflytande på skolläraren, som ansigte mot ansigte med en stark verklighet icke kunde komma sig för att leka bort det oroande intrycket. Han tittade sig omkring i rummet för att fånga någon leksak han kunde sysselsätta sig med, men fröken Beate trängde så inpå honom, att han icke kunde se annat än en svart fläck med sex korkskrufvar emot fönsterrutan, och strax såg han i tankarne sex buteljer Rhenskt vin, som man får på begrafningarne, begrafningarne som han så ofta sjungit på i Jakobs kyrka, när professorn spelade orgeln, och som han fick åtta skilling banko för, när det var fint lik, och han sedan kunde köpa en kryddlimpa med smör eller sex tvåskillingsbakelser för på mjölkmagasinet i Norra gatan, der han bott med den varmhjertade Lindbom, som talte tyskt och mörkt när han blef ond, för att fadren ville ligga qvar för länge och begagnade nattbränvin.

— Förlåt, är det herr Lundstedt? — afbröt löjtnanten i den snusbruna peruken, inträdande genom dörren. — Jag är förvaltaren på gården och frågar om inte vår gode skollärare ville dricka ett glas vin med fyrmästaren och sjömätaren!

Herr Lundstedt steg upp vördnadsfullt och tackade den gamle herren, som puffade honom in i stora riddarsalen, der möblerna voro lika

mycket för stora som de varit för små inne i kabinettet. Och under möblerna lågo hundar med hängande öron och morrade åt den inkomne. Men löjtnanten satte skolläraren i en stol som en enmanssäng och skänkte i en grön remmare, sade skål och fortsatte att tala.

— I denna sal, mina herrar och jag behöfver inte säga det åt fröken Beate, bodde en gång den store Gustaf den andre Adolf när flottan låg vid Elfsnabben här midt emot (som sjömätaren känner), och man tror att senare drottning Maria Eleonora före sin berömda flykt hållit sig dold här. Det var det trettioåriga krigets stora tidehvarf, då menniskorna voro större och derför allting större derefter. Om vi betrakta dessa ansigten, som blicka ned på oss från väggarne, och se huru stort hår de hade till exempel, huru stora näsor och ögon, så behöfva vi icke fråga oss hvarför detta skåp är som en fästning, hvarför detta bord som ett golf, dessa stolar som parvagnar! Denna spis tog emot ett mått bryggved som en pris snus och denna ljuskrona kunde lysa upp Rånö kyrka om julottan. Det var stort folk, och en stor tid! Sedan kom en liten tid med små menniskor! Håret krymper till en rottsvans, kragstöfveln blir en urringad sko — se porträttet der — soffan blir en stol till ett dockskåp, stolarne pallar, och man knaprar karameller på ett nattduksbord — fy fan!

Remmarn blir en fogelkopp, bägarn ett supglas, svärdet ett stekspett, och skåpet en kommod! — fy fan! Menskorna prata lort i stället för att slåss, och det stora blir så litet, så litet!

— Nu måste jag segla! — säger fyrmästaren och ser på sitt ur. — Solen är strax nere och vi måste passa på tändningen!

Löjtnanten visar missnöje, men sjömätaren, som skall föra ut fyrmästaren på sin ångbåt, biträder dennes mening och det så vackert började talet måste slutas. Som herr Lundstedt visat sig som en dålig åhörare, blir han icke bedd stanna, utan går i sällskap med jägarne och deras hundar, och när de alla kommit till en korsväg på mon, blir herr Lundstedt ensam. Solen går ned och genom granarne synes det i flammor stående hafvet som stora stockeldar, hvilka småningom slockna och försvinna.

När herr Lundstedt lemnat postväskan i prestgårds grindstuga och kommit hem, märkte han att det var tomt i huset. Han såg den förfärliga ensamheten, och när han tände sitt talgljus och ställde det på matbordet, der ett mjölkglas stod vakt bredvid ett rågbröd, tyckte han, att det gjorde honom ondt om ljuset, hvars låga förde en kamp med mörkret för att hinna med sitt ljus till tapeten. Och tapeten var så eländigt ful, möblerna trotsade allt trolleri att

bli vare sig stora eller små, och hur han bjöd till, men i qväll kunde han inte leka något. Han försökte tänka på något roligt, något han gerna önskade, men tankarne gingo icke dit han ville. De kröpo tillbaks ditupp, bakom mon i det lilla trollslottet, der han i ett ögonblick hade förstått, att en förändring skulle kunna inträda i hans lif, ty det hade han sett på henne, att hon ville ha honom, att hon kanske skulle vara i stånd att ta honom mot hans vilja, och — hvad skulle sedan ske? Åtminstone blef det icke mer att leka. Kanske måste han ut att fiska, ro omkring till bönder och skärkarlar att tigga ihop sitt tionde, ett skålpund smör här, en fjerding strömming der, några pund hö hos den, och så måste han köpa ko, hålla piga, gräfva i trädgården och aldrig mer få spela orgel om hvardagarne.

Nej, hellre då gå fri och leka, böja och knåda hela skapelsen efter sin inbillning, tillfredsställa alla sina infall och lustar, icke känna något tvång, icke vara missnöjd med sin ställning, aldrig afundas någon, icke ega något som man måste frukta att förlora. Hellre ha Angelika för evigt än husfrun på herrgården för lifstiden. Och med detta beslut lade sig herr Lundstedt att sofva och drömma, ehuru han hellre drömde vaken, då han fick bestämma hvad han ville drömma.

Sjunde Kapitlet.

Erik Lundstedt var född på en kobbe i hafsbandet utanför Mysingens fjärd och fadren satt der som torpare under bonden i Norrön. Kobben var icke större än att man kunde gå den rundt på femton minuter. Ett par dussin tallar och några aspar utgjorde hela vextligheten och i deras skugga stack ett magert gräs upp. Stugan var egentligen en större sjöbod, som lappades med vrakgods efter hand den föll ihop, och i en jordkula invid underhölls en ko och ett får. Kon föddes med grässtråna under tallarne och mossan på bergknallarne, fåret af asparnes sorgfälligt samlade löf. Knep det hårdt, så fick kon äta salta strömmingshufven. All jord som satt under mosskakorna skakades af och lades ihop till ett potatisland, som blandades upp med snäcksand och gödslades med tång. Spillningen

efter djuren skulle nemligen vara till kålen, rofvorna och persiljan.

Torparen gifte sig tidigt och fick barn. Sex stycken i rad. Men då blef det för trångt och det uppkom kif och nit. Hårda ord, ondt om mat och krig. Man stal af sig sjelf och af hvarandra; höll undan och gömde; gick afsides och åt det stulna som räfven; tjuffiskade och plundrade fogelbon; vitjade andras nät och högg skog, kniade gräs, satte snaror i olåga tid, och deltog i vissa oombedda räddningsarbeten vid skeppsbrott. Ensamheten, striderna, afunden, gjorde snart samtal omöjliga, då en hvar fruktade att genom lös tunga röja sina planer och yppa hemligheter. Alrik, den yngste och svagaste, fick minst, och ingen lärde honom hvarken tala eller skaffa sig lifvets nödtorft.

När modren dog, man sade att hon blifvit ihjelslagen under en stark vinter när fisken blef borta, upphörde all matlagning, och systrarna flydde, bröderna flydde, så att slutligen Alrik blef ensam med den gamle, som numera aldrig talade. Det var efter den tiden han började lära sig leka sjelf, utan leksaker, som han aldrig sett, utan lekkamrater, utan lekplats och utan att kunna några lekar. . Hafvets evigt enahanda, grå luft, grått vatten, blå luft, blått vatten, måsar och tärnor, skrak och svärt, var allt hvarmed han kunde fylla ögats behof af att se och sammansätta, och när det ej räckte, började ögat

arbeta på egen hand för att tillfredsställa behofvet; och örat, som endast hörde vindens sus eller rytande, sjöarnes dån och brus, foglarnes skri och snatter, hungrade och tog sig till af brist på näring att äta sig sjelf, blef exalteradt af utmattningen och hörde slutligen der intet fans att höra, hörde tystnaden, hörde blodvågen, senans spänning, muskeltrådens bristande, och slutligen toner, hvilka samlade och ordnade sig under månadernas lopp, ingingo förbund och födde nya.

Hvad som händt under den svåra vintern då modren dog, tycktes fordra en begrafning i den unges sinne, ett tjockt täcke af jord och sten, ett helt kummel af andra minnen för att icke kunna stå upp igen, och när det lilla enformiga lifvets små händelser ej kunde förse nog hastigt med material, lekte han ihop tilldragelser, massor af intryck, och hopade påhitt, synvillor, hörselvillor så att de bildade ett tjockt lager som kunde täcka den mörka fläcken. Och så snart ett intryck blifvit ett minne, hade det fått verklighet, och lades som en ny sten på kumlet öfver det begrafna, som icke fick stå upp, och så blef det begrafna lika overkligt eller lika verkligt som det som aldrig skett, upplöste sig, blef till dunster och var långa tider försvunnet. Derför hade ett slags drift hos Alrik uppstått att blanda bort verkligt och overkligt, ett begär att bedraga sig sjelf alstrats, ett be-

behof födts att icke stöta på någon verklighet, som genom sin handgriplighet erinrade om att en fatal verklighet, en viss natt uppträdt i hans lif, och hvars uppträdande i minnet åtföljdes af en härjande och bitande känsla af skuld. Fruktan att denna skuld en gång skulle komma att indrifvas af menniskor, gjorde att han aldrig vågade ha någon ovän, aldrig visa missnöje med något eller någon, aldrig utöfva kritik. Han hade af samma fruktan upphört att tala, men hade i stället en mimik, alltid full af förståelse och deltagande, som gaf åskådaren illusionen af att Alrik var en mycket meddelsam och sympatisk kamrat. Sitt eget behof af uttryck för känslor och förnimmelser hade han funnit i musiken, i hvilken han kunde berätta sin historia, utan att någon förstod hvad han sade eller fatta några misstankar, om att han bar på en hemlighet.

I verldens ögon gälde han för att vara litet fnoskig, men det gjorde han sig ingen möda att jäfva. Med skolan, som endast besöktes af tolf barn och högst oregelbundet i anseende till de svåra förbindelserna, behöfde han icke ta saken alltför allvarsamt, emedan ingen frågade efter den; och med orgelmusiken om söndagen kunde han ställa hur han ville, spela hvad honom behagade.

Emellertid hade uppträdet hos husfrun på ett obehagligt sätt kommit störande in i hans

drömlif. Situationen i all sin betydelselöshet hade varit ett upprepande af en annan situation, som djupt ingripit i hans lif och nu genom sin påminnelse gaf full kroppslighet åt det, som skulle ha varit bortdunstadt som ånga. Hela stenkumlet af intryck han kastat öfver liket ramlade och skelettet låg der, hufvudskålen låg der, spräckt af isbillen, och det hjelpte inte söka leka bort det mer, att blanda bort det med drömmarne, att spela bort, läsa bort det. Han hade blifvit väckt och kunde inte somna om.

Åttonde Kapitlet.

Det hade slagit Alrik mest att den främmandes ögon kunde ha samma uttryck, att hennes arm kunde ha samma gest när hon lade handen på hans knä, och denna jemförelse spände sig som en tråd mellan det förgångna och det närvarande, och allt som låg emellan upphörde att finnas. Allting krympte ihop; manualen på orgeln blef icke mer än en alnsbredd som den var, stämmorna bara två, pipverket rosslade och hostade, spegeln återgaf icke mer än den bondgranna kyrkan med allt dess skräp och liknade på sin höjd attributkammaren på stora operan. Skolan var icke mer befolkad af Läderstrumpan och Spårfinnaren, utan der sutto skorfviga och snoriga fiskarungar; hafstranden var en soplår, molnen vattenångor, som stodo beskrifna i Berlins naturlära. Allting blef tungt, grått och trist, och

besvärjaren, som kunnat blåsa lif i allt detta obetydliga, tråkiga, enformiga, var en organist och skollärare, som skulle svälta till vintern, om han ej fiskade och gräfde i jorden, tog upp sitt tionde och såg om sina egodelar. Dermed kommo tankarne öfver huru det kunnat vara, om ej han skänkt bort sina pengar åt fadren den gången, om han tagit direktörsexamen, om han stått på sitt eget bästa. Förgäfves sökte han förlika sig med tanken, att det skulle kunna bli bättre, att det skulle kunna glömmas igen, gräfvas ner, dunsta bort i drömform. Drömmarne blefvo tankar, hvassa, skärande, som klippte sönder alla slöjor han ville hänga upp för det förflutna, reflexioner, som syrsatte och upplöste. Hans jemna, lugna lynne förstördes, och ett smygande missnöje med allt sökte sig insteg.

Förändringen märkte han sjelf, när han nästa lördag skulle upp till herrgården efter postväskan. Som sist stannade han framför lönnarne och tittade. Inte var der några näsor! Fröbaljorna liknade inte alls några näsor; det var endast barnungar, som kunnat hitta på det; och det hade han inbillat sig! Han kom fram till byggnaden. Inte var det något slott, ännu mindre något trollslott. Hvad var trollslott för slag? Der troll bodde! Men det fans ju inga troll, eljes skulle de stått beskrifna i Berlins naturlära! Han blef införd af betjenten i riddar-

salen, der inga riddare funnos, och medan han väntade, kommo alla löjtnantens yttranden fram för honom, hvilka han beundrat som högst visa. Inte voro menniskorna större på sextonhundratalet än på sjuttonhundra. Der hängde den lilla tjocka Carl den tionde och der den lilla pojkfiguren Carl den elfte. Och håret, det var ju tagel och löshår; mustaschen var ju bara en smal tandborste. Inte voro alla dessa krigare hjeltar derför att de buro jernvästar! Det var tidens uniform, och dessa krigare skulle nu hetat indelta kaptener och majorer med postkontor i bakgrunden. Möblerna blefvo kanske inte mindre, men rummen mycket större; så det kanske var en synvilla. Och det andra sen! Inte voro Arvid Bernhard Horn, Carl von Linné, Jonas Alströmer, som han läst om i Fryxell, inte voro de mindre andar än Axel Oxenstjerna, Königsmarck, och Olof Rudbeck, som var fnoskig.

Fröken kom in och slog sig ner att språka. Herr Lundstedt anmärkte genast för sig sjelf, att hon liknade en af de der damerna på Tyska Prestgatan, som han trott vara borgarfruar, men som han nu först erinrade sig, att herr Lindbom förklarat vara skökor. Hvarför han icke förr erinrat det, visste han ej; kanske derför att han icke velat minnas det. Fröken frågade först hur pastorn mådde. Och då herr Lundstedt sagt sig tro väl, så började fröken tala

illa om honom, förfärligt; och till sin skam märkte herr Lundstedt, att detta icke gjorde på honom något obehagligt intryck. Derpå frågade hon, om herr Lundstedt hade det bra, om han var nöjd, om han älskade att göra musik. Till ersättning frågade herr Lundstedt huruledes löjtnanten befann sig och om herrskapet skulle komma ut i sommar, något som han egentligen icke brydde sig om. Nu kom en störtsjö upplysningar om, att löjtnanten var en gammal elak fanjunkare, som förstörde gården och drack ur vinerna, att herrskapet voro ruinerade, att fröken hvilken dag som helst kunde stå på bar backe, och att hon kunde laga utmärkt mat, förstod landthushållning och älskade små barn.

När herr Lundstedt lyckats utfå postväskan och med densamma vandrade öfver mon, var han mycket tankfull och nertryckt, men det fans en ljusglimt. Visserligen sörjde han öfver att han icke kunde leka mer, men den tryckande känslan af skuld öfver ett brott han deltagit i, var något minskad sedan han hört att andra också hade sina fläckar. Allihop, löjtnanten, fröken, herrskapet, pastorn egde sina hemliga vrår, der de gömde lik, myllade ner dem med ord, gömde dem under blomsterkransar, band, granna påskrifter, som de ruttna liken under grafkullarne, hvilka planterades, vattnades och klipptes hvar söndag. Det skulle

sålunda verkligen vara sant det som sades hvarje gudstjenst, att vi äro alla syndare, i synd födda och jemväl syndat i alla våra lefnadsdagar? Det vore sålunda icke något skönt, något godt, i lifvet, utan allt vore sken, hvitlimning, påstrykning! Men om så vore, hvarför skreko då menniskorna emot, när någon ville tro Guds egna ord, att det icke fans en ren, att det icke fans något kärnfriskt, något sundt? Trodde de icke sina egna ord när de läste syndabekännelsen, eller läto presten stå der förskansad innanför altarringen och säga det på deras vägnar, medan de lågo tysta på sina ansigten och kanske logo öfver, att de narrat honom säga det, som de aldrig ville erkänna. Kanske det också var ett sätt att leka, ett sätt att dölja. Och vore det icke det, hvarför steg icke han fram, hon fram för Guds altare, och med öppen panna sade högt, utan att le, jag har stulit tre lod silfver, jag har ljugit mig fri från två års straffarbete, jag har haft olofligt umgänge, jag har förfalskat socknens räkenskaper, i stället för att låta preststackaren stå och säga, jag fattig syndig menniska? Om nu presten i stället sade, du Anders i Norrö, du Karin på Aspskär, du har gjort det och det, då skulle de bli onda och säga att han ljög, om det också var sant hvad han sade.

Det fick nu vara hur det ville med de andra, han bar sin skuld, hade kommit till

medvetande om den, och ville bli fri från den. Han ville gå direkt till pastorn och säga honom hur allt gått till, få hårda ord, ta sitt straff och bli lugn efteråt.

Han gick vägen framåt och omkring viken. Aftonsolen sken in emellan träden och målade björkarnes näfver rosenröd, tallarnes flarn eldröd, så att hagen stod som en brasa. När han kom till ledet, stannade han tvekande vid den tafla, som inramades mellan syrenhäckarne på ömse sidor om brunnen. Under gårdslinden, som sjöng alltigenom af bin och humlor, satt pastorn och rökte en porslinspipa med en målad hjort på hufvudet. Den gamles ansigte var grått under det stora hvita håret, så hvitt som floxens blommor, der växte på rundelen. Han pustade röken betänksamt ut, och den steg rätt upp i den vindlösa luften. Bredvid stod prostinnan och strök prestkragar på en strykbräda öfver en stolskarm och hundkojans tak.

Herr Lundstedt gick fram med väskan, lemnade den ifrån sig, och helsade ett god afton.

Pastorn öppnade väskan med sin egen nyckel, tog upp kungörelser och tillkännagifvanden, Väktaren och Stiftstidningen. Bröt bref och talade slutligen:

— Nu är undantagsmannen i Svartnäs kaputt; är väl arsenik som vanligt. Och Malins unge, som var bortsatt hos Storvikarn, likaledes. Har Lundstedt sett en så'n församling?

Derpå svarade prostinnan, i det hon spottade på strykjernet:

— Uh, hvad ä de att tala pöu, hemma hos öss i Sköune dog alltin de gamla i mergelgröufven.

— Ja, hvad ska man göra åt det! Men ni lär också ha left röfvare ute på kobben, Lundstedt. Det gick fasliga historier om er en lång tid, hva?

Herr Lundstedt vardt dödsblek och svettades i armhålorna.

— Förlåt, herr pastorn, men kan jag få lof att tala ett ord enskildt! — sväfvade han fram på målet.

Pastorn, som trodde det var någon penningangelägenhet, bad skolläraren komma med in på expeditionen.

— Nåå, — tog han upp när Lundstedt dröjde; — hvad är det om?

— Herr pastor; pastorn vet allt!

— Hvad för slag?

— Det som händt — derute.

— Nej, inte vet jag något; jag har bara hört lite sqvaller, och för resten är det öfver tio år sen. Var Lundstedt med och gjorde slut på gumman?

— Jag var med, men jag gjorde det inte.

— Ja, ni lär ha lefvat — huller om buller! Jag vill inte veta något, och kan inte göra något åt det. Skaffa sig frid med sitt samvete

bara, och tacka Gud ni kom ifrån det för så godt köp.

— Ja, men se det är just friden jag inte kan få! Inte för aldrig det!

— Åh, Lundstedt vet ju, att Frälsaren har lidit och dött för våra synder, så då kan han väl ha frid, om han nemligen inte ernar gå stad och göra om det!

— Ja, men detta kan han aldrig förlåta!

— Kan han inte? Han kan allt! Och när han kunde förlåta röfvaren på korset! — Se så, gå nu inte och grubbla, utan var en man. — Kom och drick en toddy med mig nu!

— Hör nu, Lundstedt, — menade pastorn när toddyn var drucken, — qvälln är vacker och jag har ett bref till fyrmästarn; skulle han inte vilja ta min eka och ro ut till honom?

Jo det ville Lundstedt gerna, i synnerhet som han kände sig stå i stor tacksamhetsskuld hos honom, som förlossat hans själ, och han bugade sig för prostinnan, lyfte mössan och gick ner till båten.

Solen hade gått ner och fjärden låg blank som poleradt jern; fyren var tänd och lade ut en svag ljusmatta intill bryggan, en hel mil lång. Det var så tyst, att roddaren endast hörde sina årtag och kunde tänka ostördt öfver det passerade.

»Allt var förlåtet, endast han trodde.» Så enkelt, så vackert, hvilken skön religion! Icke underligt att den ansågs vara den högsta af alla kända! Röfvare och banditer skulle in i paradiset, men de oförvitlige, laglydige, trogne skulle åt helvetet!

Bara man trodde! Men herr Lundstedt hade svårt att tro det, efter som den borgerliga lagen straffade röfvare och banditer, och belönade de redlige och flitige! Han hade svårt att tro det, men han måste tro det, eljes fick han aldrig frid, och frid måste han ha.

Tro det! Var det så omöjligt! Om han icke kunde tro det i dag, så kunde han tro det om en månad! Kunde han icke tro det, han som kunnat tro allt hvad han velat förut! Att rågskylarna voro soldater, att telegraftrådar voro fiolsträngar, orgeln en stalaktitgrotta, en okänd flicka hans hustru närapå! Han som inbillat sig att han egt juvelringar, som lågo qvar i guldsme'ns fönster, att fröken på herrgårn hade sex korkskrufvar i hufvet, att Jon i Espö hette Räfsvansen! Hade han trott det? Han hade trott, att han trott det, önskat det så lifligt för att slippa tro något annat obehagligt, som skett en gång, lekt att det var så. Hvarför kunde han då inte tro att Gud förlåtit honom, när pastorn sagt det och det stod

i bibeln, och han önskade tro det, måste tro det för att få frid!

Detta kunde han inte leka ihop, för det fans ingenting att ta på, ingenting att göra af. Det var bara att tänka på, grubbla öfver, sitta och upprepa för sig. Nej det skulle komma något nytt, verkligt emellan, en massa påtagligt emellan och lägga sig öfver det andra och så skulle han få igen gåfvan att leka, och kunde han bara leka, så skulle han snart vara lycklig igen.

Under dessa funderingar hade skolläraren kommit midt på fjärden. Han höll med årorna medan han torkade svetten ur pannan, och när det blef tyst hörde han en flickröst sjunga från fyren. Genom luftförtunningen och afståndet kommo tonerna icke rena fram, men stämde likafullt ungefär, så att när de nådde örat, de klingade sväfvande, obestämdt som eolsharpan.

Herr Alrik lyssnade, och undrade hur han med båten måtte ta sig ut från fyren, der sångerskan stod, och så kom han tillbaks i sin båt och undrade hur hon såg ut som sjöng, hvem det var som sjöng, hur gammal hon var, om hon hade snörlif, om hennes händer voro hvita, hvad hon hette.

Vid denna sista tanke drog ett bredt löje för första gången sedan åtta dagar öfver hans

ansigte och han utsade i tankarne namnet: Angelika.

Det var Angelika, ganska visst, som satt fången ute i tornet och tände nödeld, och han var Alrik, medregenten till Erik, som kom på härnadståg för att befria henne, och i bröstfickan hade han lejdbrefvet, som innehöll benådningsdomen, eller påfvens dispensbref, som tillät medregenter att gifta sig med fångna prinsessor, och för att ge sin ankomst tillkänna och visa sig som en riddare, reste han sig och med sin bariton sjöng han som han hört Günther så många gånger, men med ackompagnemang på öskaret: »Du bör ej fruktan bära, kom följ mig till mitt slott!»

Fyren blinkade illmarigt, men Alrik såg ännu icke sångerskan, hvilken dock strax svarade när förförelsearian hade gånat ut mellan kobbarna. Och som ett brefsvar klingade igen: »Och hafvets unga tärna hon gick en qväll så varm».

Herr Alrik åhörde den stående och med mössan i handen såsom när man hör folksången, och under det han hörde, började det att leka för honom; den hvita fyren, smal upptill och vidgande sig mot grunden som en kjol, blef sjöjungfrun med eldögat; hafvets unga tärna, som sjöng honom till sig, blef långa Majken på Bernhardsberg, som blinkade oskickligt... nej det fick inte vara hon! Nej, det

skulle vara hafvets tärna, det var mycket vackrare och han ville älska henne, famna henne, men på afstånd, utan att se henne, utan att hon såg honom, i sång, i harmoni under sommarnattens rosenfärgade täcke med gula bårder, och för att åstadkomma omfamning tog herr Alrik upp första takterna i duetten »Hör hur stilla vinden susar». När han gifvit an ton och lyssnat, hörde han flickans röst sjunga sången, och nu intonerade han i andra stämman, och de lindade tonerna om hvarandra, som när man flätar favörer; de kysstes i luften, de famnades på vattnet, och när de sista orden: »sång och kärlek gå från himmel, gå till jord», klingat ut, såg han de två sluttonerna som ett par rosenröda dufvor munnas, och i detsamma föll från zenith en stjerna, målande sig som ett nottecken med sin långa svans, som om den flugit ur sångerskans mun till hans möte och han gapade för att fatta den mellan sina läppar, men båten krängde med detsamma, så att han satte sig ner på botten. Och nu tog han i årorna, stack ut bladen som ett par vingar och så flög han öfver till fyrskäret, der han mycket rigtigt träffade fyrmästarens dotter, med hvilken han redan sjungit duett, och till henne öfverlemnade han brefvet, emedan fadren var ute på sjön, och han öfverlemnade brefvet i två långa timmar, som voro alldeles för korta, men tillräckligt långa ändå för att ute på

farstuqvisten dricka kaffe med sångerskans moder, och under samtal om stora operan och Jakobs orgel, vinna insteg i ett välbevakadt hjerta och för den fångna jungfrun visa vägen ut till det fria.

Nionde Kapitlet.

Herr Alrik har fått frid och återfunnit lekens gåfva, men nu leker han den käraste leken med verkliga leksaker, och hvarje dag som går lägger en ny sten på kumlet, der liket ligger, och det skall aldrig stå upp mer sedan han fick det lilla Blekansigtet i huset.

Han har nu grafvat jorden och plantat i solskenet, satt garn och vittjat i regnväder, så att han är kopparbrun i ansigtet och älskar kalla sig den Röde Mannen. På tröskeln till sin wigwam röker han sin kalumet och tackar den Store Anden, som gaf honom den Hvita Bisamråttan; men när den Hvita Bisamråttan har lynne, säger hon att lyckan icke är i fullmåne då Medicinmannen med porslinspipan under prestgårdslinden icke vill äta ur samma fat; men då talar den Röde Mannen visdomsord om ett kid, som skall födas och bli en

Stor Medicinman, som en gång skall sitta under pastorslinden när en annan Bisamråtta skall stryka hans prestkragar, och då skall fredspipan tändas och kanske den Gamle, som nu fiskar i de stora vattnen, skall hänga sina nötta mocassiner på pastorns gärdesgård och äta pemmikan hos den unge Mohikanen. Och för öfrigt, det var i alla fall pastorn, som gaf Den Röde Mannen frid när han lärde honom känna hvite Krist.

Och när han talat och Blekansigtet vill svara, ber han henne sjunga i stället; och när han narrat henne sjunga och han mot sin vilja hör att det är falskt, säger han sig att det är mixolydisk tonart hon sjunger i, och han tror till och med att hon har funnit de felande halftonerna mellan e och f och h och c, ty hon är nu den märkvärdigaste af stammens döttrar, utom att hon är den skönaste och godaste, ty hon har lärt honom trolla igen, när han förlorat gåfvorna, och nu kan han när som helst vandla salt torsk till stekgädda, härsket flott till bordsmör; han kan ta fikon på sina tistlar och drufvor på törnena; ur sin hatt plockar han allt hvad han vill, utom olyckor, och han kan svälja förödmjukelser som stora kavalleristsablar, äta eld från sjelfva helvetet om det så skulle vara och sedan nysta ur sig de grannaste sidenband, som han väfver rödlakan och gyllenduk af. Den kan trolla!

Och nu har den gamle Bäfvern gått till sällare jagtmarker och tagit hemligheten med sig djupt ner under den röda pipleran, som ligger öster om solen och vester om månen.

* * *

Så ungefär, fast inte så utblommeradt, brukade den trollske klockaren på Rånö berätta sin historia när en lustkutter förirrade sig ut i hans aflägsna vatten, och han hade fått ett par supar för att visa ut aborrgrunden. Hur mycket som var sant visste man aldrig, ty han ljög hvartenda ord han talade, och hur han hade det i ensamheten och fattigdomen fick man inte reda på, ty det visade han aldrig. Grannarne påstodo, att han aldrig gått på Musikaliska akademien, aldrig känt far och mor, och aldrig varit gift. Men det kunde vara lögn det också, ty det var ena rackare att ljuga der på kanten! Och de var dorska och egna derute i hafsbandet; der sågo de stora sjöormen och trodde på råt, kom sällan åt kyrkan och lade slantar under stenar, förgjorde bössor och kunde otyg. Men den värsta trollaren var ändå Klockaren på Rånö.

MIN SOMMARPREST.

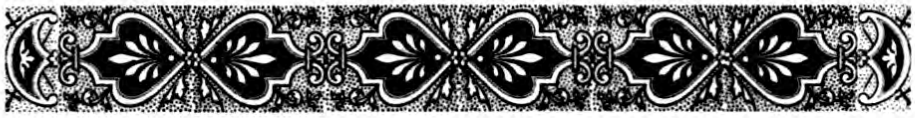

är jag kommer ut om våren till sommarnöjet är jag den första. Den lilla badorten är öde, luckor äro stängda, verandor täckta. Träden äro halflöfvade, rabatterna ogräfda, och i hål och vrår ligger litet smutsig snö qvar. Men så går jag ner till gästgifvargården efter middagen och finner min sommarprest. Sådan jag fann honom der för tolf år sen finner jag honom än, sittande vid sitt punschglas i kakelugnsvrån, läsande sina tidningar, strykande huskatten och småspråkande vid värdinnan.

Han är några och trettio år och ser ännu ut som en lång, mager student. Men nu på våren är han magrare, förefaller det, än i fjor, hyn gråare, ögonen slocknade och rösten tunnare af brist på talöfning.

När han blir varse mig, får han först en underlig glans i ögonen, som om han hade förtalat mig hela vintern och hade ondt samvete, denna egendomliga glans kanske uppkommen af en hornhinnans spänning, då pupillen skall vidgas för att kanske läsa i den andras ögon hvad den tänker. Jag vet, att han hatar min verksamhet, men i denna stund är han en menniska i ensamheten, och jag ser att jag, som kommer utifrån verlden, der det lefver, också kommer till honom såsom vårens bebådare, den första badgästen, hvilken snart skall följas af andra. Och när vi öfvertygat oss om, att inga fiendtligheter skola utbryta, sätta vi oss till bords. Första halftimmen talar han med en entonig, skrällande röst utan halftoner, utan nyanser, och jag har svårt att återkonstruera i honom en bildad man. Hans talorgan har på åtta månader anpassat sig till lotsars och fiskares, hans hjerna har tryckt ner sig till att bli förstådd af enklare tankemekanismer, hans ordförråd har förlorat mellanfärgerna, öfvergångstermerna, och upptagit de enkla, stundom vulgära glosorna.

Han är misstänksam som den ensamme, och han tittar ideligen efter om jag menar hvad jag säger, ty jag afpassar mig af omedveten sympati, jag spelar på stycken, som behaga honom, utan att lemna något ifrån mig, jag drar upp hans utgångna urverk; och små-

ningom hör jag honom knäppa i den gamla goda gången.

Han vill gerna lyss till nytt från mig, men njutningen att få tala sjelf öfvervältigar honom, behofvet att visa sig vara en jemnbördig griper honom, och han går på de högsta frågorna.

Efter en timme är hans röst något beslöjad, men börjar redan låta finare; han söker icke längre så pinsamt efter ord, hans ansigte, nyss så dödt, så färglöst som fallet löf, lyses upp, och han berusar sig af tal.

Vi undersöka Kierkegaard, lidandets skald, och han svämmar öfver i frosseriet på sina lidanden, som han utan att bikta sig får ge luft.

Men vi ha läst Kierkegaard på hvar sitt sätt, jag som psykolog och han som kristen. Antingen han icke förstår mig, eller icke lyss på mig, nog af, han har hört att det ger återljud i min resonnansbotten och han blir vältalig; talar och talar, så att jag tycker det är synd afbryta en lycklig menniskas utsväfning; men han vill kränga öfver åt kristussidan och jag stretar emot. Han går på och jag låter honom hållas.

Det drar väl en timme och han behandlar mig som adepten, kastar messkjortan öfver mig, tar eden af mig, hör ej på mina protester, primsignar mig, vädjar slutligen till mitt bifall emot kristushatarne.

Då ler jag för att väcka honom, men han ser ej mitt leende, och han går vidare, djupare, kommer in i exegetiken, och åker fast i tjockaste teologien; stannar och ser på mig, för att höra mitt bifall.

— Men kära bror, — afslutar jag, — det är väl ingen hemlighet för dig, att jag icke delar en enda af dessa dina meningar!

Han ser på mig, synes erinra sig något, ler, och vi tala om något annat.

Nu är det min tur att tala! Lamporna tändas i salen och ny punsch är inne. Jag talar om den tid vi lefva i såsom en sofvandets tid, fortsättande ett sofvande, som började med århundradets ingång, då menskligheten tröttnat på att vaka; flätar in upplysningar om Darwins upptäckter och Schopenhauers och Hartmanns genomskådningar, ställer in kristendomen i sitt sammanhang i verldshistorien, ger kött åt teologiens kroppslösa skuggor, förklarar det som han ville ha oförklarligt, utan att väcka honom med den ökända rationalismens populärräsonnemanger, nämner hvarken Strauss eller Renan, improviserar en verldsåskådning i diktens lagom dimmiga bilder. Jag ser hans halfva ansigte som en hvit fläck i lampskenet, fallande snedt ofvanifrån, och hans ögon brinna, lysa genom tobaksröken; jag tror att jag har honom med mig ett godt stycke, längre än han hade mig nyss; jag har magnetiserat honom genom

att sätta hans hjerna i mina rörelser, jag känner en stund talarens rus, då han kan röra, leda sina åhörare; jag har tagit honom ur hans mysticism med min oklarhet, då jag visste att hvarje införande af frågorna på det klara skulle väcka ekon i hans apologetiska minnen; men jag tröttnar. Kan icke längre undvika att törna på en af hans dosor, i hvilka apologetiken förvaras, det vill säga, en samling motbevis mot alla förutsedda invändningar mot Kristendomen. Mycket rätt: jag rör oförvarandes vid fjedern, locket öppnas, min magt är slut. Nu ler han och säger:

— Det är väl ingen hemlighet för dig, att jag är absolut motståndare till alla dina meningar.

Hvarpå vi gapskratta! Men ingen dispyt kommer till stånd, inga räsonnemang, ty i samma ögonblick vi skulle söka gifva och taga skäl vore allt samtal omöjligt. Vi ha helt enkelt suttit och sökt magnetisera hvarandra, berusat oss sjelfva och njutit, den ena af den andras rus han framkallat, och vi ha träffats för att njuta af hvarandras sällskap. Vi äro fiender, men vi äro icke ovänner, och vi träffas igen hvarje dag, lekande samma tankelekar, aldrig sårande hvarann, aldrig törnande. Vi välja de sirligaste ord, de längsta omskrifningar, de lenaste uttryck. Det är som ett slags själarnes

coitus. Men när badgästerna anlända, lyfter jag och reser ut i skären.

När jag efter tre veckor kommer igen in till badorten och träder in i hotellets stora sal, sitter min vän pastorn vid table d'hôten omgifven af stadsherrar och damer.

Han är nyrakad, nyklippt, har en ren hvit halsduk, fint borstade svarta kläder. Hans ansigte är öppet, det tryckta, trista är borta, ögonen glänsa, men han har ännu en stående gest med tungan och läpparne, som om han undertryckte ett beständigt leende.

När han får se mig, visar han stor obeslutsamhet; men han reser sig, helsar och frågar hur jag mår; alltjemt med detta illmariga löje, som kommer och går. Derpå hviskar han mig, liksom fölle han in i den gamle studentens, alltså skråbroderns rol, att hans bränvinsbutelj står i skrubben i mellanrummet och är märkt med P., ty det serveras intet bränvin på hotellet.

Jag sätter mig på afstånd att spisa och betrakta honom. När han nu talar vid dessa menniskor, har hans ansigte andra uttryck än då han talade vid mig; och det ändrar sig alltefter den talande. I allmänhet ser han strängt allvarlig ut, afvisande alla förtroenden, på vakt att icke glömma sig. Men när han vänder sig till fruntimmerna kan han icke dölja sig. Han myser och ser älskvärdt nedlåtande ut som en äldre mot ett barn, underlägsen och smickrad

som en ogift man mot en qvinna, och ärbar, oåtkomlig, kysk som en Herrans tjenare.

När de slutat reser han sig och kommer fram till mig. Han ansigte bär ännu reflexer från dem han talat vid och är uppvärmdt af utstrålningen från fruntimmerna. Enslingens misstänksamhet är borta; hans själ har gymnasticerat sig på andras; umgängeskretsen har borttagit fruktan, afsatt tankefrön, rigtat erfarenheten, ökat minnena, och han är djerf, nästan nedlåtande mot sin förre kamrat i öknen. Men han vill icke sitta till bords med kättaren och tala om tidens frågor, ty nu fins det vittnen, och han har för öfrigt så många andra att tala med, om också ingen förstår honom så väl som den otrogne.

När han går, säger han, att han vill komma ut en hel dag och helsa på mig.

— Här är för mycket folk om sommaren, — menar han, — och för litet om vintern. Nu skall man gå klädd och vara kavaljer, och . . . ja, du har det godt, du!

En vacker eftermiddag i slutet af juni ser jag en svart figur komma gående nere i ängen. Det är pastorn. Uppkommen till stugan kastar han af sig den svarta hatten, drar ett långt andetag, och tittar sig omkring på landskapet, som om han såg efter om der var plats nog, eller om några menniskor kunna se honom.

På min kammare får han sigte på en blå kavaj, hvilken han utbyter mot sin svarta rock, tar en halmhatt, en rotpipa, en käpp; och efter ett glas punsch vill han gå ut i skogen.

Utkommen i ängen sticker han händerna i kavajfickorna och tycker det är nytt och roligt; kesar som en kalf, flöjer öfver gär'sgårdar. Det är en annan menniska och rocken gör väl litet till munken.

I dag tala vi inte om frågorna, utan gå ner till hafsstranden, bada, simma ut i fjärden. Derpå promenera vi i sjökanten och kasta smörgås; rulla stenblock ner i vattnet; jaga upp skrakungar, klättra upp i holkar och leta rötägg. Och så ge vi oss in i djupa granskogen. Här är han som hemma hos sig; hojar och sjunger; dödar huggormar med sin påk, lockar foglarne att svara, narrar den flyende haren att sitta; känner elgspår, och vill bestämdt gå fram och retas med tjuren. Derpå storma vi ett berg, brant som en mur, och komna upp på platån, der endast några martallar blifvit lemnade, se vi hafvet under oss med sina tusen kobbar och skär. Här lyfter han hatten och torkar svetten ur pannan:

— Ja, men det är skönt att få vara menniska en stund, — säger han med ett förfärligt smärtsamt drag i ansigtet och en suck.

Det att jag icke svarar, icke beklagar, icke inbjuder till deltagande eller förtroende,

fastän jag vet allt, hela den pinohistoria, som ligger bakom denna mannens nutid, utgör retelsen i umgänget. Han vet att jag vet, men i samma stund jag sade, att jag visste, skulle han gå. Och han säger ingenting sjelf, men njuter af att antyda, att snudda vid faran, som ligger i att röja sin hemlighet för en fiende; ty vi äro fiender. Det veta vi båda.

Och jag känner på mig, att om han här i ett svagt ögonblick skulle öppna sitt bröst och visa det rysliga kräftsåret, skulle jag fly honom. Behaget att gissa honom vore slut; och han skulle sedan hata mig, då jag hade hans lif i min hand.

Men vi säga ingenting, vi bara prata så ofta vi ha ett ögonblick, prata om jagt och fiske, segla och ro.

Det har qvällats och vi måste hem till aftonvarden. När vi nalkas stugorna, sjunger han inte längre, och vid bordet är han instängd; gycklar svagt inför frun i huset öfver att han har min rock; säger nej för supen, men tar den.

Vi gå ut på farstuqvisten att sitta och prata, men han blir orolig, ty han är ej säker på, att andra skola vara så tysta som jag.

Och när han får fatt i en pilbåge, springer han ut på backen och börjar skjutöfningar öfver matbodtaket. Så ifrigt, så ihållande,

barhufvad och springande sig andfådd, att jag ej vet om han koketterar eller är rädd att bli indragen i farliga konversationer. Han håller på med pilbågen en hel timme, och påkallar vår uppmärksamhet, när han gjort en riktigt vacker lyra.

Han får en säng på kammaren och ligger qvar öfver natten.

Följande morgon kommer han i sin långa svarta rock till kaffebordet, högtidlig, sträng, såsom om han ångrade sina gårdags-handlingar.

När jag anordnar om båt för honom, hör han mig titulera fiskargumman fru, hvilket ger honom anledning att afsides säga:

— Du skall inte kalla madammerna fru; du förstör folket.

Hvarpå jag:

— Äro icke alla menskor lika?

— Jo, inför . . . — (han tvekar om ordet) — Gud, men icke inför menskor. Det borde du veta!

Det var en tillrättavisning inlindad i en artighet, som förekom vidare behandling af ämnet.

Vi skildes vid stranden, kallt, artigt, såsom nöjda med att skiljas.

Hans båt var lastad med hundra tomma buteljer, bland hvilka han skulle sitta.

— Lägg något öfver buteljerna! — befalde han flickan som skulle ro.

Hon tog sin kofta och skylde flärden, medan pastorn tog en min af höghet såsom innehafvare af de eviga sanningarne och ett boställe.

PASTORNS ELG.

Pastor Norström hade mycket små intägter, dels derför att hans hjord var fattig, dels derför att upplysningen uppifrån började pyra sig ner, och vantron nerifrån, läsarne, bjöd en svår konkurrens med brödkyrkan.

Han hade ett par kor, några tunnland hvete och råg, skog och fiske så mycket han ville, men som han inte hade mer än en piga, fick han plöja sjelf, fiska sjelf och fara med sumpen sjelf.

I skogen fick han ta ved och plocka blåbär till husbehof, och jagträtt hade han också, men som han var utan hund, gingo de vilda djuren ganska trygga der. Detta hade gjort prestgårdsskogen till en omtyckt häckplats för traktens elgar, som brukade fortplanta sig uppe

i en mosse. Och af nöden hade pastorn förstått göra sig, om icke en dygd så åtminstone en liten sportel. Han hade i många år knipit sig en elg, flera blef det aldrig, och när köttet kom tillsammans med hud, horn och klöfvar, så blef det i alla fall en åttio riksdaler, allt som allt, utom bloden och räntan, som räckte ända till tjugondagen. Men det var en osäker inkomst och kunde så lätt slå fel, ty ett enda skott afgjorde, om årets köttgryta skulle på elden eller om den bara finge koka spiggolja, som i sådana fall blef den extrabevillningen. Det var derför icke utan oro man i prestgården såg den elfte augusti nalkas.

Redan i juli tog man af skällorna på korna, som gingo i skogen, och den förste augusti fick inte pigan ropa ihop kräken. Och så anordnade pastorn saltsleken, högg aspruskor och satte i korsvägar. Sista söndan i juli gaf han från predikstolen en lindrig varning mot bullrande besök i sin skog, och sedan gjorde han polisvakt sjelf efter smultrongummor och blåbärspojkar.

Men »kampen om elgen» var icke så lätt vunnen, och om han också haft elgstånd på skogen hela sommarn, och sett kalfvarne gå der bland sin egna kreatur, så han vant sig vid dem som om de redan stodo i hans lagård eller legat i hans gryta, så kunde det mycket väl hända, att när den stora dagen kom, några

företagsamma skärkarlar helt enkelt motade in högdjuren på sin mark, eller dref dem i sjön, och sedan voro de hvar mans goda pris på kobbarna.

Sista året hade pastorn haft lyckoskott. Elgarne hade kommit, och de hade varit mycket orädda, för att vintern varit svår. De hade till och med gått in i gärdet och nafsat på vårrågen, men det hade bara gladt den gamles jägarhjerta:

— Äter ni mitt bröd, så äter jag ert kött, — sade han åt sin gumma, som tyckte det var synd om gudslånet.

Den elfte augusti föll in, och pastorn invigde den soliga dagen med att ladda muskedundern med sitt engelska krut och lägga in ett lod.

Gumman tog köksknifven under förklädet och ämbaret i hand, och så gick man till skogs. Nu var det blifven sed, att frun och pastorn skildes vid stättan, och så ringade de djuren, hvilkas gång var känd som harens, och när frun fick upp, ropade hon ho-hå, ho-hå, och opp-opp-opp-opp!

Det hade varit regn i flera veckor, så att elgen stått ini moraset på storskogen; men nu hade vädret vackrat, och det sken som gröna eldar ini björkhagen. Pastorn gick in i hasseldroget, som var blött och valkigt, så att hjulspåren sköto ryggar hvassa som jernvägsskenor,

och han skulle just till att titta om knallhatten blifvit våt af droppet från buskarne, då han hörde hur det knakade ini snåren. Öronen lade sig bakut på pastorn, och ögonen stodo som tennknappar när han på tå sökte göra sig lätt, och han tycktes lyfta sig med att höja axlarna, som om han ville flyga, när han smög in i småskogen.

Och der stod han ansigte mot ansigte med elgtjuren sjelf, som sträckte sin hals upp i grenverket på en asp, och med sin långa öfverläpp fnallade åt sig de darrande löfven.

— Pang! — small muskedundern; — lodet gick igenom ryggraden, just der det skulle in, och kolossen sjönk, som om man tagit ur jernen ur ett skelett, och så var det förbi.

Det var pastorns vanliga, att knäcka af ryggen. Vågadt var skottet, men när det tog, var det säkert som en slagt, ty att sätta in kulan annorstans, menade han bara var narri, efter som djuret kunde löpa milar med blyet i kroppen.

Jägarn måtte ha tyckt i alla fall, att det gått litet för häftigt, och att skottet icke erbjöd några ämnen till årets jagtkrönika, ty han såg rätt snopen ut medan offret slog sina sparkar i dödsrycket; men när allt var lugnt, satte han till att ropa på gumman. Men när han inte får svar genast, och han fruktar att köttet skall förfaras, om inte bloden går af, tar han

upp sin fickknif och karfvar af halspulsådern, som han sedan nyper om, efter att ha sett hur blodet sprutade. Och så hojar han igen; och så måste han släppa på ådern igen, som krullar sig som en mask ini såret, för att se att inte blodet lefrat sig.

Så kommer då frun ändtligen med knifven och ämbaret:

— Sikken en du! — säger pastorn med låtsad likgiltighet.

— Sjelfva pesen, tror jag! Och så snar du var sen!

— Och såg du på de andra då?

— Åh jesstandes, de kom som sjelfva dragonerna på gärdet, men de gick till sjöss, så nu är all afund försvunnen.

Och så tar frun till knifven; och ämbaret fylls med rödaste blod, som skummar som mjöd, medan pastorn med uppkaflade armar bökar inne i halsen på det rykande djuret, som senare foras hem af legfolk och föranleder en mängd kaffehalfvor och ett kalasande på njurar och kojor, lefver och lungor, som varar i åtta dagar.

Det var sista året det gick så.

Nu sitter pastorn på förstuqvisten den tionde augusti och kratsar sin bössa, medan prestfrun plockar spritärter i täppan.

Då knarrar det på sandgången och barons skogvaktare från Stora Sätra kommer uppmar-

scherande och gör halt, med mössan i ena handen och kopplet till tre stöfvare i den andra.

— God dag, Eklund, hvad står nu på? — helsar pastor Norström.

— Jo, herr pastor, baron helsar och frågar, om hans kunglig höghet kan få komma på skogen som i morgon efter elgarne, för barons stånd har gett sig af i natt som var, och prinsen ligger med sin ångbåt vid Dalarö och väntar på jagten, som de bjudit honom på.

Pastorn ref sig i hufvet, men prestfrun, som åhört anbudet, svarade:

— Inte går det an att säga nej, du Erik, och derför är det så godt du säger ja med detsamma.

— Ja, det är väl så godt det! — mente pastorn, och dermed var saken afgjord i hufvudpunkten.

— Men säg nu, Eklund, kan inte jag få vara med också! Ju flera man, dess bättre lycka, — sträfvade pastorn emot, i det längsta hållande tag i sin köttgryta.

— Jo, nog går det, men det ska jag säga pastorn, för jag känner till det, att kommer han med, så är det likafullt baron som ställer upp skyttarne, och när prinsen ska göra skottet, då blir de andra liksom drefvet, och det kan ju inte vara till något hugn.

— Nej, det tycker jag med, och inte vill jag vara med bland bommarne, när det ska stå i bladet sen!

— Nå men säg, Eklund, — tog nu prestfrun i, — det brukar väl inte gå af sånt der, utan att det vankas något, för se det är höstköttet det gäller för oss, och kan han låta baron förstå något sådant, så det blir en liten gratifikation törhända.

— Tyst du! — afböjde pastorn.

— Ja, si frun, det vet jag säkert, att inte behöfver pastorn göra något för inte, för det har man sett, att gentilt folk inte tar emot utan att ge igen, och mins jag rätt, så fick länsman ifjor en guldklocka med pitschafter, som såg ut att vara värd sina tusen kronor!

Tusen kronor, surrade det i öronen på pastorn när han efter skogvaktarens afgång gick tankfull in i sin kammare och hängde bössan på väggen; tusen kronor, hviskade det i prestfruns öron när hon gick in i köket och satte på spritärterna! Och så började den gyllene drömmen vexa och skifta hamn, och inbillningarne axlade stora måsvingar och stego upp i rymderna, der det hängde guld och ära.

Och vid middagsbordet, när pastorn tagit tre supar, hade guldklockan förvandlats till ett regalt pastorat:

— Ja, ser du Carolina, Herrans vägar känner ingen, — förkunnade pastor Norström,

som just icke kunde sägas missbruka Herrans namn; — och det som var nedertrampadt kan rasande lätt blifva upphöjdt; och hvad mina gåfvor beträffar, så hvem vet, kanske det bara fattas förståelsen! Hm!

— Upprigtigt taladt, så vet jag inte hvarför inte du, Erik, skulle kunna sköta hundra tunnland jord lika bra som någon annan af de der läsarne, som aldrig tagit en plog, utan bara gått på möten...

— Jaja, det är en annan synpunkt det, Carolina, — afbröt pastorn, som tyckte mera om förtäckta ordalag. — Det är en annan synpunkt det!

Emellertid randades den stora dagen, som motsågs med stort deltagande af alla prestöns innevånare, och vid elfvatiden signalerades den kungliga ångaren ute i fjärden. Pastor Norström hade gjort toalett och tagit paradrocken på sig, samt gick ner till bryggan att mottaga gästerna. Men kommen ner till stranden såg han skolläraren i spetsen för läsarne, som hade något nys om, att hofvet skulle vara fromt på visst sätt, och som derför gjort sig klara att uppvakta med något Carabia af stiftelsens allra bästa.

Men ångaren tog inte i land, utan lade sig för ankar ute på grynnan, och strax derpå stack en båt ut med sex matroser, som höllo rakt ner på den svartklädde prestmannen,

hvilken de saluterade med årorna. Och en adjutant i flottans uniform hoppade i land, helsade artigt och inbjöd pastorn att deltaga i frukosten ombord, hvilken skulle föregå jagten, hvilken ej skulle öppnas före klockan fyra, då elgen gick ur sitt stånd. Skolläraren, som trodde det var prinsen, gaf ton, och på en gång stämdes upp något, liknande en sång. Men ögonblickligen hviftade löjtnanten med handen till tystnad; och skrek med full hals:

— Det får inte föras något väsen på land, har hans kunglig höghet befallt! Begriper ni inte, att det skall hållas tyst, när hans kunglig höghet har kommit hit för att jaga.

Kören upplöste sig i ett skärande ackord, som gaf eko ini viken och kunde varit nog att skrämma elgarne till sjös. Men den som kände sig segerglad öfver den obarmhertiga majoriteten på strand, det var pastor Norström, hvilken i egenskap af den jemförelsevis upplyste haft att utstå allt möjligt tyranneri af läsarne, hvilka morskat upp sig sedan de känt att de hade stöd uppifrån.

De fromme återigen gingo ut på udden och, betraktande ångaren med dess passagerare såsom ett slags Bethelskepp af deras fårahus, satte de sig på stenarne i stranden och lurade på hvad som komma skulle, onda i de fromma sinnena, när de sågo den »fritänkarn Norström»

sättas vid ett stort bord, och i samqväm med officerarne trakteras ur fat och buteljer.

— Det är inte Guds barn, det der! — sade skolläraren, vändande sig till kyrkvärdens Anna.

— Nej, det kan en visst se, — svarte Anna, och tuggade på ett grässtrå för att ge sig illusion af att äta något godt.

Korkarne smälde och tallrikar skramlade i två långa timmar. Guds barn förlorade dock icke tålamodet, utan vaktade beslutsamt på bryggan, der prinsen måste komma, och der de skulle inbjuda honom till en té-stund med högre vetande, och som han inte skulle kunna säga nej till.

Och när de nu sågo bösspipor blänka i solskenet, hörde jagtkoppel rassla, och båtarne sattes i sjön, rusade de ner till bryggan och bildade häck. Men när årorna väl kommit i vatten, lofvade eskadern upp åt udden på andra sidan viken, och försvann bakom den höga vassen, under det Guds barn på bryggan uttalade sitt ogillande i uttryck, som inneburo mindre välönskningar än en ärlig kötted håller motsatsen.

Emellertid kunde intet göras åt saken och grupperna skingrade sig.

Derpå brast det lös ett larm uppe i prestskogen! Hundarne skälde, signalhornen smattrade och skott smälde. Det gick öfver som

orkan, och allt var förbi på en timme, då slutligen båtarne stucko fram om vasskanten igen och den förste visade sig lastad med en väldig elgtjur med löfruskor i hornen!

Guds barn, som nu ansågo tystnadsordern vara bruten, samlade sig igen på sin udde och ådagalade kanske mera nyfikenhet och begär att få uppträda än utföra något räddningsarbete på själar. Men när de nu sågo punschbuteljer korkas upp och hörde hurrarop och signaler, funno de ögonblicket lämpligt att inskrida, och efter skolmästarns upptagning föll hela kören in i Söta Jesus. Många takter hade de icke hunnit, förrän de otrogna på ångaren svarade med Boccacciomarschen, blåsen af sex kanonierer; och nu skuro sig rytmer och harmonier, och kämpade i luften som englar och djeflar, tills ekot från stränderna blandade vänner och fiender i en enda röra af ljud, som rullade ut öfver fjärdarne att bryta sig och dö som vågor mot de sista skären. Tvekampen pågick till skymningen, då pastorn sattes i land och ångaren lättade ankar, samt efter några raketers uppsättande, försvann i skymningen.

Då pastor Norström kom hem till sin gumma hade hon tändt ljus och satt orolig och väntade inne i kammaren.

— Nå, hvad har du fått nu? — frågade hon, utan att söka dölja sin nyfikenhet.

— Ja, om jag det kunde säga allt, — svarade pastorn, som i minnet såg alla bordets läckerheter. — Jo, det var njurkalfstek och sparris, och . . .

— Att du har smort kråset, det förstår jag nog, medan jag suttit hemma . . .

— Du! Ja, är du pastor du, och har elgskog, du? Kanske du som inte jagat, skulle ha varit med på jagtmiddan, hva?

— Nej, naturligtvis inte! Det är naturligt!

— Ja, det är naturligt, att den som inte har pastorat och elgstånd inte skall vara med på elgmiddag. Förstår du det, Carolina. Men nu ska vi se på hvad jag har i fickan här för något!

Carolina lemnade sin egalitetslogik i sticket och flyttade ljuset närmare, för att skåda hvad det bruna chagrinsetuiet kunde innehålla, som pastorn lade upp på bordet med en liten smäll, som om han slagit på trumf.

På violett sammet låg infäld en snusdosa, som sken lik kalken mot påskadagens messhake.

— Guld?

— Tror du?

Pastorn tog dyrbarheten i handen, knäppte upp locket och läste på kontrollen under sina uppskjutna glasögon:

— Silfver!

— Man ska visserligen inte se gifven häst i mun, men det här är strängt taget ingen gåfva . . .

— Och ingen häst heller, men silfver är det, — sa gumman och gick efter besmanet.

Tog så katsen hon kokade ägg i och stoppade ner klenoden, häktade alltsammans på kroken och läste af:

— Jaa, det är en qvarts mark; gör mig åtta lod, så när som på ett inte. Det var en vacker affär; vet du hvad du får för den?

— Nej! — svarade pastorn något nedslagen.

— Du får tolf kronor; arbete och förgyllning räknas inte när man säljer, bara när man köper!

Pastor Norström såg mycket nedstämd ut. Tolf kronor för elgen; och inte nöjet att få gå orolig, inte behaget att få slagta, och framför allt intet kött, ingen korf, ingen palt.

— Sextioåtta kronors ren förlust! — tröstade gumman, som ville åtminstone hindra smältningen af den fina middan hon inte varit med på. — Men, si så är det att leka med storfolk! Sitt och ät salt strömming nu hela vintern, och tänk på njurkalfsteken tills det vattnas i mun. — Och pastoratet sen? Hva?

— Tyst, Carolina! tyst! — manade pastorn och gick in och lade sig.

Nästa Dalaröbud hemförde ett skålpund Rappé och grofsigt åt pastorn, som dermed fylde sin dosa, för att åtminstone ha den behållningen, att kunna få visa sin klenod. Och

han snusade med länsman och kyrkvärdarne, han snusade med skogvaktarn och uppsyningsmannen, och slutligen med sjelfva skolmästarn, som ändå tackade och sa nej, att han inte snusade.

Och han snusade ända till jul och fick bannor af gumman för han tygade till näsdukarne, och när man kom till nyåret måste han gå ifrån sin dosa.

Tretton kronor och femtio fick han för henne på Vesterlånggatan; — En och femtio i *ren* förtjenst! — sa han till sig sjelf när han åt en frukostbit på Stjernan.

Men sen fick han också äta strömming till påsken! För så kan det vara att leka med storfolk.

EN BROTTSLING.

Det var en kall majdag och det hade snöat i syrenerna. Misstämning i naturen, något upp- och nervändt, så att lärkan förgäfves letade sitt nersnöade bo i höstsäden och fiskgjusen icke kunde spana gäddan i den nyfrusna viken.

Menniskorna, som kommo roende och seglande upp till skolhuset, der tinget skulle hållas, sågo bortkomma ut de också, ty det var ett ovanligt mål som skulle före, ovanligt för trakten åtminstone, der mord hörde till sällsyntheterna.

Den anklagade var förre tullvaktmästaren Andreas Ek, som nyss tagit döden på sin hustru under särdeles upprörande omständigheter, och när fånggevaldigern kom uppkörande på skolgården med den brottslige, hördes sorl från folket, mera ilsket från qvinnfolkssidan naturligtvis, mera doft från manfolket.

Domaren, en ung vice häradshöfding, som fått öronen fulla af sagor om den förtryckta slafvinnan, och som alldeles saknade kännedom om den vidskepliga vördnad, hvarmed landtfolket omger sin qvinna, bara hon blir hustru och mor, var alldeles färdig med sin dom, och ville begagna tillfället att statuera ett exempel och på samma gång ta en gunstig vindkåre i sin nya frack, kanske mottaga lyckönskningstelegram, och få beröm i länstidningen. Men han hade äfven aning om nya tillvägagående i rättegångssättet, såsom det utvecklat sig i de stora kulturländerna, och som detta var hans första mord, ville han försöka nya, opröfvade medel att framkalla fullständig bekännelse och få bevisföringen absolut bindande.

Till den ändan hade han låtit i en kista medföra den mördades lik, hennes kläder, hennes fotografi; båten i hvilken mordet skedde låg upphalad på skolgården, och kettingen, med hvilken bröstkorgen blifvit krossad — det var dödssättet — låg framme på dombordet. Vidare hade han vid förberedande förhör i länshäktet medfört en berömd läkare, som skulle afge vitsord om mördaren tillhörde brottslingarnes typ eller ej. Ur kyrkböckerna hade han låtit taga fullständiga biografiska notiser om brottslingen, hans förfäder och närmaste slägtingar, och ur tullverket uppgifter af förmän, underordnade och kamrater; allt var

så väl tillställdt, att man denna gång liksom tyckte sig kunna vänta en samvetsgrann och upplyst dom. Skada var dock att domaren kommit till verket icke för att utreda brottets orsaker och deraf möjligen framgående förmildrande omständigheter, utan tvärtom för att statuera ett exempel, alltså med den förutfattade meningen, att inga förmildrande omständigheter funnos eller borde få finnas.

* * *

Nu öppnades tingssalen, och under uppsigt af kronofogde och länsman släpptes folket in. Domaren hade sin plats i katedern och vid småbord nedanför sutto protokollsföraren och stenografen. Till venster de tolf nämdemännen, och till höger provincialläkaren, pastorn och kronofogden.

Sedan nämnden gått eden infördes den anklagade. Folket reste sig på tå, och bisittarne sträckte fram halsarne för att se på mördaren.

Det var en liten satt man, med svarta tunna kindskägg, som kommo fram bakifrån käkbågarne och gjorde en halfkrans under hakan; håret var långt växt och kutade ut nedanför nacken, fallande på rockkragen i bugter

som en nackfrans teaterfolk begagnar. Ansigtet var djerft och friskt och passade icke till hår och skägg, så att mannen såg maskerad ut. Munnen, näsan, ögonen och öronen stodo visserligen något skarpt ifrån hvarandra, såsom hos lägre utvecklade individer, der harmoni mellan sinnesorganen ej hunnit utbildas, men intetdera framträdde oroande på det andras bekostnad, antydande störd jemvigt. Ögonen lågo djupt, som om de längesen upphört verka utåt, och vändt sig inåt för att slippa se, och öfver ögonbågarne hade dessa betecknande veck lagt sig i vingform, som åtföljа sysselsättning med pinsamma tankar eller upprepade smärtor vid försök att förstå ett främmande språk, barns tal, eller obegripligheter. Pannan var normal och i förhållande till ansigtet hvarken för hög eller för låg, och intet i mannens yttre angaf någon illa afvägd menniskoorganism.

Anklagade betraktade hvarken församling eller domare, utan sökte strax en punkt på rummets murar, der han kunde fästa sitt öga; och sedan han undersökt väggtaflorna stannade han vid en färglagd plansch, som förestälde menskoracerna.

När det blifvit tyst började domaren med att uppläsa länsmans första rapport af ungefär detta innehåll:

»Söndagen den sjunde maj, klockan åtta aftonen anlände till länsmansbostället å Ingarö

förre tullvaktmästaren Andreas Ek, hemma från Brandskär, och efter att ha begärt samtal med länsmannen, angaf han sig ha mördat sin hustru under följande omständigheter. Makarne, som på eftermiddagen rott ut att sätta flundernät, hade råkat i tvist, hvarpå Ek knuffat hustrun i vattnet, och när hon flöt upp, hade han med kettingen slagit henne öfver bröst och rygg tills lifvet gick af. Derpå hade han, enligt egen uppgift, upptagit liket i båten och rott hem, burit eller släpat den döda och svårt misshandlade kroppen upp till latrinen, der han efter ytterligare misshandel nedstoppat den sargade kroppen. Och när detta var gjordt, hade anklagade, enligt egen uppgift, genast tagit båt för att söka länsmannen och angifva sig för brottet.

Vid undersökning, företagen på stället, hade länsmannen kunnat granska anklagades uppgifter rörande likets misshandling och gömställe, och efter förfrågan hos grannarne hade styrkts, att båten med de båda makarne vid fisket varit synlig vid uppgifven tid, så att tvifvel om mördarens godvilliga uppsåt att sig angifva ej kunde uppstå, då tidsutdrägten mellan mordets begående och Eks ankomst till länsmannen ungefär kunde passa in, utan att man fick tänka sig att upptäckt af handlingen och skrämsel för andras angifvelse drifvit honom att för utverkande af förmildradt straff, sig sjelf ange,

så mycket mindre som ännu inga vittnen till mordet kunnat påträffas.»

Efter läsningen af rapporten vände sig domaren till anklagade, och frågade såsom för formens skull:

— Godkänner Ek denna uppgift från kronolänsman?

Hvartill mördaren svarade kort och bestämdt:

— Ja.

— I alla punkter? — återtog domaren.

— I alla! — svarade Ek.

— Nu säger lagen, — återtog domaren, — att: känd, det vill säga bekänd sak, är så god som vittnad, när den anklagade är till laga ålder kommen och ej vanvettig, samt frivilligt vidgår saken för rätta och ej dertill pint, skrämd, eller svekligen förledd är. Att Ek ej är vanvettig eller tillhör den kategori af individer, som den nyare vetenskapen anser predestinerad, eller på grund af organiska fel lättare hemfallen åt handlingar som för brott gälla, framgår af medicinalrådets rapport så lydande:

»Förre tullvaktmästaren Andreas Ek, fyrtio sju år gammal, hemma från Brandskär, har vid verkställd besigtning, för utrönande om han skulle kunna sägas tillhöra den af vetenskapen erkända lägre menskotyp, som kallas brottsling eller svagsint, icke befunnits till nämnda kategori höra, då

icke hans kranium lider af asymmetri eller missbildningar, hans sinnen äro fullt normala, så att hvarken hans ögon äro afficierade af strabism (skefögdhet) eller daltonism (färgblindhet), icke heller hans hörselsinne röjer någon brist eller hans lukt och smak, och alla kroppens och själens funktioner befunnits normala, tills omständigheter, hvaröfver läkaren ej kan döma, föranledt hans brottsliga handling, hvarför han är åtalad.

År och dag etc. etc.»

— Vi måste således anse att Ek begått mordet med fullt uppsåt, och alldenstund brottet föröfvats på maka, som anses såsom försvårande omständigheter, skulle domen gå på lifvet. Men, tillägger lagen i ofvan anförda paragraf, ej bör någon i brott som på lif gå, fällas på egen bekännelse, utan de omständigheter finnas, som bekännelsen styrka. Nu frågar jag: kunna de omständigheter: att mördaren sin gerning angifvit, att han brottet vidgår, att kronolänsmannen vid syn befunnit liket så misshandladt och undandoldt som uppgifvits, kunna dessa omständigheter anses styrka bekännelsen?

Domaren hade uppkastat frågan liksom till sig sjelf, efter som ingen annan än han och nämden hade talan, men denna senare brukade tiga. Och han väntade icke något svar, oaktadt en af nämden, som med ytterlig uppmärksamhet åhört förhandlingarne, reste hufvudet

och spetsade munnen, som om han ville säga något, men beslöt sig för att vänta.

Doktorn hade hela tiden tummat och betraktat en gul fotografi med oljefläckar af den mördade, och då och då skickat en lång blick till den uppmärksamme nämdemannen.

Då reser pastorn sig och går upp till sidan af domaren, för att hviska honom något i örat, hvilket domaren emot bruk höll till godo, och efter att ha farit med handen öfver ögonen, återtog han sitt tal:

— Anförda omständigheter synas visserligen vittna för bekännelsens rigtighet, men mer än dessa skulle en enda yttring af ånger från den brottsliges sida tjena som talande skäl, ty aldrig har man väl sett...

Här gjorde nämdemannen en min åt läkaren, såsom om det tog emot i hans hjerna, och domaren som såg minen, ansträngde fram eftersatsen...

— har man väl sett att någon, äfven om han begått mordet med full öfverläggning, icke sedan brottet blifvit föröfvadt erfarit en mycket naturlig känsla af ånger öfver handlingen, äfven om denna känsla kunde reduceras till fruktan för följderna. Derför frågar jag Ek på heder och samvete, ed behöfs inte: ångrar han denna sin missgerning?

Mördaren svarade utan att ta sina ögon från det etnografiska färgtrycket, och alldeles bestämdt:

— Nej!

Det blef ett svagt sorl i salen, mera af fötternas, klädernas och andedrägtens svaga ljud, än af artikulerade, halfqväfda ord.

— Men, — återupptog domaren, — Ek skulle vilja ha haft det ogjordt.

Ek tänkte inte två sekunder förrän han svarade:

— Nej! Och vore det ogjordt, skulle det inte töfva förrän jag gjorde det!

— Ek är således hvad vi kalla en förhärdad brottsling, — invände domaren, icke utan en viss otålighet, — men (här nickade pastorn) — vi vilja tillse om också åsynen af det mördade offret icke kan väcka de slumrande känslor af rätt och orätt, som finnas i hvarje menniskas bröst, om hon icke nersjunkit till djurens låga ståndpunkt.

Här gaf domaren ett tecken åt länsmannen som gick ut åtföljd af sex karlar.

Det uppstod en stunds tystnad i salen, hvarunder domaren vände sig till pastorn och hviskade.

Strax derpå öppnades dörren igen, och länsmannen inträdde, röjande väg i folkhopen för de sex karlarne, som kommo bärande på kistan, i hvilken den mördade låg, och som sattes ned framför katedern, der fången stod, bevakad af gevaldigern.

Locket lyftades af, och liket blottades under det en förfärlig stank af härsket matsmör och karbolsyra spred sig öfver rummet. Läkaren reste sig på tå och tycktes jemföra originalet med den fotografi han höll i handen. Pastorn rättade på sina kragar och steg upp för att tala, under det mördaren envist hade sina blickar fästade på färgplanschen, och den uppmärksamme nämdemannen gjorde sig i ordning att anteckna med en blyertspenna på en bit papper.

— Andreas Ek, — började presten; — du står här vid en likbår, som du sjelf... kommit till stånd. Du ser här de jordiska lemningarna af den maka du en gång svurit att älska i nöd och lust. Hur har du hållit din ed? Hur har du uppfylt dina löften? Betrakta denna stofthydda, som en gång inneslöt en själ, hvilken offrade sig för dig, hängaf sig åt dig, blef ditt barns mor, och som nu, när ålderdomen nalkas, skulle blifvit dina sista dagars tröst. Har du tänkt på att det kommer en stund då du skall möta henne inför din Herre och Gud, och han skall fråga dig huru du hållit din ed, huru du uppfylt dina pligter, och har du betänkt, att du kanske skall möta din son redan nu, som är långt borta i främmande land, och, som med sorgen i sin röst skall fråga dig: hvad har du gjort af min moder, mina dagars upphof? Har du betänkt det? Det har du icke gjort, ty om du gjort det, skulle ej din hand

ha lyfts till den mordiska gerningen. Se på henne, betrakta henne, och säg sedan inför denna kristna församling, att du ångrar din handling, säg det högt och med upprigtigt hjerta, att ditt brott ej må föra dig lefvande och obotfärdig i Herrans straffande händer. Se på henne!

Anklagade såg icke på henne, utan borrade ögonen in i väggen, under det han knep ihop ögonlocken.

— Se på henne, — befalde domaren, och vid en rörelse af gevaldigern, som kom kedjorna att rassla, vände sig Ek mot liket, kastade en inåtvänd blick i kistan, drog upp näsborrarne, som om lukten gjort honom obehag och spottade framför sig ofrivilligt, som det tycktes, eller af en vana han ej kunde beherrska.

Ett sorl af fasa och afsky gick igenom hopen, såsom om de alla känt sig i den aflidnas ställe och blifvit utsatta för en likplundrare, och domaren måste lyfte handen för att stilla stormen.

Derpå tog han ordet.

— Andreas Ek, innan vi skrida till domens fällande, hvars utgång icke lär vara tvifvelaktig, frågar jag dig för sista gången: Ångrar du din gerning?

— Nej! — svarade mördaren lika bestämdt som de förra gångerna.

— Vet du att domen går på lifvet?

— Ja!

— Och du fruktar icke att möta den Högste domaren?

— Nej! Jag hoppas få det!

Domaren röck af sig pince-nez'en och betraktade mördaren med en närsynts genomträngande blickar.

— Har du ingenting att anföra till ditt försvar?

Mördaren tänkte ett ögonblick; derpå svarade han såsom med en uppstötning, likgiltigt, som om det var just detsamma:

— Nää!

Då vände sig domaren till nämden för att få dess bekräftelse på, att förhöret var afslutadt och att domen kunde fällas, framställande den frågan, om ransakningen skulle anses tillfyllest.

— Herr lagman! Jag begär öfverläggning, — tog den uppmärksamme nämdemannen ordet.

Presten och läkaren reste sig för att gå ut, då domaren tog ordet.

— Tillåter nämden att, med fästadt afseende på det vigtiga fallet, herr pastorn och provincialläkaren må anses såsom adjungerade ledamöter och sålunda få stanna?

Nämden bejakade anhållan, och länsmannen satte sig i rörelse för att utrymma salen från obehöriga.

När detta var gjordt och tystnad inträdt, vände sig häradshöfdingen till nämdeman Olsson:

— Hvad har nämdeman att andraga?

Den hvithårige sextioårsmannen, nämdeman sedan tjugofemte året, ledamot af förre bondeståndet och lagutskottet, reste sig och svängde sin pince-nez, det nya landtmannapartiets fälttecken, under det han tog till ordet:

— Herr lagman, mina herrar! Det må ursäktas mig, att jag icke i alla punkter kan dela domarens mening i denna rättegång, som synes mig af mindre vanlig beskaffenhet, då jag sett många dylika, men icke någon sådan som denna. För det första vill jag dock säga på förhand, att mina invändningar mot ransakningen icke gå ut på att söka förmildrande omständigheter, då dessa endast skulle leda till straffets förvandling från döden till fängelset, då ju mördaren efter allt hvad som framkommit, sjelf synes finna döden lindrigare än fängelset, och icke heller är det min afsigt, att söka göra troligt, det mördaren icke begått mordet, hvilket dock kunde varit fallet, enär icke utrönt blifvit, att icke den mördade ljutit döden i följd af misshandel med berådt mod, hvilket brott under synnerligen förmildrande omständigheter kan botas med endast fyra års straffarbete, hvilket för en fyrtiosjuårs man, som kunde lefva i tjugo, trettio år till, icke är så likgiltigt. Jag vill endast genom min anhållan om öfverlägg-

ning få in i protokollet de sannolikheter, som kunna freda mördarens eftermäle, hvilket icke är utan sin vigt för sonen, som skall ärfva namnet och veta ryktet om den som var hans far, och på samma gång få uppmärksamheten fästad på några åtgärder i rättegångsordningen, som kanske kunna vara påkallade af tidens sträfvan till noggrannhet i proceduren, och jag tror, utan att vilja underskatta domarens goda vilja, att härvidlag mera omsorg blifvit lagd på att konstatera, det brottet egt rum, än att söka motiven till brottet, och det torde väl få anses ändock att bevekelsegrunden till våra handlingar må väga något, icke i lagens vågskål, utan i allmänna omdömets, som kan vara vigtigt nog.

— Får jag lof! — afbröt domaren, och då nämdemannen tystnade, talade häradshöfdingen. — Nämdeman ville sålunda i den mördades handlingar söka bevekelsegrunden till mordet, men som man ej kärar mot död man anser jag invändningen obefogad.

— Förlåt! Jag vill inte göra advokatyr, det hörde lagman nyss, då jag förbigick vissa svagheter i bevisföringen, men jag vill kortteligen svara: att död man äfven kan spela rol, såsom i dödsbokonkurs och urarfvagörelse, men jag vill lemna äfven det medgifvandet, att vi ej få eller ämna kära mot den döda, som ju ej kan föra talan, och då man ej får tala annat än godt om den döde. Jag vill bara inskränka

mig till att anhålla det följande frågor framställas till mördaren — jag kallar honom mördaren på hans egen bekännelse, ehuru bevis saknas, att han endast är dråpare eller misshandlare — följande frågor:

Hur har mördaren kommit derhän att fatta beslut mörda sin hustru?

När började detta beslut fattas?

På hvad grund tror anklagade att detta besluts fattande började uppstå?

Sedan dessa frågor blifvit besvarade, skulle jag önska att vittnen hördes, hvilka kunde jäfva eller styrka anklagades utsago.

Häradshöfdingen gnuggade ögonen som om han ville ur hufvudet ta bort något sand eller smolk, som kommit in i tankemekanismen och hindrade gången. Derpå svarade han:

— Antag att dessa frågors besvarande skulle komma att kasta skugga på den aflidna!

— Så kom det kanske litet ljus öfver mördaren, som också skall dö, och om hvilken döde det ju vore väl att man kunde få lof att tala litet godt, efter som det endast får talas godt om döde. Det är derför också jag bedt få dessa frågor framställda.

Pastorn gjorde min af att få yttra ett ord, och hans stumma önskan beviljades.

— Det ligger i menskliga naturen ett starkt begär att få skylla ifrån sig, och jag tror att genom de framställda frågorna mördaren begär-

ligt skulle fatta tillfället att få kasta skuld på den döda, som icke kan försvara sig, och som vi derför måste anse oss förpligtigad att försvara.

Domaren tog återigen ordet, oaktadt nämdemannen gjorde min af att vilja svara.

— Änskönt jag biträder herr pastorns mening, kan jag icke lagligen neka nämdeman Olssons anhållan att få frågorna framstälda, och för att få ett slut i saken, som icke synes mig mörk, må vi skrida till sista handläggningen af målet.

Länsmannen fick en vink, och mördaren fördes in, åtföljd af folkmassan.

Det började nu lida åt middagen och solen kom stötvis in i salen, när de stora ulliga strömolnen jagade förbi, ibland lemnande rummet i halfskymning. Menniskorna började se trötta och hungriga ut, och sjelfva den anklagade tycktes längta efter slutet, huru sorgligt det än kunde bli.

— Andreas Ek, — tog domaren upp, — kan du säga mig, hvarför du mördat din hustru?

Ek tänkte länge; derpå svarade han:

— Nej, det kan jag inte.

— Hvarför inte? Vet du det inte, mins du det inte, eller vill du inte säga det?

— Det är så långt sen dess.

— Menar du, att det är så länge sedan du fattade beslutet?

— Ja!

— Hur länge var du gift?

— Sjutton år!

— När började ditt beslut att döda henne?

— För sex år sen.

— Hur började det?

— Jag fick hat till henne.

— Hvarför?

— Det... kan jag inte tvingas säga.

— Jo, det kan du; lagen tillåter icke att pina någon till bekännelse, men om half bevisning finnes, kan domaren »försöka med svårare fängelse».

— Det är tortyr det?

— Du har endast att svara, icke fråga. Nu frågar jag: hur uppstod ditt beslut?

— Det är svårt att nu säga, — erinrade Ek sig fram, — för det kom så efter hand. Men det mins jag, att jag först längtade att ha henne undan; sedan tilltog denna längtan, så att när vi för fem år sen stod vid tröskverket hos grannen, längtade jag att se hennes finger först mellan hjulen, sedan hennes arm, hennes kropp, och jag tyckte att jag skulle skrattat om jag sett henne komma fram på andra sidan som en sill. Men jag ville inte göra't sjelf, längtade bara att få se det gjordt. — Så gick åren, och så började jag längta att få göra det sjelf. Jag bad Gud bli befriad från tankarne, men de blefvo der. Och så kom de allt starkare, tills de kommo som en order från

tjensten. Det måste göras. Och så klarnade det, år efter år, tills jag fick det för mig, att om jag ej gjorde det, hade jag försummat något som måste göras. Det är då det gror i mig, att jag skall slå sönder hennes kropp och bära den till latrinen — der ville jag ha henne — hvarför, det vet jag inte, jag tyckte bara att hon skulle vara der! Och så gjorde jag det, och fick frid!

— Nå, men säg nu, — stälde domaren försigtigt sin fråga, såsom om han fruktade svaret; — säg nu, hvad hände för sex år sen efter som ditt beslut började fattas just då?

Mördaren tänkte en stund; derpå svarade han:

— Jag vet inte att det hände något särskildt det året.

Pastorn som hela tiden suttit orolig, att mördaren skulle begagna de utlagda bryggorna att skylla ifrån sig, andades lättare när ransakningen dog bort af brist på materiel till frågor, och domaren som funnit sig uppfylt allan rättfärdighet när nämdemannens frågor blifvit framstälda, tog tillfället i akt att förklara sessionen slutad, och att domen skulle falla inom åtta dagar.

* *
*

Om eftermiddagen samma dag sutto rättens ledamöter och adjungerade jemte nämdeman Olsson i prestgården och drucko kaffet efter middan. Doktorn och nämdemannen hade satt sig afsides i en fönstersmyg och pratade med låg röst, att icke de skulle höras af de andra.

— Det är märkvärdigt i alla fall, — sade nämdemannen och tummade den gula fotografien af den mördade; — det förefaller mig så underligt när jag ser denna här bilden och erinrar hvad medicinalrådet skref om det han kallade brottslingstypen: oproportionerligt litet kranium, skefögdhet, brist på symmetri, öronen för stora och utstående. Och vet doktorn hvad: jag kände menskan i lifvet. Ja, Gud förlåte mig, nu rinner det upp för mig: hon väfde åt hustru min om vintrarne, och hon satte alltid upp garnet galet i färgen.

— Hörde hon illa också? — frågade doktorn djupt intresserad.

— Ja, om det var det eller något annat, men aldrig fick man ett svar, som passade till frågan.

— Då slår det in då! — höjde doktorn rösten, sprang upp från stolen och satte sig igen. Derpå fortfor han hviskande: — det var hon som var brottslingen. Men säg, hvad tror ni har händt derute på skäret; hvad tror ni om saken?

— Ja, kära doktor, hvad menskorna föra för lif derute i ensamheten, det är inte godt och säga, och sjutton års äkta lif på tu man hand, det går aldrig bra. Ja, jag vet saker derute, jag vet saker . . . ja, ja! Man har ju sett menskor i sjönöd äta upp hvarann, och man har hört om brott, som man inte kan tala om i folks sällskap, der tillfälle och omständigheter gjort det mesta. Derute på kobbarna i alla fall, der händer mycket saker, som man aldrig får reda på, och hvad som händt härvidlag, se, det var just hvad jag ville veta, men inte fick. Men riktigt var det inte! Det vill jag svära på!

— Men hvarför säger då mannen ingenting? — frågade doktorn. — Kan ni förklara mig det!

— Förklara kan jag inte, men det är så sed, folktro, vidskepelse, hvad ni vill, att mannen aldrig talar på hustrun; men ni skulle höra kärngarne när de kommer ihop! Ni skulle höra dem! herr doktor.

— Det vill således säga, att denna man till en viss grad faller offer för sin vidskepelse.

— Det skulle kunna sägas! Men utrota den om ni kan.

* * *

Åtta dagar senare dömdes Andreas Ek för öfverlagdt mord på sin hustru till lifstids fängelse. Hofrätten stadfästade domen och mördaren vägrade envist söka ändring.

Nämdemannen erbjöd sig söka resning i målet och få vittnen hörda, men Ek vägrade alldeles bestämdt, och hotade att hämnas i fall någon gick och nosade i hans affärer.

VIDSKEPELSE.

Det hade varit temligen fridfullt på ön i långa tider, oaktadt öbons begifvenhet på att vara partikularist. Inga slagsmål, knappt ett snatteri, inga oäkta barn utan far. Lite fylla någon gång, gräl, kif, afund och andra små menskliga svagheter som icke kunde uteblifva, afbröto blott dygdernas enformighet. Men så kom det ett rötägg i granngården i form af en ung båtsman, och friden var slut. Det var en lång räkel, med ett ohängdt utseende, skänklar och näfvar af oroväckande kaliber för pojkarne, som anade den förfärlige rivalen på kärlekens marknad. Det var också en hund att gå på sin lefnadsbana, åtminstone när han var i land, men det fans de som påstodo, att han inte var så styf, när han var till sjös. Han hade

en otäck vana att ta för sig, hvad som honom lystade, utan att fråga om lof, och sin vilja satte han till allenagällande lag hvart han kom. Det var den aldra oförskämdaste lymmel de hade sett på orten. Han gick in i stugan och slog sig ner vid bordet; tog maten ur mun på bond, tog bort flickorna för pojkarna och drog sig inte för att ligga qvar, bara han fann det bäddadt och dukadt.

Och eget var att se hur allt böjde sig för honom. Icke derför att han var starkare än de andra tillsammans, för han var endast en pojke på tjugotvå år, utan derför att han var så oförskämd.

Det fans bara ett äppelträd på hela ön, och det stod nere i Carlssons äng. En vildapel var det som någon en gång roat sig med att ympa. I år hade den emot sin vana satt en massa frukter, röda kantäpplen, som Carlsson skulle gömma till jul och nyår och hvilka utgjorde föremål för öbornas beundran och stilla afund.

En söndagsmorgon i slutet af augusti fann Carlsson trädet beröfvadt alla sina äpplen; hvart enda ett var weg och man såg qvistar och fruktsporrar afbrutna och sållade på marken.

— Det har pojkarne gjort! — uttalades den allmänna meningen. — Men säkert på Kalles inrådan.

Hvad kunde man göra åt den saken?

— Ta och klå honom! — rådde bond.

— Klå? Nej fan!

Och Kalle han gick der och slog hela söndan för flickorna, och såg fräck ut. En gliring fick han då och då, men det besvärade honom inte, utan han slog sig ner och åt och drack som om ingenting hade händt af natur att kunna störa friden.

— Hvarför klådde de honom inte? — frågade en herre, som bodde på sommarnöje och i hvars öllår Kalle gjorde inbrott när han var törstig i halsen. Det var derför att han var en kronans karl, och kronan var någonting oförklarligt heligt. Kronan på tullflaggen, denna runda metallmössa, symboliserade magt och myndighet, kronan i Kalles blanka knappar, i mössan, var mandarintecknet och skyddade mot stryk, som stål mot onda andar. Folk gick in till kronan som in i ett riddarhus, skatten betalades in till kronan som till en stor herre den man ej kunde snyta utan att bli en förderfvad menniska, och kunglig majestät och kronan var en del af det högsta väsendet, som ingen kunde rätt definiera, som ingen sett men alla visste att de funnos.

Det var derför båtsman inte fick smörj, fastän han stulit äpplena.

Uppmuntrad af framgången, blef Kalle allt vildare och djerfvare. Han bröt inte lås, men

han gick igenom takstolar, han stal inte pengar, för det var farligt, men han tog ut natura-prestationer, friheter, förmåner.

Numera när man hörde hans hojt ner i sundet då han om qvällen kom på besök, så darrade menskor och djur, och när han trädde upp på gården helsades han som allas naturlige herrskare om ock med afgjord ovilja, som han icke låtsades se. Qvällen förut hade han stulit en skinka, och gubbarne hade rådslagit om hvad som borde göras. Anmäla honom i tjensten ville ingen, för det var både skamligt och tidsödande och, hvad värre var, farligt.

— Kom inte åt honom, för då sätter han eld på logen! — sade den äldsta.

— Då skall han väl in åtminstone! — tröstade en annan.

— Hvad äro vi hjelpta med det om han kommer in, logen bygger sig inte upp igen för det.

Det var rigtigt anmärkt, och Kalle gick fri som vanligt.

Och så blef det dans på logen! Och så söps det, och så slogs det, så att på morgonen låg dragklaveret i bitar kring backen ibland rifna trasor af kläder. Johansson, gårdsdrängen, hade till och med gått alldeles naken, bokstafligen utan en tråd på kroppen, ur vilddjurets händer, som hade till egenhet att rifva fiendens kläder i remsor af den kullslagne och

öfvermannade. Efter kalabaliken hade en razzia egt rum i alla gårdens visthus, och slutligen hade banditen gått in i lagår'n och tagit äggen från arrendatorskans höns, stuckit af in i hagen och druckit ur äggen som en korp, så att man såg skalen ligga i en hög på berghällen.

Men nu var det något särskildt med äggen; och att trefva ägg från andras höns ansågs som ett nidingsdåd af värsta slag, kanske derför att den egodelen låg oskyddad som åkern och öfverlemnades med förtroende åt allmänna hederskänslan.

Derför och kanske äfven derför att hustrun räknade äggen som sitt förvärf och de gingo som reda pengar, blef hon alldeles »vill» när hon fick reda på strecket, och hon ref upp himmel och jord, skälde ut karlarne för att de voro så fega att låta sig hundsvotteras af en gröngöling. Gubbarne sutto verkligen på bänkarne i stugan och skämdes, fullkomligt rådlösa och magtlösa, under den skur som hälde öfver dem från qvinnans fräsande läppar.

— Och törs inte ni, — slutade hon, — så ska jag ge honom när han kommer.

Kalle kom, fräck, osnuten, blek om nosen och grön i ögonen.

— Hvad har du gjort af äggen, pojke! — öppnade madamen sitt förhör och ställde sig bredbent framför banditen.

— Inte har jag tagit några ägg, inte! — flinade nidingen.

Och i det samma small en örfil, som när man slår en uppblåst kryddbopåse mellan händerna, ett skott rent af, för den straffande handen hade fällt sig in öfver örats kavitet, så att man ville vänta sig se hjernkalotten lyftas och ögonen krypa ut.

Kalle förde sin högra hand först till örat som om han känt efter om hufvet satt qvar, derpå, och med gnistrande ögon lyfte han den i höjd mot den lågväxta qvinnans ansigte, för att klämma till. Men armen stannade tvekande i gesten och i nästa ögonblick flögo alla männen upp från bänken och uslingen låg på golfvet med näsan i en blodpöl.

— Slår du en qvinna, — skrek bond sjelf, alldeles hvit, mera af fruktan än fasa för ett helgerån.

— Ser du nu, din lort, att jag kunde klå dig! — bröt madamen lös, troende att hon varit den starkare, och med den afskjutna trätoffeln klappade hon om den öfvermannade, medan karlarne höllo honom i svångremmen.

Och när afbasningen var slut, röcks lymmeln upp, och efter ett sista hagel af orrar om öronen och med en stöfvel i ändan kom han ut genom dörren.

Kalle syntes aldrig mer på ön, som var befriad från sin drake.

Han skämdes öfver att ha fått stryk af en qvinna, som var honom underlägsen, men han ville icke tillskrifva henne annan öfverlägsenhet i bataljen än den att han inte fick slå igen.

— Annars skulle hon fått se på! — menade han. — Och hvarför han inte fick, det visste inte fan!

Sen den dagen sofvo bönderna i lång tid bara med ett öga, för de väntade få se halmstacken brinna, och madamen gick aldrig ensam i lagården om aftonen, när hon skulle trefva ägg.

HÖJER TAR GÅRDEN SJELF.

Nu skulle de få se på annat, när Höjer kom sta, och efter modrens död tog vid gården. Han hade nemligen gått som dräng åt styffadren och haft hårda dagar som han tyckte, men nu när han fått tömmarne och hade gubben på ett litet undantag, skulle han lefva Herrans glada dagar.

Så började han vårarbetet och satte drängarne till sysslor, men sjelf skulle han moja sig på ejdersträckten som nu drog öfver yttre skärgårn på väg norrut.

Och när han kom hem, så var det ingenting uträttadt, jorden hade varit för sur, oxarne för illa vinterfodrade, redskapen i olag, och Blomqvist, styffadren, hade tagit harfven för sin räkning efter som han hade den tillsammans med Höjer. Det var sjelfva olyckan att de

skulle ha något tillsammans, och än värre när de skulle göra något tillsammans, för då blef det rakt ogjordt.

Höjer väsnades, men de rackarpojkarne kunde svara så behändigt på allting, så det var inte värdt att söka sticka dem.

— Stanna hemma, du, så blir det något gjordt, — sa gubben. — Sjelf är liksta dräng.

Ja, men se det var just att slippa vara dräng som lockade Höjer mest, och nu fick han känna på att vara både dräng och herre på en gång. Tänka ut för alla, och ta i för alla. Och när styffadren satte sig på tvärn, så blef det rent illa. Skulle Höjer ha oxarne om dan, så skulle gubben också ha dem, och som han var först uppe om morgnarne, så tog han kräken bara, och så gick hela Höjers arbetsplan åt skogen. Och så gick gubben och satte upp folket, och tubbade dem, så att Höjer inte hade några händer med dem.

På sommarn tog det till, när studenterna kommo och hyrde sig in. Då skulle pigorna sitta och hänga på verandan och dricka punsch halfva natten, och håken vet allt hvad de gjorde för styggt, men när de sen skulle upp och mjölka om morgon så sof de; och när de stodo vid spiseln så nicka de till, och allt som skulle göras blef illa gjordt.

Höjer skulle ta itu med dem, och förbjöd dem slinka med herrarne, utan de skulle sofva

om nätterna. Men då svarte pigorna som så (som de lärt af herrarne som voro mycket frisinnade om somrarne): att dagen var husbondens, men natten var deras, och de gjorde hvad dem lyste, när solen gått ner.

— Det må ni göra, — svarade Höjer, — men på ett vilkor: att ni gör ert arbete för mat och lön om dagen. Kan ni svira om natten och arbeta lika bra om dan, så må ni det! Men kan ni inte det, så ni inte gör rätt för er, så må ni gå er väg!

Det kunde de naturligtvis inte, men nu ansågo de sig ha rätt att svira om nätterna, helst det var ytterst svårt att kontrollera deras arbete om dagen.

Höjer tröttnade och förehöll en dag i lindriga ordalag de lärda herrarne det orätta i att förstöra folkets arbetskraft.

— Ja, men de ta ju ingen tid ifrån er, — svarade herrarne.

— Men de ta den kraft jag eger fordra, efter som jag föder dem, — svarade Höjer; — och jag är inte betjenad med dåligt arbete lika bra som med godt; och det var inte lönt för mig att komma sta och ge dem sämre kost för sämre arbete, för då klaga de, och ge mig dåligt rykte.

Nej, det förstod inte herrarne, och man skulle vara »menniska» mot sina tjenare också!

Så kom drängarne och skulle ha danser om qvällarne, för att locka pigorna till sin kant. Och då tog de och bar ut tröskverket för att få logen utrymd. Men när sen tröskverket fick stå i regnet, så kuggarne svälde och axlarne rostade, då blef Höjer rasande och förbjöd den eviga dansen. Det var dock det sämsta han kunde hitta på, för sen blef pojkarne alldeles vilda. Och hvad de kunde finna ut bara, för att komma ifrån arbete!

En dag körde de sönder välten i fyrsprång öfver ett dike. De visste nog att sme'n bodde en half mil borta, och att det tog ett dygn att ro dit och komma hem igen, och när de ville ha en fridag på sjön, så styrde de om att någonting gick sönder. Inte kunde de hjelpa det, inte. Och det var inte godt att komma på dem, heller.

Skulle det dras not, så var det bara att knipa fram med bränvinet annars gick fisken ut ur kilen. Och se, inte rådde drängarne för att inte fisken gick i noten! Men bara det lukta aldrig så lite bränvin af dem, så kom det alltid någon fisk.

Det var som förgjordt för Höjer, och aldrig vågade han mer ta sig en fridag på skytte, utan måste ligga i jemt och samt. Och när han såg gubben komma hem med foglar lite emellan, så sved det i honom.

— Jojo, känn på du, — sa styffadren.

— Ja, förlåte mig, men jag tror ingen har det så bra som den som tjenar! — mente Höjer.

— Jo, du sa annat förr, du, men du visste inte bättre!

Så gifte Höjer sig på försommarn, och gubben strax efter. Då blef det en ny visa med qvinnfolkena, så ettrigt, så ettrigt. Och gubbarna retades i lufven på hvarann. Men styffadren som var den slugaste gick alltid ifrån saken med vinning.

Skulle Höjers piga gå och mjölka på skogen, så lät gubben henne först ropa i hop alla korna till fållan, och på det vann hans piga en half timma.

Inte kunde hon hjelpa det, att korna följdes åt, och det var småaktigt af Höjer att se på sådant.

Höjer ville inte vara småaktig, och fastän han tyckte att pigorna kunde skifta med göra't, så lät han saken gå sin gång.

Men hatet började gro mot gubben, och fastän denne nog var en spjufver, förstås, så var han inte skuld till allt. Bra mycket i alla fall. Och af allt som de hade tillsammans förstod han att klå åt sig, der något var att vinna, att skudda af sig, när det ålåg honom något.

Slutligen blef Höjer ledsen på alltihop när han såg att han hade det sämre nu än förr, och till den fjortonde mars hade han i all tysthet tagit sig en arrendator.

Nu var det Höjers tur att skratta. Arrendatorn var en rifvande karl, som gick utanpå styffadren flera gånger om.

Och snart stod det kalabaliker utan ända mellan de två gårdsbrukarne, så att ön slutligen fick namnet lilla helvete. Höjer åtog sig först att göra dagsverken åt arrendatorn, hvilket man fann litet bakvändt, men det brydde bond sig inte om. Nu gjorde han inte mer än han ville och lät de andra kifvas. Och det kunde de!

Först när arrendatorn märkte, att hans piga fick drifva alla korna i fållan, så sa' han ifrån att det skulle skiftas. När inte det hjelpte, så befalde han sin piga att drifva de andras kor i sjön, ut på kobbarne, hvart som helst.

Och se det halp!

Derpå tog han upp stängselfrågan, och nu blef det advokatyrer i oändlighet. Men arrendatorn visste bot: stänger inte ni, så öppnar jag! Och så öppna han, så dragoxarne gick midt igenom gubbens skötar som hängde på gisten.

Och så blef det stängdt!

Skulle de så broa dikena! Gubben ville inte lägga bro, fastän det bara var några syllar. Godt, då gjorde arrendatorn sig en bro, som han tog bort när han begagnat den.

Det fans bara en brunn på gårn, och vid den lade sig gubbens qvinnfolk att tvätta!

Qvinnorna skälde en hel eftermiddag, så de voro ultramarinblå i ansigtet, medan arrendatorn stod i slöjdbon och snickrade en brunnslucka, som han täckte karet med, och satte hänglås för. Och så var den saken till ända.

Men sen gick gubbens qvinnor och stack arrendatorns bästa ko i jufret så hon sinade.

Hvarpå arrendatorns qvinnor släppte ut gubbens höns, så räfven tog sex stycken på en natt.

Det var ett krig på lif och egendom och Höjer spelade den icke vackra rolen af angifvare och spion. I stadigt vänskapsförbund med arrendatorn, gick han denne tillhanda med alla upplysningar som kunde tjena i såväl anfall som försvar mot den gemensamma fienden.

Och nu på hösten hade han uttänkt en hufvud-aktion, som skulle ge styffadren knäcken. Gubben hade nemligen ytterst liten slåmark och måste alltid ta sjöfodret, vassen i viken, med i beräkningen för att få sina två kor med lifvet igenom vintern. Nu var icke sjöfodret undantaget i arrendekontraktet, utan var allmänning, så att hvar och en tog hvad han ville; dock hade man en tyst öfverenskommelse att sjöslåttern företogs på en utsatt dag; men som denna klausul ej fans i kontraktet, beslöt Höjer sätta lusen i örat på arrendatorn, en dag då gubben skulle bort på en auktion.

— Ta för dig du, annars tar den andra alltsammans, — undervisade Höjer arrendatorn, som inte rigtigt ville på affären. — Om inte du tar först, så tar han först!

Det var ett skäl! Och samma morgon som gubben rest bort, satte arrendatorn alla män och qvinnor i verket. De gingo naturligtvis rundt kring stränderna och rakade af hvartenda strå som kunde åtkommas, så att den som ville ha något med, måste ut i vattnet och gyttjan, och fick ändå bara vassvippor, som inte något kreatur ville tugga.

När gubben kom hem i sin båt och såg viken ligga som en slagen äng, blef han alldeles galen, och som han kände igen upphofsmannens finger, kastade han sitt hat på honom. Han blef desto vredare, som det var hans egen idé, att en natt göra arrendatorn samma spratt. Och hans enkla hämdeplan blef nu att nedlägga striden med denne, spränga förbundet och få anfallet gemensamt mot Höjer.

Till den ändan började han peka på små skrymslor i kontraktet, som Höjer hade hållit öppna åt sig för att vid behof sticka sig undan. Detta skulle nu ej inverkat på vänskapen mellan de båda, om ej arrendatorn redan förut tyckt sig märka att små fördelar tillföllo Höjer dem han ej skulle ha haft, men nu när någon pekade på det, så stack det i ögonen. Olyckan ville också, att Höjer om dagen varit ute och

satt flundernät på arrendatorns bästa grynna, och detta hade han enligt kontraktet endast begränsad rätt till, i så måtto att, som orden lydde, husbehofsfiske vore gårdsegaren ej förment i hvilka vatten han ville. Nu kommer arrendatorn och finner grundet upptaget af inte mindre än trettio nät, så att all sättning blef honom omöjlig, då grynnornas antal och gifbarhet voro begränsade.

Det var eld på kruttråden, och hemkommen började det puttra och fräsa.

— Hör du Höjer, du; du går och sätter före mig så jag inte kan fiska.

— Nå, det får jag väl, — svarade Höjer.

— Nej, trettio nät är inte husbehof; jemka dej dän du bara!

— Det vet jag visst det, när det inte står i kontraktet hur många nät det skall vara.

— Jaså, du talar ur den ton! Vet du af, att du har släppt tre kor på skogen, när du bara har lof till att släppa en.

— Nå, hvad skulle det göra då, när skogen är så stor.

— Haha; vi ska inte vara småaktiga då! Bra! Vi ska komma ihåg det!

Följande morgon stod Höjer på vedbacken när arrendatorn kom fram, och med en till utseendet oskyldig min frågade:

— Hör du Höjer, du!

— Jo! Här är jag!

— Jag behöfde några spadskaft, och dem får jag väl ta på skogen?

— Jo, det går an, bara en tar vackert, så!

Arrendatorn fick båda drängarne med sig och fälde hela öns lilla aspbestånd, hvar på han lät såga och grofhugga spirorna. Höjer hörde nog att det braka och dåna bort om hagen, men han gaf sig inte tid att gå och se efter hvad som stod på. Det fick han dock klart för sig när folket kom hem med lass efter lass med aspstockar.

— Ja, men du är vådlig i alla fall, som har tagit dän alla asparne, som jag skulle ha till löftägt åt fåren, — vojade sig Höjer. — Och hur många spadskaft ska det bli af det der, måtro?

— Åh, det sträcker sig väl till en tre dussin! — svarade arrendatorn.

— Ja, men jag bad dig hugga vackert!

— Nå, är det inte vackert då! Och för resten sa du inte hur många det skulle vara.

Dermed var revanchekriget å ömse sidor i gång, och styffadern spelade nu djefvulens rol, som gick och blåste på lågorna. Han prickade ut timmer och båtbord åt arrendatorn, pekade på bästa löftägten, lärde honom att pressa musten ur sina kontraktsenliga förmånsrätter och vränga lag, så att Höjer fick likafullt ett trassel som han aldrig drömt.

Så började arrendatorn nyodlingar, sedan han förmått Höjer att gå med på en part af kostnaderna. En rothuggare tillkallades, som svedde och högg och det ena stycket efter det andra togs upp. Men nu bestämde kontraktet, att gårdsegaren skulle hålla fall för åkrarna, och Höjer befann sig en dag invecklad i större sprängningsarbeten som kostade kontanta pengar.

— Det får du igen på odlingen, — narrade honom styffadern.

Men arrendatorn hade bara femårskontrakt han, och efter allt krångel han haft, började han packa in för att draga dädan. Och derför satte han till alla krafter att suga ur jorden hvad han kunde; låg efter Höjer som en igel, studerade kontraktet om nätterna och klämde sedan till allt hvad han kunde.

Höjer blef snart ledsen och tog plats som båtbyggare på en grannö för att vara ifrån alltsammans. Men då blef det sju gånger värre; och hvar gång han kom hem hade hans hustru något nytt sakeltyg att förkunna.

Andra året kunde inte arrendatorn göra rätt för sig: odlingarne hade kostat så mycket, fisket var dåligt, och i stället för att be om anstånd, hotade han Höjer med process för att han narrat honom in på vilkor som han inte kunde gå ut med. Men processa var det sista man ville göra, för det var bara ting två

gånger om året, och om man också vann, så fick man ingenting der ingenting var att ta. Och mäta ut var inte heller lönt, der intet var att mäta, då ju Höjer sjelf var egare till alla inventarier och kreatur. Vräka kunde han inte, ty kontraktet var icke så stiliseradt, och under alla förhållanden var det lugnare att ha gäldenären under sina ögon än låta honom löpa sin väg och kanske aldrig få se honom mer.

Arrendatorn blef derför sittande, och nöd gick inte på honom, men på Höjer gick det hårdt, ty han hade ju afhändt sig nästan all sin egendom, och hade till och med gjort dagsverken gratis.

— Det här är då alldeles rasande, — menade Höjer, när nöden tvang honom att beklaga sig för styffadern. — Och aldrig har jag haft en glad dag sedan jag hörde upp att tjena. Då hade jag maten och inga bekymmer, men sen jag fick mitt eget, får jag gå dräng utan lön och se på hur andra äter mitt bröd upp.

— Ja, ser du, du har inte rätta förståndet du, — svarade gubben, — och den gång du ville snyta din arrendator, så lade du grunden till allt som händt dig sen!

Detta var delvis saken, ty Höjer var född till att tjena, men den som först brutit rätt och billighet, det var styffadern, och derför

tvang han de andra att bryta igen, såvida inte de ville gå under, och det ville de inte.

Ondt blef värre! För att knipa ut arrendesumman lade Höjer på sin arrendator nya onera, som denne sökte skudda af sig. Och snart upptäckte man att han gjort odlingarne på svindleri, så att han sålde veden som höggs vid rödjningen, och hvad värre var, sög den nya jorden läns, då han inte kunde gödsla den. Och det hade ingen beräknat, ehuru man väl visste, att boskapen knappt var tillräcklig för att hålla i stånd den jord som fans. Men arrendatorn gick lös på skogen med sina odlingar, som bara bestodo i att hugga och hacka, och så ta en hafreskörd mellan stubbarne, som snart grönskade upp som aronsstafvar. Och samtidigt föllo kreaturen i sin, oxarne magrade och gårdens bestånd var hotadt. Allt detta måste Höjer åse utan att kunna röra ett finger. När det stod upp ett stormgräl svarade alltid arrendatorn:

— Det står så i kontraktet.

— Ja, men det var inte meningen, — svarade Höjer.

— Ja men det står så, liksom det inte stod så att du skulle sätta trettio nät, när meningen var ett halft dussin. Orätt går igen! Skyll dig sjelf.

Efter de fem årens utgång hade Höjer måst taga hypotekslån för att muta bort arren-

datorn och rädda sin skog, men arrendatorn köpte sig en gård i grannskapet på besparingarne.

Och Höjer måste återigen ta gården och börja kampen mot tjenstefolket, som nu var värre än någonsin. Ibland tänkte Höjer sälja gård och grund, men det fans inga andra köpare än fattiga krakar som ville betala med inteckningar, naturligtvis löpande utan ränta. Att ta arrendator igen aktade han sig för, och det återstod sålunda inte annat än låta sig ätas lefvande af tjenstefolket.

— Ja, ser du min gosse, — sade pastorn, som blifvit anmodad afge utlåtande, — den som inte är skapt till herre, den blir aldrig herre.

— Ja, men herre Jesus, hur kan andra få bugt med sina tjenare, då?

— Ser du, det är deras hemlighet det! De äro väl så skapta, ser du!

Och dermed fick Höjer trösta sig, om det nu var en tröst att veta sig dömd till en undergång, som han ser dagligen och stundligen försiggå för sina ögon, utan att kunna hindra den!

SJÖNÖDSLÖFTET.

Vestman på Nedergårdsön hade gått med en skonare på Norge och kommit ända upp åt Lofoten. Der hade han träffat hvalfångare och förnummit ett och annat om fångstmännens sätt att ta hvalar med harpun. När han så kom hem till sin ö, rann den tanken på honom, att han skulle tillämpa de inhemtade lärorna på hemmavarande skälfångst, hvilken befann sig i stadigt aftagande på grund af bössknallarnes afskrämmande inflytande på de rädda djuren.

Till den ändan gick han tillväga på följande mindre välbetänkta sätt, med en utgång som hvarken han eller någon annan kunnat beräkna, och hvilket gaf anledning till ett äfventyr om hvilket ännu sagan lefver i skärgården.

En afton på eftervåren tog Vestman en flatbottnad eka och en pojke med sig ut till

yttre skären, der skälarne brukade gå upp och solbada sig. Till den märkvärdiga jagtens bedrifvande hade han medfört en uttergadd, hvilken eljes hade till ändamål att tjena vid uttagning af uttrar ur bergsskrefvor, och nämde tillhygge hade han på hvalfångarmanér fastgjort i fören vid en löpande vinda. Huru han skulle kunna nalkas de skygga djuren för att få håll på dem med den tillfälliga harpunen, det visste hvarken han eller någon annan, men är olyckan framme, menade hans vänner, så kan man sätta nät i vattentunnor. Fälttågsplanen var emellertid uppgjord så, att pojken skulle gå från land med bössan och Vestman sjelf smyga med ökan mellan iskakorna och der passa de flyende djuren, som icke kunde göra sig för brådt på den skrofliga drifisen hvilken packat sig invid stranden.

Nu hade han fått pojken i land just före solnedgången, och sjelf tog han till att ro med ett par ullstrumpor virade om årlommarne för att inte bullra, och med en hvit skjorta öfver kläderna för att inte synas. Och i skygd af kobbranglet och packisen råkade han ro upp sig under vallen, der en bresch visade hvar djuren gått upp och der de sannolikt måste ge sig ut, då ingen vak fans.

Vestman satt der väl gömd och höll gadden i högsta hugg lyftad, så länge att han frös om fingrarna och började grunda efter, om inte

det gamla sättet med lodbössan vore enklare. Skälarne voro der, det var inte tu tal om det, och han hade hört dem ge skall, men att de skulle just välja den här vådliga stråten för att komma i vattnet, det var den stora frågan.

Knall! hördes det i land bakom tallarna, och så pep det i luften och sa sqvatt ut i sjön, och derpå blef ett blåsande och nysande, och så ett traskande på isen, som när nakna menskor springa på ett kammargolf.

Innan Vestman hann få redigt för sig hur dum hela tillställningen i sjelfva verket varit, stack ett lurfvigt hufvud ut genom breschen, reste sig och störtade i vattnet, men fick verkligen gadden midt i det tjocka. Och i ett huj löpte linan ut; båten fick en knyck så att jägarn ramlade ner på akterbotten och så bar det af med god gång till sjös.

Det blef åka af!

Vestman tyckte först det var nytt och roligt och tänkte på hvilken förträfflig jagthistoria det skulle bli; och bytet ansåg han sig ha i handen. Men så fick han se att kobbarna dansade förbi och sin egen stuga försvinna.

— Farväl, så länge, — nickade han åt stranden, — kommer strax tillbaka!

Det röck och knöck i båten, men någon fara syntes inte vara för handen ännu, förrän de kommo ut i sista stenarna och släppte landkänningen. Der gick det lite sjö och solen

tycktes ha gått ner, ty det såg ut som en svart rund skifva derute.

— Ett stycke till, så kapar jag i värsta fall, — tänkte Vestman.

Och så bar det af igen. Men nu tog ekan till att slingra. Sjöarna lågo mot och båten doppade redan nosen.

— Lite till! — tänkte Vestman, som ogerna ville skänka sitt säkra byte och få ett snöpligt slut på en så vacker början.

Sjön ökade och stjernorna tändes på. Ännu kunde han dock se yxan, som låg framme i fören och som var hans hopp, när det gick för långt.

— Gå på du, min gubbe, du är väl snart trötter, om jag känner dig rätt! — muttrade den utfrusna jägaren, som längtade komma till årorna för att bli varm i kroppen.

I detsamma kände han vått om fötterna och hörde båten skrapa i botten.

— Lägg af då, — kommenderade han sig sjelf, reste sig för att ta yxan och kapa, men satte sig ögonblickligen ner igen. Ty i och med detsamma han lemnade sin plats drog skälen ner nosen på ekan.

Efter ett par fruktlösa försök att krypa fram i fören, insåg han det nödvändiga i att bli sittande och att han var lemnad i djurets våld, beroende af detsammas nyck huruvida han skulle gå i qvaf eller komma hem.

Nu hade det upphört att vara roligt, och ett stilla allvar sänkte sig öfver den modstulne jägarens sinne. Men för att ge sig mera mod än han egde, tog han till sig en åra och stack ut akter öfver, inbillande sig att han styrde. Men det gjorde han inte, för det gjorde djuret, och det styrde alltjemt rakt ut till sjös.

— Kommer jag ifrån det här, så djefveln anamma . . .

Skälen gjorde några slingerbultar och svordomen afbröts, ty åran måste tas in och öskaret fram, att få vattnet ur båten.

När den var länsad, stack han ut åran igen, och det kändes genast lugnare, alldeles som om han verkligen suttit och styrt.

Men nu hade stjernorna slocknat af och det kom regnstänk blandadt med snö, så att Vestman snart inte såg yxan mer, utan fann sig omsluten af ett grått töcken på alla håll. Och framåt gick det, framåt, men vinden tycktes kantra om, ty nu lågo sjöarne på half sida mot; och den kantrade undan för undan.

Nu blef han rädd! Och medan öskaret gick igen, tänkte han på hustru och barn, på gård och grund och redskap, och så på evigheten som stundade med all säkerhet; tänkte på, att han inte varit i kyrkan på — ja hur många år, det mindes han inte, men det var inte sedan året då koleran gick — och att han inte varit till skrift — nu skrapade läsud mot drifis.

Herre Jesus! Jag fattig syndig menniska! — Det var bortglömdt alltihop . . . Fader vår som är i himmelen . . . ske din vilje såsom i himmelen . . . inte den heller! . . .

Hvilka långa timmar, och så många sen; flera behöfdes inte för att komma öfver till Åland, med den här vinden; men kom drifisen, då måste han följa ner till Gotland eller komma in i Finska viken! Men innan dess skulle han vara ihjelfrusen.

Han kröp ner på botten af ekan för att söka skydd för den kalla blåsten, och när han kom på knä, så kunde han hela Fader Vår, och den läste han väl ett tjog gånger; och för hvar gång han kom till amen, skar han med fickknifven en skåra i suden. Och när han hörde sin röst, blef han lugnare, för det var som att tala vid någon, och som om någon talade till honom, och orden väckte minnen om en massa menniskor samlade i kyrkan och hvilka han nu såg framför sig, tröstande, förebrående. Der såg han Gelingarne, som han varit ute med förliden och tagit upp smideskol med efter den sjunkna briggen, som inte var alldeles rigtigt, men kunde försvaras; der såg han — nu röck det i linan föröfver. Herre Jesus, Guds son, kommer jag ur detta med lifvet, så lofvar jag, så sant Gud lefver, en ny krona med sju pipor af rena silfret — det är hela barnaarfvet — till kyrkan — rena

silfret — Herren välsigne oss och bevare oss, Herren upplyse sitt ansigte öfver oss och vare oss nådig . . .

Genom dimman syntes ett ljus, rätt förut, stort, men suddigt som en hornlyktas!

— Det är Hangö fyr på Nyländska kusten! — tänkte Vestman. — Kunde väl tro att vi hållit på i tolf timmar, för det var långt som en vecka!

Nu kraschade det igen under ekan och den stod tvärt still, så att Vestman flög framlänges öfver botten, och så blef det still.

Hur långt kunde det nu vara till fyren på en höft? Halfannan mil! Och nu förmådde han hvarken komma fram eller tillbaks! Det var värre än någonsin, ty bara han rörde sig i båten så vickade den.

Vestman satt der han satt, och han väntade få se soln gå upp och dagen skina i öster, och han frös, och han bad Gud, och han lofvade och svor alla dyra eder om silfverkronan, som skulle få kosta två hundra riksdaler och vara kontrollerad, och sju pipor skulle han ha med krusiduller på handkragarna, och en lina med kulor på, skulle han hänga i, och när folket såg den, skulle de säga: si det är sjönödslöftet af Erik Vestman i Nedergården som Herren så huldrikt hjelpte ur sin svåra nöd anno attonhundra och femti nie! Gud hjelpte honom så huldrikt och nådeligen, upprepade

han gång på gång, så att han till sist trodde på det, och i öfversvallande tacksamhet för den nåderika hjelpen, läste han första orden ur »Lof pris och tack ske dig, o fader käre!» Gud hade hulpit honom, det var alldeles säkert, efter som kronan hängde der och folket sa, skulle säga, de hade inte sagt än — nu slockna fyren . . . Herre Jesus! som gick på vattnet och bjöd böljorna lägga sig! — Nu lade de sig, de hade redan lagt sig för en lång stund sen, för det var kaf lugnt, och underligt var det, ty här låg hela sjön på, och hade gått alldeles vådligt just nyss, i går afse, efter som det var morgon nu snart, det måste vara morgon nu snart, när han kunde frysa så elemenskadt om fötterna, och var hungrig och skulle få varmt kaffe nu straxt, bara lotsbåten kom ut, som den måste göra efter som det skulle komma fartyg i solnedgången, som legat och kryssat ute på flacket; men hvarför, för f . . . för allt i verlden hade de släckt fyren just nu, kanske det var dager, fastän det inte syntes för dimman, mycket säkert, såvida inte ryska regeringen hade något annat reglemente för sina fyrar; jo, visst hade de, nu mindes han det som en dröm, alldeles som att rysken hade annan almanacka med gamla stilen, se der ha vi ägget, gamla stilen som är tretton dar efter eller före, det kan nu just vara detsamma, för tidskilnad måste det vara, och det var det ju också, efter

finska båtarna alltid kom en timme senare än det var telegraferadt, och derför hade de också släckt fyren en timme före soluppgången, som alltså skulle ske om en timme. Och då förstod han, hvarför han frös så vådligt, för det gör alla som haft ältfrossan, när solen går upp; men skälen, djuret, höll sig så stilla och det röck inte i vindan mer, kanske den slitit sig och gått! måste se efter i alla fall, för att sitta här i onödan, det hörde f...

Vestman stirrade förut och såg något mörkt, taggigt, som en hel hop riggar stiga ur töcknet.

— Kors i Jesu namn, om det är ryska flottan, då skjuter de mig som smugglare eller skickar mig till Siverien. Och så många sen! Gud Fader, det är en hel skog.

Han reste sig och rätade ut knäna! Båten vickade bara åt sidorna, men doppade inte mer med nosen. Han klef försigtigt öfver bettarne föröfver; såg linan stå spänd som en telegraftråd; steg ur båten; såg fotspår, slog klacken mot en sten... han var på land! Och der stod granskog!

— Är de' du far! — pep en bekant röst ifrån en enbuske.

— Ludde! Hvad fan är du här!

— Jag unnra hvad de blitt af dig, far!

Vestman gnuggade sig i ögonen:

— Hörru, vet du hvad klockan är på dan?

— Hon lider väl åt åtta, och du har varit borta mest en hel timme! Men så har du kräket med dig också!

På skälberget låg djuret med uttergadden i ryggen, dödt, förblödt, efter att ha gjort en tripp till sjös och vändt för sjögångens skull.

Och än i dag berättas äfventyret som det mest underbara i hela skärgården, näst sagan om sjöormen, och den som inte vill tro, den kan gå till Nedergårdskyrka och se den lilla ljuskronan, som hänger der under orgelläktaren till everlderligt minne af förre kronolotsen Vestmans huldrika hjelp ur en högst ovanlig sjönöd, då han med döden för ögonen lofvade Herren att till den kristelige församlingens hugnad och fromma skänka denna tennkrona.

SKRÄDDARNS SKULLE HA DANS.

När man en vacker sommardag kommer ut ifrån hafsbandet och håller ner i Byttafjärden, förbi Gåsskär och Skoboraden, kan man, om man ligger för babordshalsar, se en högländt ö såsom kranbalksvis i lä. Den är icke märkvärdigare än de andra öarne omkring, på annat sätt än att den är högre och tyckes bestå af en enda kal gneiss-klint som remnat midt itu. Tar man i land på norra sidan, skall man snart komma in i en aldunge, och fortsätter man in i remnan har man snart under fötterna en snaggig ängsmatta, som synes utbredd till torkning mellan de fuktiga bergväggarne. Håller man sig på denna gröna matta, ser man den snart sträcka sig framåt och mot bergets sidor kantas med hasselbuskar, som dölja ingångar till hålor och små grottor; följer man stråten framåt i sydlig

riktning, går man snart i skuggan af tallar, som efterträdas af björkar, rönnar, askar; och så tar bergväggen emot, vägen krymper till en gångstig, som leder upp rätt i vädret, slingrande som en torntrappa. Går man uppför en stund, måste man snart ner igen i en skrefva, der den sköna benveden krupit i lä för vinden, att dölja sin glänsande grönska och sina lysande röda bär; och så bär det uppåt igen, alltjemt uppåt, tills man står på den nakna klinten, der torkade gäddben röja närvaron af en fiskljuse, eller kringströdda andfjädrar och torkade skelett visa platsen der hökar, falkar, hafsörnar kanske också, hålla sina kalas i god matro, under det de ha ett öga på jagtrevieret, som nu sträcker sig oändligt inåt inre skärgårdens blånande fjärdar, och utåt hafsbandet till fyrarne och det eviga cirkelsegmentet. Men går man några steg framåt klinten i sydlig riktning och tittar ner under fötterna, glömmer man hufvudskalleplatsen deruppe och ser en täck liten tafla, som man icke väntat härute. Skyddad af bergväggarne för alla kalla vindar ifrån nordvest till sydost, ligger en gräsmatta så grön som nyuppkommen råg; och dernere går en röd ko och betar under de hvita björkarne. Gräsmattan sträcker sig ner till en grå stuga, omgifven af en trägårdstäppa, och ända ner till sjön, der hamnen ligger med båtbrygga, sjöbod, sumpkista och nät.

Detta är skräddarns!

Kraflar man sig ner för bergväggen och lemnar klinten, der det blåste kallt, skall man snart känna solen steka den orörliga luften, och på fem minuters nerstigande märka hur klimatet ändrar sig och med detsamma vegetationen. Men man vill nästan tro på underverk, då man ser rönnen bära astrakaner på en gren och gråpäron på en annan; och då man ser dufäpplen på hagtornsbuskarne tror man sig ha kommit till en förtrollad ö, der man i nästa ögonblick vill vänta sig få plocka fikon på spåmanstisteln. Stiger man ner på gräsmattan och nalkas stugan, får man, om lyckan är god, se trollkarlen sjelf genom det öppna fönstret, der en hämpling visar sitt blodsprängda bröst i en liten ståltrådsbur mellan sallatsblad. På ett slagbord bakom hämplingen sitter han nemligen med benen i kors och drar långa styng på ett rutigt bomullstyg, som döljer hela hans nedra kroppshalfva och endast lemnar den öfra delen synlig, fast den icke är mycket att se på; ty magen fattas och den lille mannen tyckes ha lyftat af sig bröstkorgen och satt den direkt på bordskifvan, och på bröstet ligger hufvudet utan märkbar hals. Det är skräddarn sjelf, som en hårdhändt natur kramat ihop till en puckel, och åt hvilken föräldrarne på den grunden valt det stillasittande yrket.

För att rätta naturen, som gifvit honom anledning till missnöje, har skräddarn anlagt ett godt lynne och utvecklat sig till en muntergök, som alltid är full med historier och visor. Och liksom för att visa naturen hur den skulle ha burit sig åt, har han kastat sig med kärlek åt naturförsköning. Det är han derför som gjort trädgård, och icke nöjd med att förädla de gamla sötäpplena och surkartarna i trädgården, har han gått och ympat ädelfrukt i vildmarkens träd, så att den sura rönnen bär hvita astrakaner och den kärfve hagtorn lyser af det lilla dufäpplets röd- och hvitkindade barnansigten. Och liksom om han kände, att hans dåliga art icke skulle längre ner i verlden, planterar han träd på marken, och när han kommer till en bondgård för att sy, medför han i vestfickan några frön, som han i smyg stoppar i jorden, eller, när årstiden är inne, några ympqvistar, som han sticker emellan bark och träd. Och hans frön gro, och hans ögon vexa ut, och när ingen bär hans namn mer, så skall hans namn i långa tider uttalas när andras barnbarn sitta under farfars äppelträd och höra historien om hur det granna och goda undret kom dit på den nakna hällen, och det långt efter sen hans rockar och byxor blifvit trasmattor eller filtskor.

Nu, i mars månad, hade han sytt hos trädgårdsmästaren på Sandemar, och han hade sett

underverk i drifbänkarne, och hört om ett slags runda gula gurkor, som man fick en krona för på Dalarö Societet. Och så hade han fått hem kärnor, lagt dem i en långrefslåda med jord och ställt i fönstret. Efter fjorton dar såg han som en hvit fingerknoge peka upp ur mullen och strax efter breda ut sig och lägga som två vingar tätt utåt jorden som en trollslända. Så kom aprilsolen, och då sköto de fart, pinade fram en grön karda, rullade ut sig och började krypa. Då nöp han öfver tredje bladet som trädgårdsmästarn lärt honom, och då sköto de sidoskott, som han nöp igen på samma sätt, så att när maj gick ut, var det i sista laget att sätta dem i bänk. Men det var inte det lättaste att få varmt under, och en dag gick åt för att komma till Dalarö efter en låda stallströ. Så bäddade han utmed bergväggen, der solen brassade på; ramade in bädden med brädlappar, men se det blef bara en tunn bänk och han fick söka råd för att öka den. Höboss, sopor, halm måste han ta till, och på sistone vardt det en bänk sådan han var. Och i den satte han plantorna med jordklump. Lade så innanfönsterna på och det blef vexa af. Men jernnätterna kommo, och han måste täcka; täckte med mattstumpar och granris. I fjorton dagar knallade det och vexte i bänken, men vid midsommar tog det af och stannade. Stallströet var

utbrunnet och han fick inte tid att skaffa mer. Så kom stora hettan i juli, och nu sköt det på igen och blef blom. Först tunna hanblommor och så knubbiga honblommor med en liten grön ärta i botten. Han luftade och han spritade, skuggade när solen brände och stängde när det mulnade. Blef det så fjorton regndagar utan sol, och hela maskineriet stod stilla igen. Nu vattnade han med varmt vatten och bäddade rundt med halm och lagårdsströ, och när augusti bröt in med rötmånadshetta, så bergväggen var som en bakugn, då knallade det igen, ärterna svälde ut till gåsägg och fick refflor med ludet emellan. Åtta stycken hade han nu så stora som näfvar, och de började redan lukta svagt, så att han lade tegelflis under dem. Det var en hel historia med de melonerna och bara solen höll sig framme, så skulle han ha dem i hand om en vecka.

Derför satt han nu på sitt bord och höll utkik på drifbänken, som om han bevakade solstrålarne derborta vid bergväggen, och han var upprigtigt glad i sitt sinne, för vinden stod sydlig och det hade inte regnat på sjusofvaredagen.

— Hör du Anna, du, — ropade han med sin kikhosttröst till systern, som stod i köket och rensade flundror.

— Nå, Gustaf! — svarade Anna, utan att lemna sitt arbete.

— Jo, ser du, jag hade tänkt som så, att vi skulle ha dansen som om lördag innan folket ger sig ut på strömmingen; hvad säger du om det?

Det blef litet tyst först, så att man hörde flugornas dans kring löfruskan i taket och fiskknifvens raspande i flunderskinnet.

— Har du råd med det, du? — kom Annas svar i frågform.

— Ja, visst har jag det, och för resten ska jag säga dig, att när man har en affär som jag, måste man se sina kunder någon gång, och hvad råd beträffar, så inte är jag så barskrapad. Minst ett par tunnor äpplen kan jag räkna på . . .

— De ska ju vara till att köpa vinterfoder . . .

— Nå, så har jag — här slog det kluck för skräddarn, som om det fastnat i halsen — så har jag mina meloner.

— Asch; låt oss se dina meloner först!

— Se! Kan du inte se dem derute! Om tre dar ä' de färdiga, och då har jag mina åtta kronor; det är bränvinet!

— Vänta då tills melonerna bli färdiga åtminstone.

— Ja, si det kan jag inte, för då är det för sent för strömmingen, vet ja!

Anna svarade inte mer, för hon ville inte vara med om alltsammans, både derför att hon tyckte det var bråkigt att rifva upp stugan,

och för att hon visste Gustaf skulle supa sig full.

Men nu var det skräddarns svaghet att en gång om året se folk hos sig, och flickor i synnerhet. Fastän han inte kunde dansa, då han till på köpet var låghalt, så att han gick mellan två kryckor, hade han en synnerlig förnöjelse af att se ungdomen roa sig, och var alltid med på alla danser, der han hoppade omkring och klappade flickorna med knogarne af sin långa magra hand, och, ansedd som en gammal farbror, oaktadt sina trettiotvå år, fick han ta sig små friheter som ingen räknade så noga på. När han nu kastade fram sitt förslag för systern, som satt härute och hushållade för honom, var det inte något påhitt i hast, utan en länge rufvad idé, som ätit sig fast i hans hufvud och som skulle gå igenom.

Systern, som var fem år äldre, hade nog magten i huset, men när det gälde på rigtigt, så var skräddarn envis som synden; och om det också skulle grälas i åtta dar, så tog han sig igenom.

Utan att derför afvakta vidare rådslag sätter han sig i båt följande morgon och seglar omkring att bjuda, hvarpå han styr ner till Dalarö att köpa bränvin och svagdricka. Full kom han hem, men ändock innan solnedgången, och krypande på marken lade han fönsterna på bänken utan att slå sönder en ruta. Och

som det hotade bli kallt trafvade han på mattorna, och nu, dubbelt rädd om sin skatt, som skulle betala kalaset, tog han täcket ur sängen och lade ofvanpå alltsammans.

Dagen derpå rustade Anna och Gustaf till dansen. Först slogs slagbordet igen och ställdes ut på gården; derpå sopades och skurades, fejades och löfvades. Och när det led på eftermiddagen gjorde syskonen toalett, hvarpå flickorna på Mörtön anlände för att hjelpa med kaffekokningen.

Så mot aftonen i fem-taget kommo de främmande. Båt efter båt lofvade och fälde segel i hamn-munnen, rodde upp till bryggan, der skräddarn stod uppsträckt och tog emot, skakade hand och sade en rolighet åt hvar och en som han hjelpte i land, klappade flickorna under hakan och fick dem att rodna.

När kaffet var drucket på gårdsplanen förde värden sina gäster ut i trädgården att skåda och beundra. Flickorna fingo ett äpple, som skräddarn sjelf skulle stoppa i fickan på dem; åt gubbarna stack han en ympqvist eller ett fröhus, som de skulle ha hem. Och så skulle de »stirra» på sammetsrosor och lejongap, astrar och dahlier, som växte i stora bunkar utmed grönsakssängarne. Flickorna skulle naturligtvis nypa i lavendeln och rosmarin, så det luktade godt om dem, och skräddarn måste sjelf sticka örtqvasten i klädningslifvet. Men pojkarne

kunde inte hålla fingrarna i styr, utan ville snyta äpplen, hvarför trädgårdsmästaren fann förmånligare att slå ner några surkartar åt dem, hellre än de skulle länsa hans unga träd, som buro första året. Och sist beskådades underverket, melonbänken.

— Tre dar till, och det är åtta kronor i näfven! — skroderade skräddarn. — Lukta på dom, pojkar! Häh? Nu ta vi en sup på det!

Och så gick man in i stugan och började dansen med ett lag stora supar vid dragharmonikans orgeltoner. Som en skata syntes skräddarn skutta mellan paren och bjuda till supning och dans. Än var han vid spiseln och motade upp några sittande par, än var han vid bordet och fick gubbarne att supa.

— Inte så häftigt, ser du, natten är lång, och man vet inte hvad som kan hända! — varnade de gamle.

Men skräddarn var »i tagen». Och hur det var, så slog gårdagsruset upp, käpparne började vingla och den lilla mannen såg vingskjuten ut. Törnade mot dörrposter, knuffade de dansande och fick armbågar i bröstet. Blef ledsen och satte sig i en vrå; rullade ögonen, som om han sett jordklotet gå rundt, och sjönk slutligen ihop med käpparne saxade framför sig som en positivbock.

Solen lyste ännu på himlen när värden i en sista ingifvelse äntrade vindstrappan och kom

upp på rännet, der höet låg. Der tycktes med ens gårdagens trötthet och rus öfverfalla krymplingen, så att han förlorade medvetandet och drunknade i ett haf af vällukter från det torra blomsterhöt, medan en hel ruska röda solstrålar låg öfver ansigtet.

När han återfick förnimmelser nästa gång, hörde hans öra som om han låg inne i ett qvarnverk; stugan darrade och knakade och basarne i dragklaveret läto som när man står på kyrkbacken. Men det var mörkt nu och så upphörde örat att höra, ögonen släcktes och han trodde att han svimmade.

— Här är jag! — hörde han sig svara i sömnen, på något rop efter skräddarn, så högljudt att han vaknade om en obestämd tidrymd som kunde varit ett år eller en halftimme, och så blef det svart och tyst igen.

Nästa gång han förnam något, gjorde det rysligt ondt i hufvet, och bakom en bjelke hviskade någon, som hade klackjern på sig.

Derpå drömde han, att han var mjöl och siktades i en qvarn, der ett kugghjul skakade sikten så det gjorde ondt, och mjölnardrängarne skreko, medan orgeln spelte ini kyrkan, och ibland regnade det nedanför i knutarne, och så rasslade det i träd och buskar, knäckte i ris och bråten, smattrade på jorden. Och skräddarn låg och led, led i hufvet der det kändes som om han glömt bort något som han borde

kommit ihåg, någonting vigtigt och angeläget, men som han inte kunde komma på. Så slog han bort det och då blef det bättre en stund; men så kom det igen och då frös han i kroppen, men var alldeles het i hufvet.

Det hade nu blifvit tyst derunder i qvarnen, och när han tittade upp i taket såg han ljusgrå snören med små stjernor på, som gjorde ondt att se på; tuppen gol och måsarne ojade sig uppe i luften någonstans. Han vaknade.

Det var morgon, han hade varit full, och — han hade glömt att täcka melonerna. Som en pil var han uppe, kraflade sig ner för trappan, såg en förödelsens styggelse i köket och skuttade ut i trädgården; tog tre alnars språng mellan käpparne; kände att det var bitande kallt, såg hvitt på marken, som frasade om fötterna och så — der lågo de, döda. Stjelkarne snodda som rep, bladen slappa som klädeslappar, gråa, liflösa, och fruktskaften sågo ut som om de varit brända. I ett enda smärtsamt ögonblick rök fyra månaders arbete förbi den rusiges öga: Dalarörodden på tre mil efter stallströ, bänkläggningen, utplanteringen, vattningen och luftningen, täckningen om nätterna, allt pyssel och knåp förloradt på en frostnatt.

Skräddarn slog benen under sig och satte sig på bänklådan; och barhufvad som han var, med luggen ner i de rödsprängda ögonen, lät han hufvet falla mot bröstet och gret; gret så

förfärligt, om af bränvin eller sorg eller båda delarne, visste inte Anna som kom tillstädes:

— Du har fått för dansa, du! — sade hon.

— Jag ska' aldrig supa mer! — snyftade Gustaf. — Aldrig — supa — mer!

— Så säger du hvar gång, du har varit full. Men håll ord en gång.

Anna plockade höboss ur håret på brodren, medan tårarne fortforo att rinna utför dennes randiga kinder, som legat mot höbanden.

— Och så skulle du se, hur de gjort i din trädgård!

Skräddarn for upp som om han hört bålgetingen, och skuttade öfver ängslappen in i täppan.

— Nå, Gud sig annåda!

Det var allt hvad han fick fram, då han såg sin unga rosenhäger afplockad och nästa års fruktsporrar afslagna.

— Kåss — i — Jissi — namm! Såna ena rackare! — Och si på fan, här har han kräkts i stickelbärsbusken! Nej, en sån tusan!

— Kom in i köket, ska' du si hur di spytt som kattor! Jo, nog har du haft roligt för dina pengar!

Skräddarn stod och stirrade på stickelbärsbusken, som om han sökt nyckeln till en gåta, och ett leende rann upp, motsträfvigt till börja med, men snart klyfvande hela det tåriga fula

anletet, och med handen på knäet utbristande i den tillfredsställda hämdens förnöjda skratt:

— Tror nån menniska de haft förstånd att skala gurkan.

Skrattet slocknade, och ett nytt anfall af raseri satte den lilla slankiga figuren i skuttande rörelse åt sängarne på andra sidan gången.

— Gud förlåte mina synder ha de inte varit och pippat i ärtsängen! Si bara! — Si bara! — Ja, men det är vådligt!

Anna tog brodrens arm och ledde honom in i stugan. Der såg fasligt ut. Golfvet uppslitet af de dansandes skodon, nersmackadt med snusloskor, pipaska, svafvelstickor; rundt ikring på fönsterposterna stodo urdruckna glas och i spiseln lågo de två ankarena, som innehållit bränvinet och svagdrickat.

Skräddarn kastade en blick på uselheten, skakade på hufvet, och riste på bränvinsankaren.

— Inte en droppe qvar? Anna?

— Nej, och väl är det! Men nu, Gustaf, får du sitta vid och sy i åtta dar, för att få in hvad de andra supit upp i natt.

— Så får jag väl det då! — Men tror du, att de hade roligt i alla fall? — frågade skräddarn med ett sista hopp om att ha fått någon valuta för sina pengar.

— Nog hade de roligt, — svarade Anna, — men du, som inte fick något med?

— Ge mig en sup, Anna, för jag vet att du har gömt undan i skåpet, så talar vi inte om den saken mer!

När skräddarn fått en redig, gick han ner till bryggan och tvättade sig. Och en timme efter satt han på bordet och sydde under det hämplingen hvisslade för honom.

Och midt under hufvudvärken, när de onda tankarne kommo och gingo, måste han afbryta sig sjelf och fråga Anna:

— Tror du de hade roligt i alla fall?

Och när Anna svarat ja för tredje gången, afslutade skräddarn sina tröstegrunder för sig sjelf:

— Nå, så var det roligt i alla fall!

UPPSYNINGSMAN.

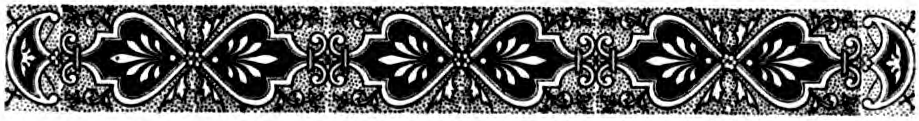

an for med sin jakt som den flygande Holländarn utan att komma i ro; han for mellan Furusund och Landsort, mellan Landsort och Furusund, och så hade han farit i femton år och skulle fara tills han inte kunde hålla i ett storskot mera, och sonen vuxit upp att fortsätta färden. Hans far hade seglat i trettio år, men det var i den goda tiden då skyddstullar framkallade smugglare, och gubben hade gjort sista beslaget i Stockholms skärgård, som på en natt inbragte honom tio tusen kronor, hvarför han köpt sig en gård och satt sig i ro.

Detta äfventyr lefde som en saga, och hade lockat sonen in på den eljes något enformiga banan att segla, segla utan mål, segla fram och åter, följande vindens styrka och riktning, liggande stilla när det inte blåste,

och masande framåt i krokar och bugter när det blåste upp, sak samma hvarthän, bara han höll sig inom distriktet och infann sig på Dalarö tullkammare den sista i månaden för att qvittera sin lön.

Och man såg honom öfverallt, och när man inte väntade honom. Voro fiskarena ute med nät och det var godt väder, kunde de se uppsyningsmannens stormklyfvare sticka fram om en udde som en kolossal näsa den der vädrade efter beslag; gick man på land, kunde man få se den ölsupsfärgade masten sticka upp öfver talltopparne, eller den rundgattade aktern slinka undan i albuskarne; gingo flickorna ut på ön att mjölka och sågo en tretungad flagg med krönt T på gaffeln skjuta fram om en bergknalle, så visste de att det var uppsyningsman; och kommo gubbarne en morgon tidigt ner till sumpkistan, så kunde jakten ligga der och röka ur kabysspipan, och då visste man att det vankades något. För i samma stund sjöstöflarne hördes mot strandens stenar, stack uppsyningsmannens utblåsta ansigte upp ur kajutan och efter några helsningsord om väder- och vindförhållanden, anmodades de tillstädeskommande gå ombord, och snart sutto de på britsarne å ömse sidor om byråklaffen och hade supar framför sig.

De första fem åren hade uppsyningsmannen seglat sitt distrikt, full af hänförelse och

med förhoppningar att de temligen höga tullsatserna skulle locka några företagsamma själar till smuggleriaffärer, men så kom den välsignade frihandeln med Gripenstedt och då blef det dåliga tider.

— Hvarför smugglar ni inte, era djeflar! — hördes uppsyningsmannen förebrå sina fiskare vid klaffen i kajutan.

— Det lönar sig inte!

— Lönar det inte!

Och uppsyningsman tog fram tulltaxan och läste högt för andäktiga åhörare. Men det var verkligen ingen lockande affär, ty den högsta satsen var på vanilj med sextio öre skålpundet, och på den artikeln var förbrukningen alldeles för liten.

Hänförelsen lade sig på sjette året, men hoppet lefde än; dock måste det då och då eldas upp med en sup, som snart blef flera supar. Och när han då gick till segels och kröp fram mellan de sista grynnorna, som han kunde utantill, då såg han i andanom franska skonare komma med guldur, engelska briggar som luktade vanilj, holländska kaggar med kryddöarnes muskotnötter och kardemummor, ryska skonare med karavanté. Men när han så släppte landkänning för att gå ut och preja det hägrande lyckoskeppet, och tvingat det att hissa flagg, upplöste sig drömmen i en norsk bark, som kom med stenkol från England.

Värre var att drömmen om tiotusen kronor i en bergskrefva, småningom antog fasta former af kontant tillgång, som skulle förr eller senare utfalla, så säkert, att uppsyningsmannen började ta förskott på dem. Och som opiiätaren måste han hålla ruset vid lif, eljes skulle den fatala verkligheten slå ner honom. Men ruset kostade, och det blef skuld. Skulden alstrade obehagliga förnimmelser, och dessa måste jagas bort med nytt rus, som alstrade bakrus med olust, som måste vårdas, för att icke ge missmod, och så blef han supare.

Snart upphörde bränvinet att framkalla de vackra synerna, och med dem hoppet om de tiotusen kronorna.

Så gick han och gifte sig och fick barn. Då blef det att skaffa mat, och nu kastade sig hans diktan och traktan på jagt och fiske, och alla tankar på det stora beslaget nöttes bort. Sätta ett nät här, knipa sig en fogel der, det var nu hela hans lifs mål, och distriktet blef förvandladt till lika många jagtplatser och fiskställen, som det förut varit inbillade gömställen för smugglare. Och hvarje utgård blef en station, der han tog en sup och bjöd på en sup, och alltid hade han korn på slåtterölet när det hölls, och när en båt skulle af stapeln visste han långt förut. Och välkommen var han alltid hvart han kom; dels derför, att han hade blanka knappar i rocken och

rand på mössan, dels derför, att han hade nyheter, uträttade små ärenden, var så bra att skicka helsningar och dylikt med. Reda på sig hade han också; visste först af alla när ejdern sträckte, när strömmingen gick till, och när fyrarne skulle släckas; kunnig i mångahanda, visste han hjelpa med affärer och kontrakt, kunde lägga sista hand vid en båt, skära till ett segel, borra om en bösspipa; och så kunde han spela fiol också, så att han alltid var välkommen der det var ungdom, som ville dansa.

Hans lif artade sig derför till en lång festresa, och minst roligt hade han de få stunder han skulle vara hemma. Der var bara gnatigt och bråkigt, och der ville man ha pengar, som inte fans, fast han gaf ifrån sig mest hela sin lön på hundra kronor i månaden. Och söp han upp femton kronor i månaden efter ett halfstop om dagen, så födde han sig i stället sjelf och drog ofta hem månget pund fisk eller en knippa fogel.

Så kommo de mörka dagarne. Vänskapen blef skral när skulderna icke betalades, och från köld var inte långt till ord. Och så blef der en station mindre. Som grannarne emellertid i regel voro osams och hemliga afundsmän, lefde uppsyningsmannen en tid på att göra allianser med oväns ovänner; men när

dessa kommo ihop och slöto fred, föll den dubbla fiendskapen på upphofsmannen.

Och nu fick han flacka och fara sin enformiga kurs utan att ta i land. Satte han ett nät i en vik, kom egaren och motade dän honom; sköt han en fogel kring inre kobbarne fick han heta tjufskytt.

I sin ensamhet slog han lag med sina två båtsmän, men då tog respekten slut och det blef klagomål, att han söp med sitt folk. Han lånade äfven pengar af dem, och när betalningen uteblef blefvo de råa mot honom, inkräktade på hans kommando och fingo honom slutligen under sig fullständigt, så att de seglade sina ärenden hvart de ville och uppsyningsmannen följde med.

Ibland, när han låg för länge stilla, kom kontrollören och dref upp honom.

— Segla bara!

— Hvart?

— Hvart fan som helst, bara det blir segladt!

Så drefs han upp, måste hissa på och segla, utan mål, utan hopp att komma i hamn.

En dag, tio år hade han då seglat, fick han ett telegram i Sandhamn, att hans hustru låg dödssjuk och att han måste hem. Men vinden låg emot och det var långt ner till Landsort, så att när han efter ett dygns kryssning kom hem var han enkling.

Inte hade han haft mycken glädje af äktenskapet, då han bara var hemma två gånger i månaden, men det var ändå ett hem, der han kunde känna fast mark under fötterna, der han kunde sitta vid brasan och äta ett mål lagad mat.

Efter begrafningen blef det utmätning och hvarenda pinne togs bort till auktionen.

Nu hade han icke en fläck mer på fasta marken att kalla sitt hem, och han bodde på jakten året om. Jakten, en gammal kosterbåt, började lida af tidens, vindens och vattnets åverkan och fick ett mörkt och medtaget utseende.

Storseglet hade lapp, masten var oljemålad brun, och kajutan var struken smutsgul som sjukhussängarne. Förr hade hustrun satt hvita gardinkappor en gång i qvartalet för fönstergluggarne, men nu stirrade de nakna mörka hålen så svarta ut. Tackel och stående gods var sotadt af regnet, och skrofvet var tungt, murket och seglade illa.

Det är alldeles tyst ombord sedan uppsyningsman upphört att tala med sina karlar, utom vid manöver; och när en lustjakt kommer en klar sommardag utanför inre skärgården och ser den svarta riggen på det klumpiga skrofvet, som tyckes knega fram af ålderdomströtthet, fråga de sjungande och skrattande passage-

rarne, som äro ute för första gången, hvad det der är för en likkista.

— Det är flygande Holländarn! — svarar den unge grosshandlarn, som står till rors i en blårandig engelsk sticktröja.

Och när spökskeppet glider förbi, numera alltid förbi, en liten röd stuga med hvita fönsterfoder under några äppelträn på en bergknalle, och den tyste rorsmannen ser en midsommarstång och ungdom som dansar, då låter han hissa på topp och stormklyfvare och lägger af ut till sjös, der han endast ser luft och vatten. Och när han fått en båtsman till roret, tar han sin fiol och spelar för måsar och skälar, som lockade af de ovanliga tonerna skrika och böla hvar efter sin art, och tråda dans kring det mörka skeppet och dess dystra spelman.

Det är inte något märkvärdigt han spelar likväl, bara gamla dansar och marscher de spelade i hans ungdom, när han såg glada ansigten och han sattes i högsätet. Och han ser icke alls märkvärdig eller romantisk ut sjelf. En liten torr handelsbetjent från landet, med benen krokiga af att stå till rors, tunna gallrade polissonger, blekt och magert ansigte, och alls ingen sjömanstyp som flickorna tänka sig en »jakt-löjtnant!»

När november kommer med storm och snö, då blir den gamla jakten som en murken

ek när den löfvas. Sjöarnes stänk kläda tågverket med kanderade iskristaller som en glaskrona, snön lägger sig som innanfönsters vadd på salning, gaffel och bom, och det svarta skrofvet, ända öfver däcket, är öfverdraget med blånande is. Stiger då den svarta molnväggen med de kopparröda kanterna öfver zenith och luften blir mörk som en skymning af snötjockan, då får sjelfva den lilla torra mannen vid roret ett drag af storhet och kraft, der han står i sin fårskinnspels och sin skälskinnsmössa, hvit af snö, och hans magra hand instucken i bälgvanten ser ut som om den rådde på vinden när den halar det knastrande styffrusna skotet, och den andra handen med rorkulten pressar jakten genom mörkgröna sjöar, ridande upp öfver isblock, som den trycker under sig och som rasslande skrapa mot kölen för att komma upp akter om roret, som lyfts på sina hakar och faller ner med en duns, skakande riggen så att isbarkar hagla på däck.

Då lefver uppsyningsmannen några timmar, när hans krafter tagas i anspråk i en kamp — för hvad? För kampen! Men när han kommer in till fyren, och mästarn tar emot honom med en kopp kaffe och bränvin, så tycker han det roligt att det är öfverståndet:

— Det var ett hundväder! — är allt hvad han kan säga om saken, ty han har upphört

reflektera öfver det ändamålslösa i den långa färden som ändå tar slut när han tar slut.

Och när han värmt sig i lotsstugan och sofvit på en lafve, går han ut och ser på luften:

— Jag tror vi seglar igen! — säger han åt båtsmännen.

Och så segla de igen!

Albert Bonniers förlag.

ELIN AMEEN:

Träldom *och andra berättelser.* 1: 50.

Innehåll: *Träldom. — Lilla aptekarfrun. — Väntan. — För sent. — Giulia Saviera. — Ett misstag. — Konstnärinna och qvinna.*

ERNST ARPI:

Från ett kälkborgarnäste. Fem berättelser. 2: 25.

AUGUST BONDESON:

Historiegubbar på Dal. Deras sagor och sägner m. m. Med teckningar efter förf:s utkast af *Severin Nilsson.* 5 kr.; inb. 6: 50.

AMALIA FAHLSTEDT:

Ax och halm. Berättelser. 1: 75.

Innehåll: *Herr och fru Berg. — Odågan. — Bottenvåningen och en trappa upp. — Utsigter. — Ett lefnadsmål. — Första steget.*

GUSTAF AF GEIJERSTAM:

Pastor Hallin. Roman. 3: 50.

Tills vidare. Berättelser. 2: 25.

Svärfar. Lustspel i 4 akter. 75 öre.

TOR HEDBERG:

På Torpa gård. Berättelse. (Under pressen.)

Judas. En passionshistoria. 2: 25.

Johannes Karr. En uppkomlings historia. 2: 50.

Högre uppgifter. Berättelse. 1: 50.

Albert Bonniers förlag.

VERNER VON HEIDENSTAM:

Vallfart och Vandringsår. Dikter. 3 kr.

OSCAR LEVERTIN:

Konflikter. Nya noveller. 2: 75.

Innehåll: *Konflikter.* — *I elfte timmen.* — *Evoi.* — *Natt.* — *Månskensfantasi.*

VILMA LINDHÉ:

Fången och Fri.* — *Äppelblomman.* — *Otillräckligt.

3 berättelser. 2: 50.

JOHAN LINDSTRÖM (Saxon):

Under kampen för bröd. Skisser. 1: 25.

Bondfolk. Skisser. 1: 25.

I Jämtebygd. Studier och skildringar. Med 27 illustr. 1: 50.

ERNST LUNDQUIST:

Smink. Berättelse. 1: 75.

Sannsagor och Fantasier. Noveller. 2 kr.

BERNHARD MEIJER:

Excelsior! En fantasts historia. 2:ne band. 4: 50.

GEORG NORDENSVAN:

Lek. Novelletter. 2 kr.

Lifsuppgifter. Två berättelser: *Framgång.* — *Sten.* 3 kronor.

Figge. En berättelse ur konstnärslifvet. 1: 75.

Albert Bonniers förlag.

RICHARD MELANDER:

I frack och vadmal. Silhuetter och skuggbilder. 2: 50.

MATHILDA ROOS:

Lifsbilder. Berättelser. 3 kr.
Höststormar. Berättelse. 3: 50.
Hårdt mot Hårdt. Berättelse. 3: 50.

DANIEL STEN:

Bland ödebygder och skär. Berättelser från Finland. 2 kr.
"Sämre folk." En berättelse. 2: 50.

CHRISTER SWAHN:

Sanningskär. Uppfostrare tillegnad. 1 kr.
Antikrist. Skådespel. 1: 50.

KARL A. TAVASTSTJERNA:

Nya vers. *Vuxen för hemmet. — Fågelfri derute i verlden. — Från pojkåren.* 3:ne dikter. 2: 50; inb. 3: 50.
För morgonbris. Dikter. 2:a uppl. 2: 75; inb. 3: 75.

ELNA TENOW (född Ros):

Brokigt. Noveller och skisser. 1: 75.

ANNA WAHLENBERG:

Underliga vägar. Skildring. 3 kr.
Små Själar. En hvardagshistoria. 2: 50.
Hos Grannas. Skisser. 1: 75.

På ALBERT BONNIERS förlag ha förut utkommit och finnas fortfarande i bokhandeln att tillgå följande arbēten af

AUGUST STRINDBERG:

Tjensteqvinnans Son.

I. En själs utvecklingshistoria (1849—1867). Pris 3: 50.

II. (Jäsningstiden.) En själs utvecklingshistoria (1867—1872). Pris 3: 50.

III. (I röda rummet.) En själs utvecklingshistoria (1872—1875). Pris 2: 25.

Dikter på vers och prosa.

Häft. 1: 50; inb. i clothb. 2 kr.; med guldsnitt 2: 50.

Utopier i verkligheten.

Fyra berättelser. 3: 50.

Sömngångarnätter

på vakna dagar.

En dikt på fria vers.

Stor 8:o. Elegant tryck och papper. 1: 50.

Likt och Olikt.

Första häftet:

Om det allmänna missnöjet, dess orsaker och botemedel. 1: 75.

Andra häftet:

Lifsglädjen. — Kulturarbetets öfverskattning. — Nationalitet och Svenskhet. 1: 25.

Kulturhistoriska Studier.

Med 5 illustrationer. 2 kr.

Från Fjerdingen och Svartbäcken.

Studier från Akademien. 1: 25.

På Albert Bonniers förlag har förut utkommit:

HEMSÖBORNA.

Skärgårdsberättelse af

AUGUST STRINDBERG.

Pris 2: 75.

"Hemsöborna är en ***med stilistiskt mästerskap*** skildrad skärgårdshistoria, rik på ***kraftigt***, understundom ***drastiskt tecknade karakterer*** och ***öfverflödande af präktiga interiörer*** och episoder från lifvet i Stockholms skärgård."
(Dagens Nyheter.)

"Vi må rent ut säga, att ***vi aldrig läst en allmogeskildring,*** som ***är gjord så con amore som denna.*** — Förf. har mer än någon förutsättningarna för att blifva ***en verklig storhet i vår litteratur.***" (Svenska Dagbladet.)

"Det är en ***briljant skrifven*** skärgårdsberättelse, der ***hvarje sida andas lifslust och glädtighet.*** Med den ***största ursprunglighet*** och ***en alldeles öfverlägsen stilistik*** fortskrider historien. — Hemsöborna utgör ***ett litterärt evenement.***" (Hufvudstadsbladet, Helsingfors.)

"Naturtaflorna drager S. upp med ***makalös sanning och kraft.*** På det området är han ***en mästare som få.***"
(Närikes Allehanda.)

"— Det sätt hvarpå herr S. denna gång berättar, är icke blott ***kraftigt*** och ***underhållande,*** utan ock ***friskt, godmodigt*** och ***humoristiskt.*** Vissa af skärgårdsskildringarna äro ***verkliga små mästerstycken,*** utmärkta för en ***sällsynt kraftig och bred realistisk teckning*** i förening med en ***rik och fängslande kolorit.***" (Aftonbladet.)

"Hade än Strindberg aldrig skrifvit någon annan bok än Hemsöborna, så skulle han dock varit ***en bland nordens allra största författare.***" (Skånes Allehanda.)

"Vi hoppas, att Hemsöborna bildar uppslaget till en ***ny, glänsande æra*** i det ***mest originella och genialiska författareskap,*** vår svenska samtids prosalitteratur har att uppvisa." (Hallandsposten.)

"En ***vidunderligt präktig bok;*** här finnas beskrifningar sådana som man aldrig glömmer." (Bergens Tidende.)
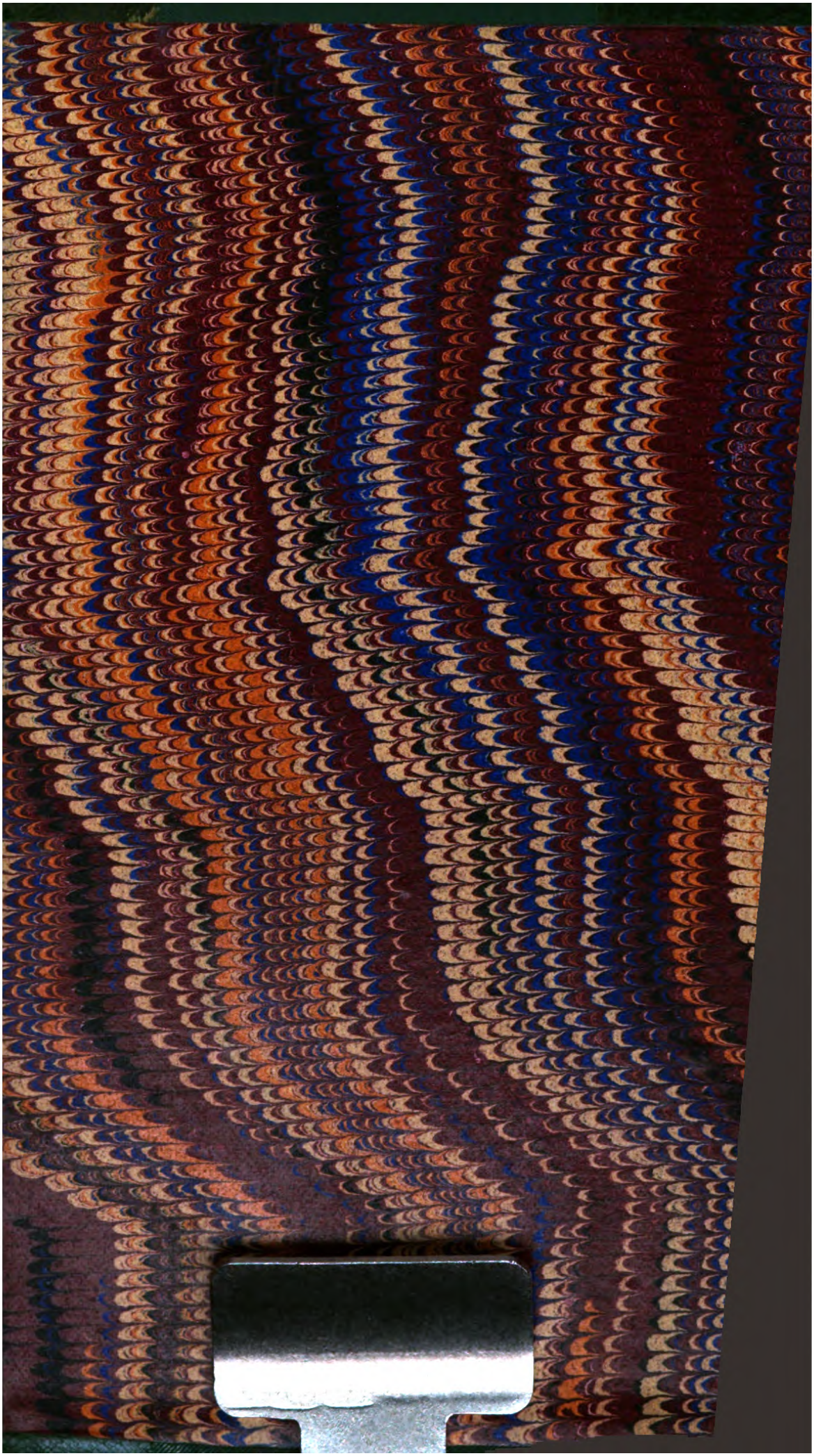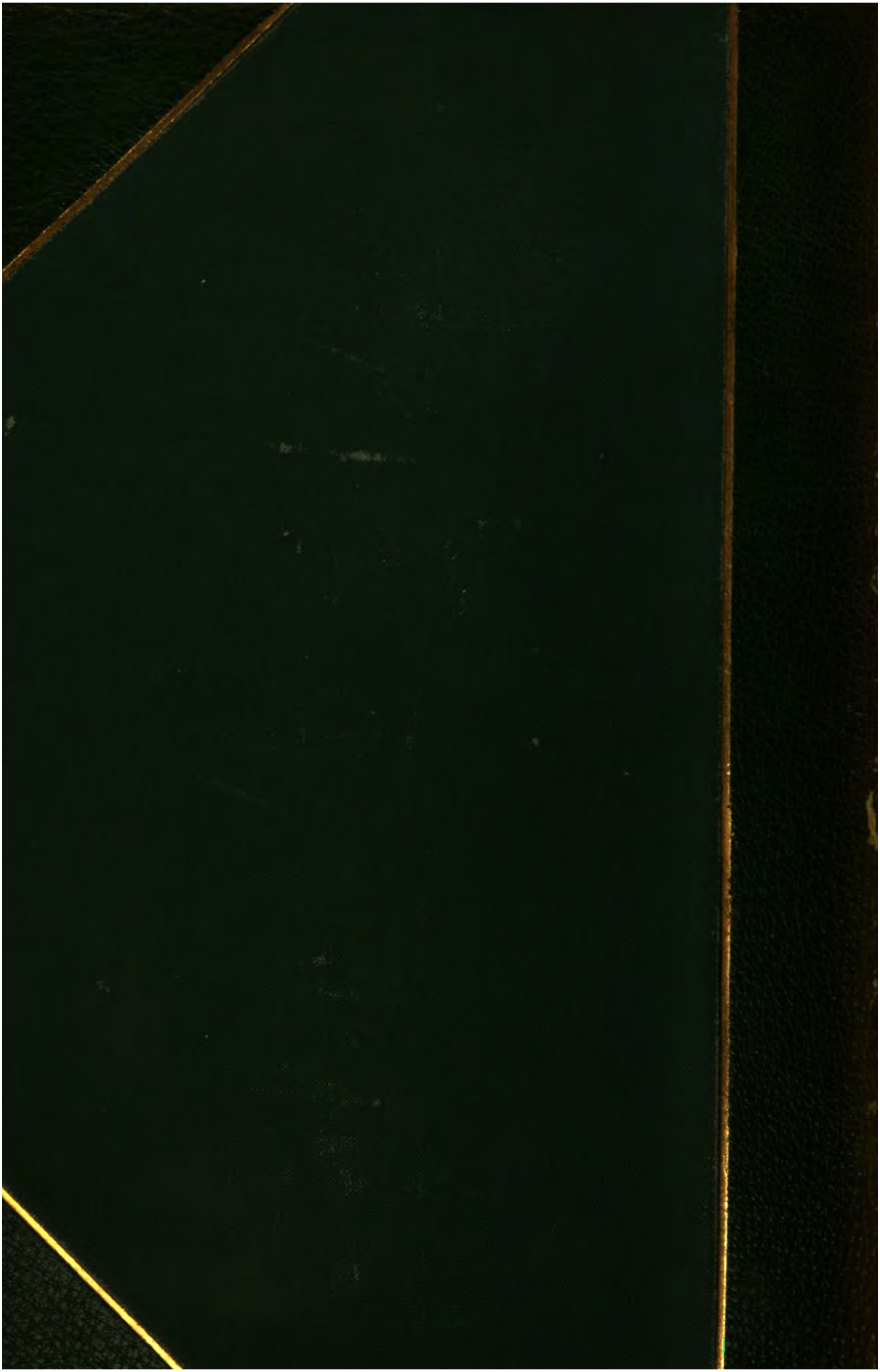
"— Med Hemsöborna, tro vi fullt och fast, har Strindberg ***vuxit upp till en man i verldslitteraturen*** — det har i sig höjt och förädlat det hvardagliga till ***ett poetiskt konstverk,*** som, om ej fulländadt, dock ***står sin fulländning nära.***" (K. Fåhræus i Dagens Krönika.)